Дім сад город

10

1999

Підзимові посіви

Кожному городнику рано навесні хочеться мати до столу ранні овочі, причому не з теплиці, а з відкритого грунту. Адже вони смачніші, поживніші, містять багато вітамінів, мікроелементів тощо. Але щоб мати навесні ранні овочі, про це слід подбати з осені, висіявши їх під зиму.

Що для цього треба? Не так уже й багато: ділянку землі, насіння, певні знання, а головне — вчасно і якісно виконати всі роботи. До речі, оскільки підзимові посіви дають ранній урожай, земельну ділянку можна буде використати вдруге під культури більш пізніх строків достигання.

Культура	Глибина висіву (см)	Поява сходів (дні)	Ширина міжрядь (см)	Морозостійкість сходів (°С)
Кріп	3-4	8-10	15-25	-1-2
Морква	2-3	15-18	15-20	-2
Петрушка	2-3	12-15	15-20	-3
Редиска	2-3	5-6	10-12	-2
Редька	3-4	8-10	20-30	-3
Салат	1-2	4-5	15-20	-8
Цибуля:				
чорнушка	2-3	8-10	10-12	-5
сіянка	4-5	7-8	12-15	-4
Щавель	1-2	6-8	15-20	-3

Примітка: *Глибина висіву та поява сходів залежать також від стану і температури грунту, вологості тощо.*

Отже, насамперед слід визначити, які культури і скільки сіяти. Для підзимових посівів придатні: редиска, редька, кріп, салат, петрушка, морква, цибуля-чорнушка і сіянка, а також щавель та кропива. Насіння цих культур добре переносить холод, не псується в грунті, а навесні дає дружні ранні сходи.

На вирощуванні окремих з цих культур слід зупинитися детально. Скажімо, редиску і редьку для підзимових посівів можна використати як місцевих районованих сортів, так і голландської селекції, тобто півмісячну, місячну, двомісячну і навіть чорну зимову, яка слідом за двомісячною дасть гарні плоди. Цибуля-сіянка і на зелене перо - забезпечить ранній урожай, якщо цибулини дещо глибше посадити або добре замульчувати. А чорнушка на доброму агрофоні дасть багато зелені, коли її дещо загущено посіяти. До речі, зрізану на зелень чорнушку можна проріджити і до осені мати на цій грядці не сіянку, як звичайно, а товарну цибулю-ріпку, правда, дещо менших розмірів.

Вище йшлося про поширені сорти цибулі звичайної: Каба, Сквирська, Марківська, Дністровська. Але ж є ще сорти цибулі, які природою наділені властивостями давати ранню зелень, добре кущитися, витримувати похолодання до мінус 4-5°. Це, зокрема, цибуля-батун, порей, шнітт, шалот. Остання досить добре кущиться, дає багато зелені, у її гнізді по кілька цибулин. В народі її так і називають: цибуля-кущівка. До речі, смак цієї цибулі неперевершений.

Окремо слід сказати про кропиву. Ніхто не зробить помилки, якщо відведе під неї окрему невеличку грядку саме серед підзимових посівів. По-перше, насіння кропиви добре зимує навіть у замерзлому грунті, а навесні дає досить ранні сходи. По-друге, молоду кропиву можна вживати, попередньо ошпаривши, в салат, готувати з неї супи і борщі, додавати до начинок. Це - дуже цінна вітамінна і каротинна рослина. Недарма ж європейці, зокрема болгари та югослави, відводять під кропиву грядки нарівні з часником та цибулею. Особливо доречна вона навесні, коли бракує вітамінів.

Дуже важливо правильно підготувати грунт. Ділянка має бути добре освітлена, захищена від північних вітрів. Восени її необхідно якомога раніше (щоб грунт до сівби встиг осісти) глибоко перекопати, внести під лопату органічні та мінеральні добрива (якщо є), додати трохи деревного попелу. Можна до сівби вкрити грядки плівкою, щоб земля не перезволожувалася.

Висівають насіння десь наприкінці жовтня - на початку листопада, а то й пізніше з таким розрахунком, щоб воно не проросло з осені, тобто не дало передчасних сходів, які взимку загинуть. Строки проростання насіння різних культур подано в таблиці.

Що ж до норм висіву, то їх слід на третину збільшити, оскільки певна частина насіння може не дати сходів або його погризуть миші. Щоб запобігти цьому, насіння перед сівбою треба протруїти розчином формаліну. А от міжряддя у підзимових посівах доцільно дещо звузити, адже грядки невеликі і обробляти їх можна вручну, зокрема розпушувати грунт краще ріжком сапи або так званою буряковою сапкою (з укороченим лезом). Особливо уважно треба стежити за появою грунтової кірки і своєчасно знищувати її. Підживлювати посіви, у тому числі й позакоренево, не варто, оскільки зелень одразу йде в їжу.

Дуже важливо зберегти сходи від можливих весняних заморозків. Тож необхідно заздалегідь подбати про плівку, брезент або мати, щоб вкрити посіви на ніч.

Врожай як коренеплодів, так і зелені, збирають вибірково - в міру товарної стиглості. Ефективним буде також проріджування загущених рядків, це слід робити першочергово.

Щодо моркви, то її коренеплоди починають утворюватися майже через місяць після появи сходів. Отже, рано навесні споживати нічого. І все ж морква підзимового строку сівби дає більш ранній і порівняно вищий урожай коренеплодів. Але розміщувати її слід поруч з чорною редькою, щоб ці грядки залишалися осторонь, коли звільнену ділянку займатимуть під інші культури.

Зрозуміло, що підзимові посіви завдають певного клопоту. Культури треба сіяти, доглядати, періодично збирати. Але затрати праці (а вони, правду кажучи, не надто великі) варті того, щоб рано навесні мати до столу свіжі вітамінні овочі.

Г.А.Скоряк

Потрібно більше інформації про сорти

Хочу поділитися з читачами улюбленого часопису своїми думками про аматорське насінництво. Безперечно, аматори потрібні, вони не лише поділяться садивним матеріалом, а й дадуть поради щодо вирощування тієї чи іншої культури. Я особисто не раз звертався до них за додатковими консультаціями й насінням. Здебільшого це чесні й порядні люди, які не стільки прагнуть збагатитися, скільки допомогти початківцям. Дуже добре, що в нашому всіма шанованому „Домі, саді, городі" існує рубрика „Пропоную". Завдяки їй початківці мають змогу зв'язатися з потрібними людьми, а потім отримати садивний матеріал.

Деякі городники-аматори надсилають до „ДСГ" статті, в яких наводять характеристики різних сортів овочевих культур. І нерідко кожний дописувач характеризує той самий сорт по-різному. Виникає плутанина. Наприклад, у „ДСГ" № 5 за 1996 р. вміщено статтю Леоніда Капусти про „Незрівнянну Аризону" – суперсорт помідорів. А в „ДСГ" № 8 за 1998 р. надруковано статтю А.Ф.Краснопольської „Аби не розгубитися у розмаїтті сортів помідорів". Л.Капуста у своїй статті стверджує, що Аризона виростає до 2–2,2 м, а Краснопольська пише, що у цього сорту кущ невисокий, нештамбовий. Хто ж із них має рацію? Чимало аматорів припускаються помилок у назвах сортів, а це також збиває з пантелику бажаючих придбати той чи інший сорт.

Я дуже люблю вирощувати помідори, намагаюся збирати до своєї колекції, яка налічує близько 50 сортів, тільки чистосортне насіння.

Дехто може подумати: хіба не все одно, що вирощувати, аби родило. Не знаю, як для кого, а для мене – ні. Перш ніж придбати сорт будь-якої культури, я намагаюся дізнатися про його особливості якомога більше. Прикро, але більшість аматорів, які пропонують насіння овочевих культур, дають дуже стислі характеристики сортів – для годиться. Але ж це надзвичайно важлива інформація, особливо для початківців. Досвідчені городники, певно, знають більшість сортів городніх культур. Однак іноді в каталогах можна дізнатися лише про призначення та колір плодів тієї чи іншої культури. Наприклад, характеристика помідорів сорту Перцеподібні в одному з каталогів, надісланих мені, була такою: „Плоди перцеподібної форми, смачні, червоного кольору". Оце і все! На мою думку, починати треба з походження сорту, року його створення чи реєстрації (якщо це можливо), потім дати оцінку транспортабельності плодів, вказати всі показники: висоту рослин, строки достигання, смакові якості, урожайність тощо. Прочитавши таку характеристику, городник вже може робити висновки про доцільність вирощування того чи іншого сорту.

Щодо мене, то я постійно експериментую на присадибній ділянці, залишаючи ті сорти, які себе добре зарекомендували, перспективні. Але мушу визнати: поганих сортів немає, є недбалі господарі. Звичайно, один сорт призначений для умов півночі, інший – для теплішого клімату. Тому сорти потрібно добирати, враховуючи зону, кліматичні умови та інші природні фактори.

Згадую дуже прикру історію. Якось на базарі придбав розсаду солодкого перцю. На моє запитання, що це за сорт, продавець лише сказав, що плоди у нього великі, дуже смачні, солодкі. Я придбав аж 50 кущів. І що ж? Уявіть собі: виходите на город і бачите замість чудового солодкого перцю миршавий гіркий перчик. Про перезапилення не може бути й мови. Сусіди не вирощували, а в мене, крім тих 50 кущів, було ще 10 Каліфорнійського дива. Після такої невдачі відмовився від чужих послуг і власноруч вирощую чудову розсаду помідорів, перцю, баклажанів та інших культур. Раджу робити це усім городникам. Адже невідомо, що вам „підсунуть": здеруть гроші та ще й обдурять. Звичайно, виростити розсаду не дуже просто, але якщо підійти до цього творчо, можна досягти бажаних результатів.

Сподіваюся, що і городники-аматори, й садівники, які продають садивний матеріал, дбатимуть не тільки про розширення асортименту, а й про збільшення обсягу інформації щодо тих чи інших сортів. Гадаю, що це потрібно для багатьох початківців, які роблять перші кроки на своїх клаптиках землі. А допоможе нам у цьому „Дім, сад, город" – справжня скарбниця народного досвіду.

О.С.Рубан,
городник-аматор
м.Біла Церква

Дім сад город 10 1999

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник — трудовий колектив редакції
Зареєстрований Держкомпреси України, серія КВ, №809 від 07.07.94 р.
Видається з січня 1989 р.

Перший урожай.
Світлана Хіміч
біля яблуньки сорту Боскоп,
м.Хмельницький

Фотоконкурс

„Наша хазяєчка", *– так лагідно кличемо ми нашу кізку Зірочку. На фото бабуся Оля з онукою Оленкою. Наша родина передплачує „Дім, сад, город" з першого номера. Передплачуємо, незважаючи на всі теперішні скрути.*

Дуже вдячні вам за чудові статті, поради, яскраве і цікаве оформлення.

Лідія Іванівна Коноваленко,
лікар за освітою та покликанням і городник-любитель, що дісталося у спадок від батьків, закоханих у землю.
с.Смільчинці Лисянського р-ну Черкаської обл.

Шановна редакціє!

Передплачуємо „Дім, сад, город" уже 8 років, з нетерпінням чекаємо кожний номер.

Ми з дружиною Іриною надсилаємо на конкурс фотографію донечки Тетянки у нашому квітнику.

Євген Ігорович Кучерепа,
с.Станин Радехівського р-ну Львівської обл.

Добрий день, редакціє журналу „Дім, сад, город"!

Вся наша родина дуже вдячна вам за такий чудовий журнал. А наша бабуся взагалі закохана в „ДСГ", вона передплачує його з 1991 року. Ми всі журнали переплели по роках і вийшло 8 змістовних книжок.

Ми дуже любимо квіти, у нас є великий квітник. Знаходимо красу не лише у пишних трояндах, гордовитих жоржинах, ніжних ромашках, лілеях, гладіолусах, а й у простенькій петунії, яка заквітчує нашу садибу.

Ми любимо розглядати фотографії з фотоконкурсу і вирішили надіслати наші.

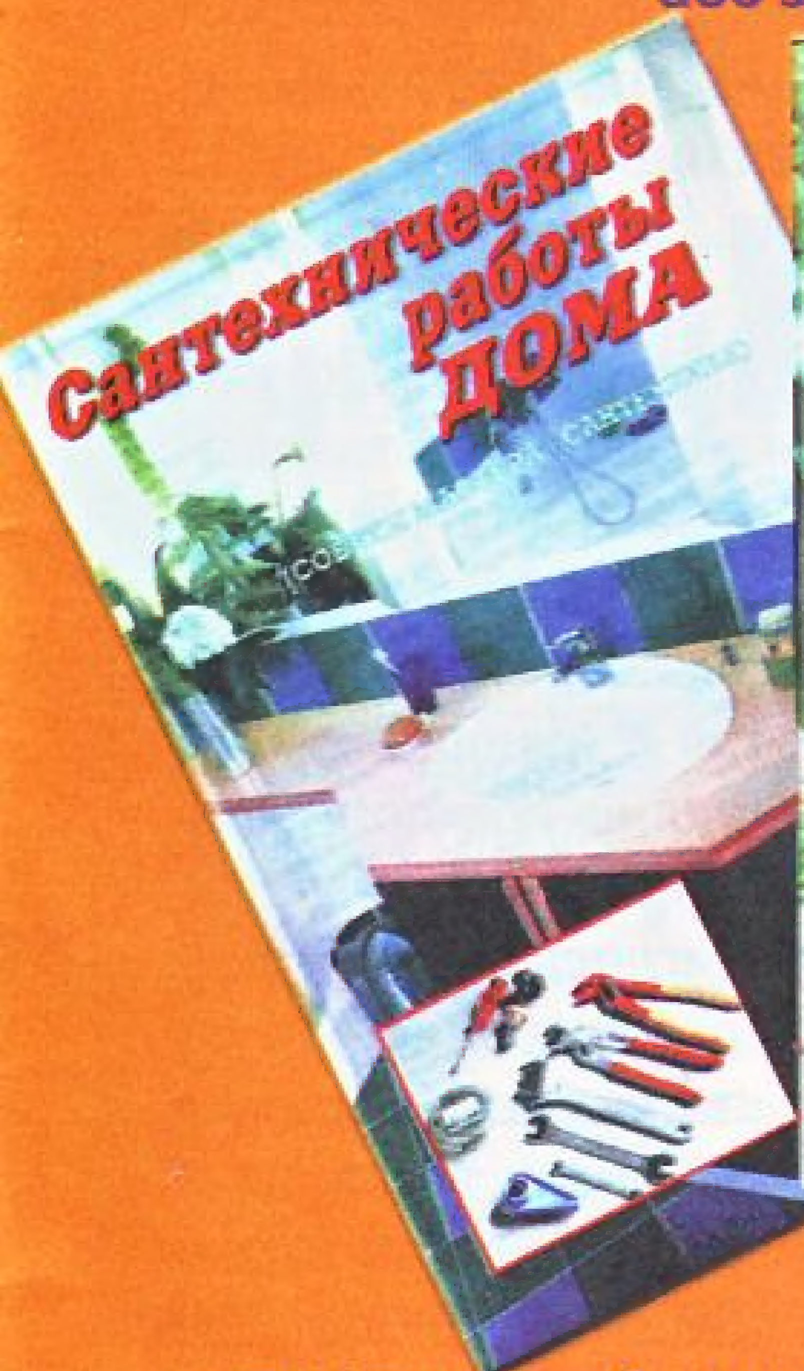
Юля і Сергійко Кульбіт*, а також вся наша родина,*
с.Садове Голопристанського р-ну Херсонської обл.

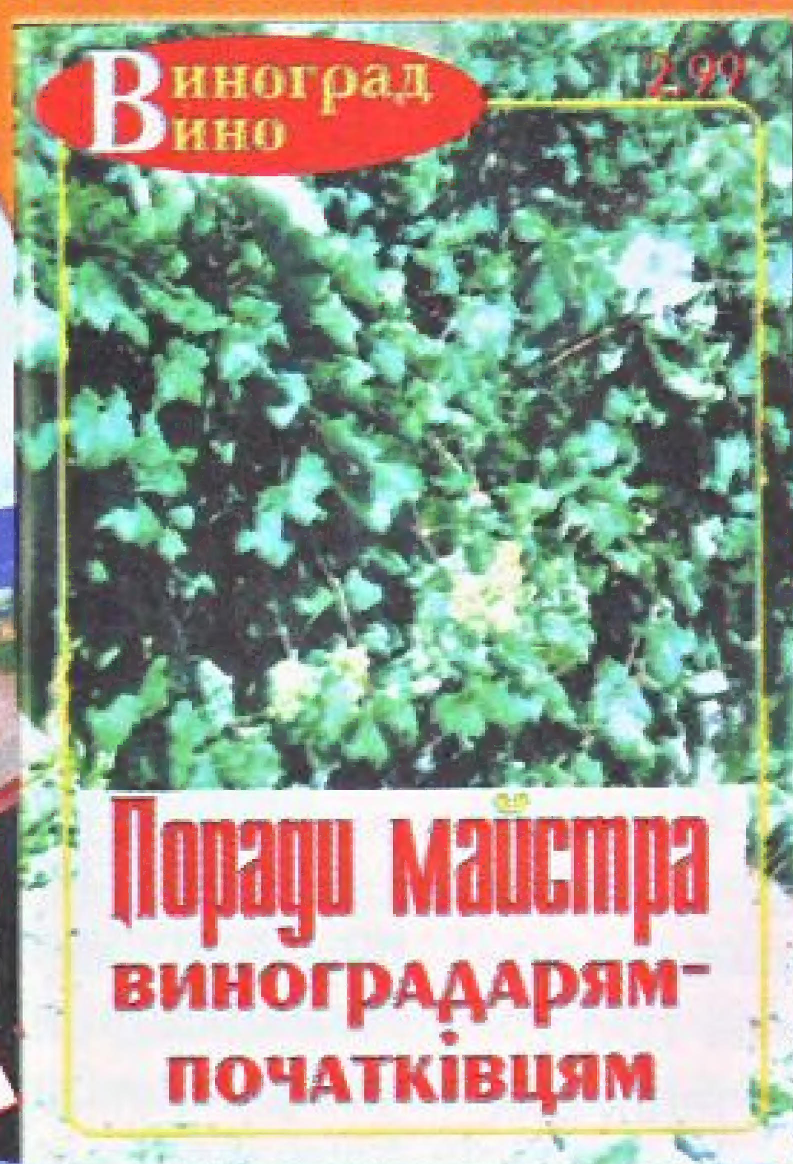

Шановні читачі!

У редакції журналу „Дім, сад, город" Ви можете придбати або замовити поштою такі видання :

А.С.Рєзникова „Травы в вашем доме". Пропонуються рецепти і поради щодо використання рослин у народній медицині, косметиці, кулінарії, побуті.

Ціна 1 грн. 50 коп.

„Вино з власного підвалу". Випуск II. Необхідна інформація про виготовлення вина з винограду, інших ягід і плодів.

Ціна 1 грн. 50 коп.

„Теплиці, парники". Найнеобхідніша інформація про використання закритого грунту для городників.

Ціна 1 грн. 30 коп.

„Лікарські рослини в науковій медицині". Практичні поради щодо заготівлі та застосування лікарських рослини додержання правил збирання.

Ціна 1 грн 50 коп.

„Сад і город — без шкідників і хвороб". Подається характеристика найнебезпечніших шкідників і хвороб рослин та описуються способи боротьби з ними за допомогою рослинних препаратів.

Ціна 0.90 грн.

„Сантехнические работы дома". Поради майстра-сантехніка щодо сантехнічного обладнання.

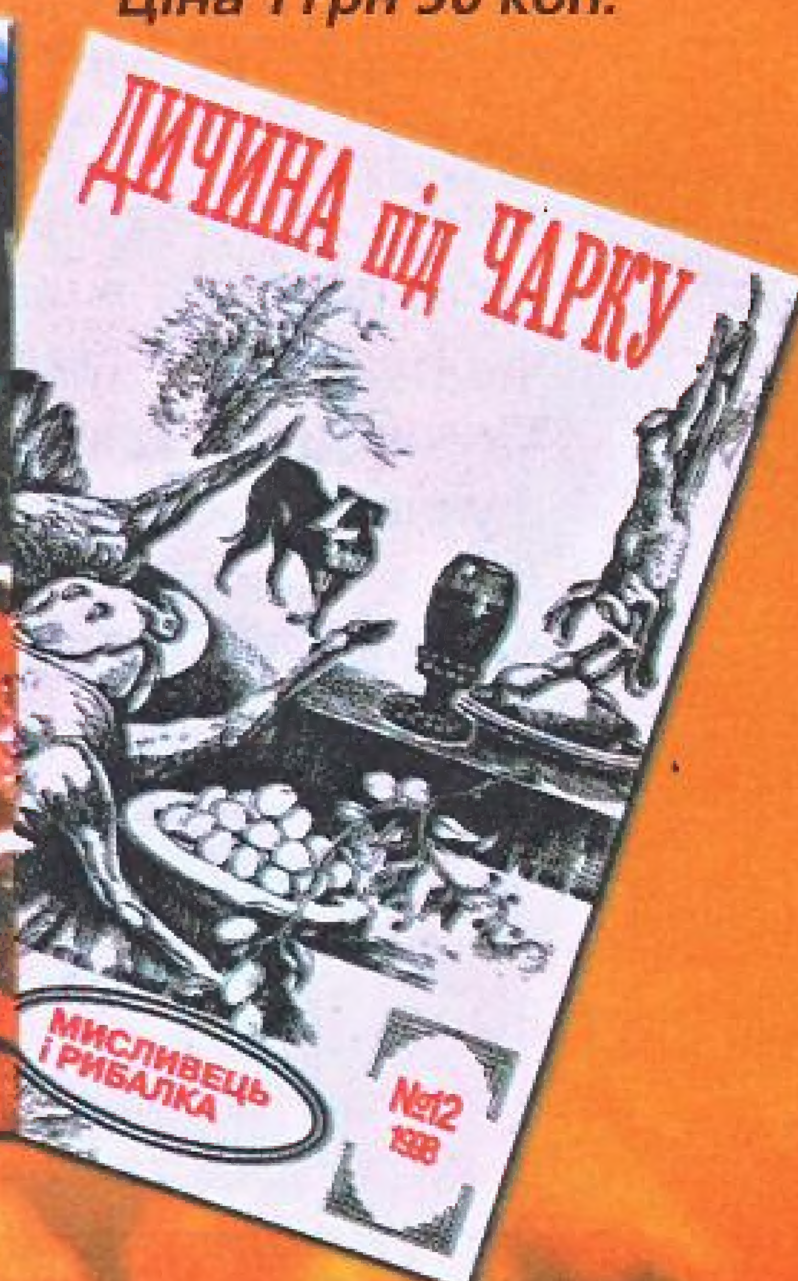
Ціна 1 грн. 80 коп.

П.О.Мазур „Поради майстра виноградарям-початківцям". У доступній формі розповідається про сорти і агротехніку вирощування винограду, подається календар виноградаря.

Ціна 1 грн. 30 коп.

Василь Скуратівський „Кухоль меду". Збірка про історію українського пасічництва, народні обряди та звичаї.

Ціна 2 грн.

„Дичина під чарку". Описуються рецепти приготування страв з дичини, відомості про засолювання, копчення та сушіння м'яса диких звірів.

Ціна 1 грн. 30 коп.

Адреса для замовлень: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г, редакція журналу „Дім, сад, город", відділ реалізації.

Тел. (044) 216-15-58

Поштові витрати за рахунок замовника. Вони Вам дешевше обійдуться, якщо замовляти не одне видання, а декілька. Тому кооперуйтесь зі своїми друзями й знайомими на замовлення наших видань. Ми перешлемо цілу посилку, а вдома ви їх розподілите залежно від замовлень. Буде значно дешевше.

Редакція журналу „Дім, сад, город"

Календар городника

Листопад

У листопаді, до настання морозів, закінчують підзимову сівбу овочевих культур – моркви, петрушки, цибулі, шпинату, пастернаку, спаржі, катрану, кропу, щавлю. Роботи на городніх ділянках в основному завершені. Збирають капусту цвітну, яку зберігають у парниках або підвалах. Заготовляють листя для компосту та біопалива, вкривають плівкою підготовлений для парника грунт, компостні купи. Утеплюють посіви багаторічних рослин (мульчують перегноєм, торфом), бурти, погреби, сховища, закривають душники, проте, коли потепліє, їх відкривають на ніч.

Необхідно заготовити грунтосуміші для теплиць, парників, вирощування овочевих рослин та розсади у кімнаті і частину занести у підвал. Починають збирати попіл, гній, курячий послід. Стежать за зберіганням овочів.

Грунтову суміш добре вкривають соломистим гноєм або сухим листям шаром 50–60 см, а пізніше снігом, щоб не промерзла. Склад її залежить від біологічних особливостей кожної культури. Дернову й компостну землю, перегній і торф просівають через сито.

Для розсади капусти білоголової ранньої і середньої, помідорів, перцю, баклажанів, селери, салату, цибулі-ріпки одну частину дернової землі змішують з двома частинами перегною і однією частиною піску (під капусту на відро суміші додають склянку вапна-пушонки або дві склянки попелу). Для пасльонових (помідори, перець, баклажани, фізаліс) можна також використовувати суміш з рівних частин перегною і торфу. В обох випадках на відро суміші додають 60 г суперфосфату і 20 г сірчанокислого калію, а якщо цих добрив немає, – три склянки пічного попелу.

Для огірків та інших гарбузових дернову землю змішують навпіл з перегнійною, а коли дернової землі немає, її замінюють компостною або городньою, додаючи склянку пічного попелу на відро суміші.

Звільнені від овочевих рослин теплиці, парники, а також рами, мати, посівні ящики та весь робочий інвентар ретельно дезінфікують. Перед цим їх старанно очищають від землі. Після дезінфекції все просушують, металевий інвентар змащують, що потрібно – нагострюють і після цього ховають у сухе місце. Герметизують всі щілини в теплицях, зверху їх накривають плівкою; завозять органічні добрива, перекопують грунт.

У зимових пристінних теплицях після дезінфекції організовують вигонку на стелажах, у ящиках, на підвісних полицях зелені цибулі ріпчастої, шалоту, батуну, петрушки, селери, буряків столових, мангольду, щавлю, пагонів спаржі. Підживлюють і поливають їх. Зелень можна вирощувати і на підвіконнях. У темних приміщеннях роблять вигонку цикорію салатного. Пересаджують на дорощування в закритому грунті капусту цвітну і порей.

Збирають огірки і помідори у теплицях, головки дорощеної цвітної капусти, дозарюють помідори. Обмолочують насінники й сортують насіння овочевих рослин. Незайняті теплиці очищають від грунту і заносять новий для використання в наступному році.

Завершують ремонт парників. Свіжі й перероблені овочі закладають у погреби, підвали, сховища. З настанням сталого похолодання утеплюють траншеї, бурти, погреби, сховища. У теплицях з додатковим електричним освітленням висівають на розсаду насіння помідорів і огірків. Завозять паливо для теплиць. Стежать за температурою у підвалах і сховищах: якщо вона вища +5°C, частіше провітрюють.

Зібрані наприкінці жовтня – на початку листопада насінники моркви, капусти, столових буряків підсушують і обмолочують, потім ретельно очищають. Насінники соковитих плодів (кабачки, патисони, гарбузи) розрізують, виймають з них насіння і підсушують. Зберігають його у теплому приміщенні.

Цвітна капуста, яку тримали у парниках або в підвалі без доступу світла, до кінця листопада – початку грудня формує стандартні головки, маса яких майже втричі збільшується за рахунок надходження поживних речовин з листя. Парники розкривають, забирають капусту і очищають їх від землі та перегною. Якщо картоплю та овочі закладено в траншеї, а зовнішня температура почала різко знижуватися, їх закривають соломою і землею, але уважно стежать за температурою повітря в траншеї.

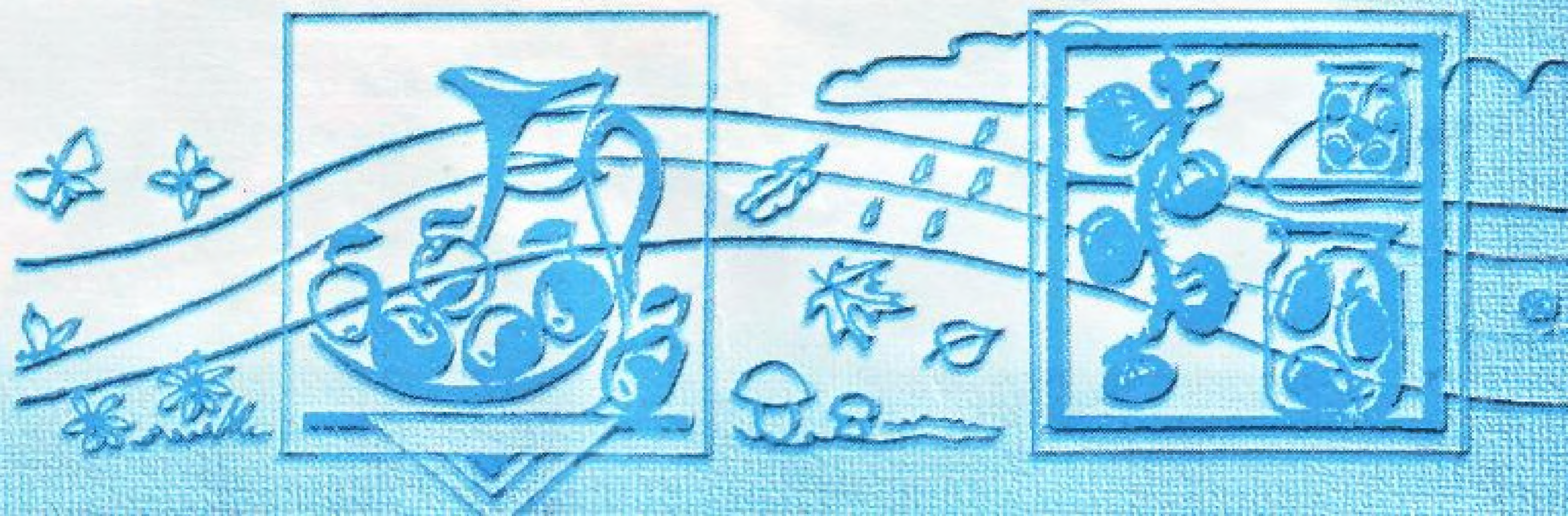
Вирощені в теплиці помідори збирають до 20–25 листопада незалежно від ступеня стиглості. Зелені і бурі закладають на дозарювання в суху чисту тару без стороннього запаху в один-два шари. Ящики встановлюють у декілька ярусів так, щоб забезпечити доступ повітря до плодів. Для тривалого зберігання краще закладати помідори масою 60–70 г. Їх можна тримати в утепленому, добре провітрюваному приміщенні, перешарувавши торфовою крихтою (одне відро на 10 кг помідорів). Торф поглинає надлишок вологи, в ньому нагромаджується вуглекислота, що подовжує процес достигання і сприятливо позначається на лежкості плодів.

Під час зберігання помідорів перевіряють, як вони дозарюються. Деякі з них відбирають і використовують для приготування томатного пюре. У листопаді ще не пізно квасити капусту, маринувати інші овочі, сушити коренеплоди петрушки, пастернаку та селери.

Цей місяць – сприятлива пора для підзимової сівби холодостійких овочевих рослин. Неодмінна умова: насіння у грунті не повинне восени накільчитися й прорости. Тому його не замочують, не барботують киснем або повітрям і не пророщують. Під зиму сіють глибше, ніж навесні, а норму висіву збільшують удвічі. Борозенки з висіяним насінням загортають піском, торфом, перегноєм або підготовленою заздалегідь незамерзлою грунтосумішшю шаром 2–4 см.

Під зиму також висаджують естрагон, ревінь, щавель, спаржу, майоран, м'яту перцеву та інші багаторічні рослини, поділивши кущі із старих насаджень. Кореневища м'яти можна висадити і рано навесні.

О.С.Болотських,
академік АН ВШ України

Олія з кавбудеку цілюща і корисна

***Н**ові форми баштанних культур — кавбуз і кавбудек, створені з використанням розробленого нами способу зміни структури молекул носіїв спадкової інформації — дезоксирибонуклеїнової (ДНК) та рибонуклеїнової (РНК) кислот, привернули увагу багатьох українських городників і селекціонерів (фото цих рослин можна побачити у моїй статті, надрукованій у журналі „Дім, сад, город“, № 9 за 1998 рік). Після моєї першої публікації у № 9 журналу „Дім, сад, город“ за 1995 р. про кавбуз регулярно пишуть на сторінках газет і часописів журналісти і аматори, селекціонери й науковці. Всі захоплюються диво-ягодою і цікавляться тим, як її раціонально використовувати, тому нещодавно ми підготували книгу про цілющі та харчові властивості кавбуза, де буде наведено понад 100 рецептів найсмачніших делікатесних страв і продуктів переробки для тривалого зберігання.*

Під час молекулярно-генетичного аналізу цієї рослини встановлено наявність відмінностей у складі нуклеотидів геномної ДНК порівняно з кавуном і гарбузом, а також складу білків і цукрів, що підтверджує перспективність використання такого методу одержання нових форм рослин, у тому числі й гарбузових.

Зараз на основі кавбуза і декоративного гарбуза одержано високоолійну форму — кавбудек.

Кавбудек належить до родини гарбузових — Cucurbitaceae, роду Cucurbita. Як і в інших гарбузових, у нього добре розвинута стрижнева коренева система. Стебло звичайне, сланке, довжиною до 2 м. Листя п'ятипале, слабовиїмчасте, знизу шершаве. Центральний фрагмент листка загострений, бічні — округлі. Квітки оранжево-жовті. Це технічна (олійна), кормова та дієтична (вміст цукру 2—5%) культура. Порівняно з кавбузом він менш солодкий, м'якуш твердий, але вміст високоякісної олії в насінні — 45—55%. З кількох плодів однієї рослини збирають до 1,5 кг цілющого насіння (3—5 % маси).

Насіння біле, гладеньке, довжиною 1,8—2 см. Маса 1000 насінин — 140—180 г. Проростає за температури 12—13°С, протягом 22 поколінь зберігає білуватий колір, довгасту форму. Розмір його дещо менший, ніж у звичайного гарбуза, воно легко лущиться і має приємний смак у свіжому та смаженому вигляді.

Ягода (плід) смугаста, має 10—12 жовто-оранжевих смуг, які, немов меридіани, перетинають зеленувато-жовту оболонку з жовтуватими плямами. Форма плодів округла, іноді дещо видовжена, маса 3—5 кг, кількість на рослині — від 1—2 до 3—5. М'якуш блідо-жовтого кольору, твердуватий, товщиною 2,5—4 см. У процесі зберігання плід поступово жовтіє, смуги зникають.

Кавбудек дає високі врожаї: до 50 т/га за звичайної для гарбузових технології вирощування на всій території з помірним кліматом. Рослина стійка до захворювань, перезапилюється вкрай рідко, коли її довго вирощують серед інших гарбузових. Найкраще росте на суглинкових та супіщаних грунтах. У польових сівозмінах добрі попередники — озимі зернові, кукурудза, однорічні трави.

Насіння кавбуза та його олійної форми — кавбудека — можна переробити на цілющу кавбузну олію. Технологію її одержання розроблено в Інституті оздоровлення і відродження народів України в 1995 році (автори — А.І.Потопальський, Л.Н.Юркевич, В.Ф.Батурський).

Олія з насіння гарбузових — дуже цінний оздоровчий продукт. Група лікарів і технологів разом з науково-виробничим об'єднанням „Масложирпром“ у Санкт-Петербурзі розробила і запатентувала технологію одержання олії з насіння звичайного гарбуза (див.журнал „Здоровье“, № 3, 1995 р.). Вживають її у салатах, з хлібом і картоплею, п'ють у натуральному вигляді по чайній ложці тричі на день протягом місяця. Клінічні дослідження показали, що така олія нормалізує функції печінки, передміхурової залози, поліпшує хімічний склад жовчі. Високий лікувальний ефект зумовлений наявністю в олії поліненасичених жирних кислот, токоферолів, каротинів, каротиноїдів, інших вітамінів, а також алкалоїдів невідомого походження, що містяться в зеленій плівці навколо ядра насіння.

Клінічні дослідження проводили у клініці Волгоградської медичної академії з використанням найдосконаліших методів діагностики. Функцію печінки вивчали в динаміці за допомогою 20 спеціальних лабораторних тестів. Після місячного курсу лікування у всіх хворих поліпшилися показники функції печінки, а у значної частини вони повністю нормалізувалися. Всі обстежені добре переносили гарбузову олію. Небажаного впливу або ускладнень не виявлено. Співробітники кафедри внутрішніх хвороб Московської медичної академії імені І.М.Сєченова, де також проходила клінічну перевірку олія з насіння гарбуза, відзначали її позитивний вплив на хімічний склад жовчі, безсумнівну цінність як лікувального і харчового продукту. За лікувальною дією олія не поступається зарубіжним медикаментам такого ж призначення, а за деякими позиціями — краща за них.

Щодо олії з насіння кавбуза і кавбудека, то, за даними Інституту оздоровлення і відродження народів України, вона має ще більші цілющі властивості, ніж із насіння звичайного гарбуза.

Способи застосування

Насіння кавбудека, як і кавбуза та гарбуза звичайного,— ефективний глистогінний засіб. Воно корисне дітям, вагітним жінкам, літнім людям віком понад 65—70 років, коли небажано вживати хімічні глистогінні препарати. Застосовують його так.

Очищене й подрібнене насіння (80—100 г) змішують із склянкою теплого молока, п'ють 2—3 рази на день перед їдою. Дорослим дозу можна збільшити до 300 г. Для поліпшення смаку додають мед або варення. Через дві години після останньої порції рекомендується випити столову ложку рицинової олії або 10—30 г сульфату магнію. Після цього ставлять очисну клізму. Доза для дітей 10—12 років — 150 г насіння, до 4 років — 75, а 2—3 років — 30—50 г. Можна також використати відвар з насіння. Такий самий теплий відвар вживають при пухлинах простати, імпотенції.

Хворі на нирково-кам'яну і жовчнокам'яну хворобу, подагру, доброякісні (аденома) і злоякісні пухлини простати, атеросклероз, передчасне старіння і склероз вживають олію з насіння — по 20—30 крапель тричі на день протягом 1—2 місяців. Дуже ефективні мікроклізми по 5—10 мл олії через день протягом 30 днів.

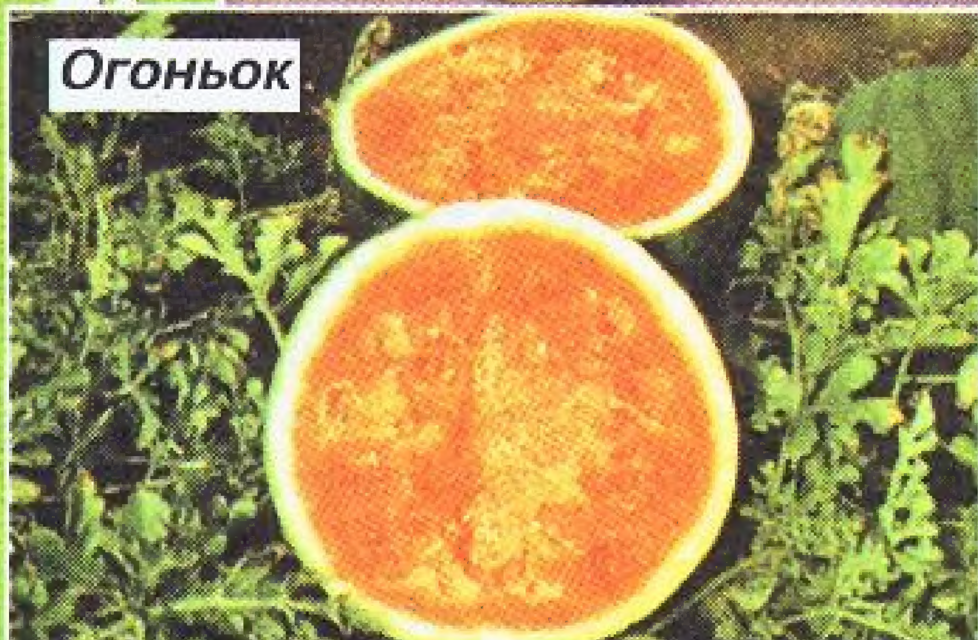
При набряках, хворобах печінки, нирок, артритах, атонії кишківника, передчасному старінні, атеросклерозі, діабеті, екземі та псоріазі вживають свіжий м'якуш або продукти його переробки без обмежень.

Кавбудек — чудовий корм для худоби і птиці, він добре зберігається (до кількох років). Його рекомендовано до сортовипробування.

Наведені дані свідчать про необхідність прискореної реалізації наукових розробок шляхом об'єднання зусиль науковців і практиків-ентузіастів, тому ми започаткували створення об'єднання „Здорові — господарі кавбузові“. Запрошуємо всіх бажаючих взяти участь у цьому об'єднанні.

А.І.Потопальський,
канд.мед.наук, доцент, завідуючий відділом Інституту молекулярної біології і генетики НАН України,
директор Інституту оздоровлення і відродження народів України
252026, м. Київ, Пирогів

Баштанні

Багато городників вирощують на своїх ділянках кавуни, дині, гарбузи, кабачки і патисони, що належать до великої родини гарбузових і є доброю сировиною для харчової та консервної промисловості. Споживають їх і у свіжому вигляді.

Довгий час ці культури вирощували лише для місцевого використання, а потім почали реалізовувати одержану продукцію. Виникла потреба перевозити плоди на великі віддалі. Відповідно і сучасна селекція їх спрямована на створення сортів та гібридів, які не лише мали б високі смакові якості, а й були лежкими і транспортабельними.

Кавуни і дині досить вимогливі до тепла і світла. Для формування якісного врожаю сума температур має становити понад 2200°С. Тому в Україні ці культури вирощують переважно в південних районах.

В основному застосовують безрозсадний спосіб і лише незначну частину площ засаджують розсадою, щоб прискорити одержання врожаю. Насіння висівають, коли температура грунту на глибині 10 см підвищиться до 14–16°С. З появою сходів розпушують міжряддя.

Збирають плоди вибірково в міру достигання. Дуже добре вони зберігаються в сітках у підвішеному стані за температури: кавуни — 6–8, дині — 2–4°С. Відносна вологість повітря — відповідно 80–85 та 70–80%.

Сорти цієї групи культур, які під час державних сортовипробувань виявились найкращими за господарськими та іншими показниками, занесено до Реєстру сортів рослин України.

Кавуни

Вирощують їх переважно задля соковитих солодких плодів, які споживають свіжими, здебільшого на десерт. Крім того, вони використовуються як сировина для переробки: виготовлення меду, соку, спирту-сирцю, цукатів, соління тощо. Вміст сухої речовини в м'якуші становить від 8 до 16%.

Подаємо характеристику сортів, які є найурожайнішими, найсмачнішими і придатними для транспортування.

● **Огоньок** — селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Ранньостиглий, достигає дружно, придатний для одноразового механізованого збирання, холодостійкий (в період появи сходів витримує зниження температури до 6–9°С), стійкий до дефіциту освітлення. Достигає за 70 днів. Урожайність 150–300 ц/га. Плід великий, кулястий, часто неправильної форми, масою 1,6–6 кг. Поверхня гладенька, чорно-зелена, з ледь помітними смугами. М'якуш карміново-червоний, ніжний, зернистий, дуже соковитий, солодкий. Смак — 3,5–4 бали. Вміст сухих речовин — 8–8,5%, цукрів — 7–7,5%.

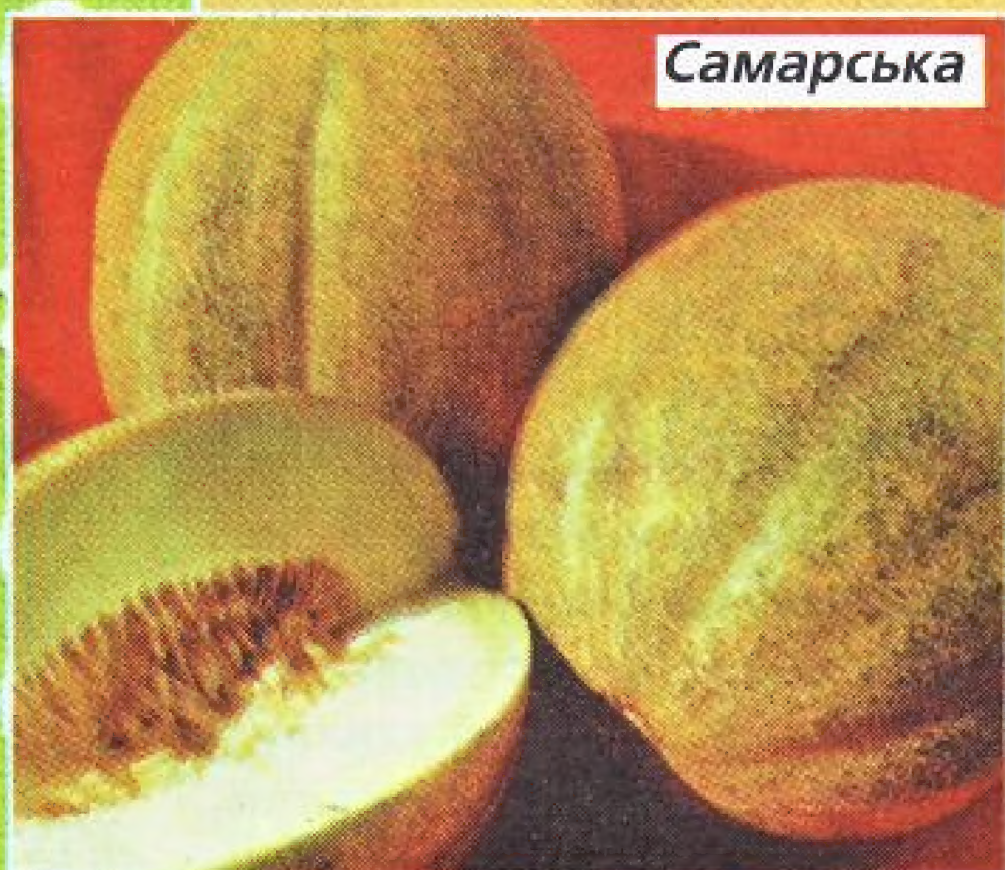
● **Борчанський** — селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Ранньостиглий, придатний для одноразового збирання та вирощування у відкритому грунті. Вегетаційний період — 63–66 днів. Плід овальний, зелений, візерунок темно-зелений, шипуватий з вузькими смугами, масою 2,8 кг. Кора середня, міцна. Урожайність — 250–350 ц/га. Смакові якості — 4,8 бала. Вміст сухих речовин — 8,8%, цукру — 7,5%, аскорбінової кислоти — 7,9 мг%. Відносно стійкий до захворювань. Транспортабельний.

● **Чорногорець** — селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Середньоранній, транспортабельний, посухостійкий, стійкий до тривалого похолодання і різких коливань температури протягом доби. Вегетаційний період — 80 днів.

Плід округлий, чорно-зелений із злегка помітними чорно-зеленими смугами, масою 2,5 кг. Кора тонка, м'якуш яскраво-червоний, соковитий, ніжний. Смакові якості — 4,9 бала. Урожайність — 265–350 ц/га, товарність 90%. Вміст сухих речовин — 9%, цукру — 10,6%. Стійкий до хвороб.

● **Широнінський** (осінній) — селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Ранньостиглий, транспортабельний, лежкий, придатний для одноразового збирання. Вегетаційний період — 74 дні. Плід округлий, гладенький, масою 2,7–2,8 кг. Візерунок у вигляді салатних смуг із слабким восковим нальотом, без сітки. Кора шкіряста, м'якуш рожево-малиновий, зернистий, ніжний, солодкий і соковитий. Смак — 4,5 бала. Вміст сухих речовин — 8,8%, цукру 7,7%, вітаміну С —

культури

Щедра грядка

8,7 мг%. Урожайність — 400 ц/га, товарність 92%. Відносно стійкий проти посухи і антракнозу.

● ***Обрій F*** — селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Скоростиглий, плоди достигають на 3—5 днів раніше сорту Огоньок. Холодостійкий у травні-червні. Плоди округлі, темно-зелені, масою 0,8—2,5 кг. М'якуш кармінно-червоний. Вміст сухих речовин — 8,7—9,2%. Врожайність перевищує стандарт (Огоньок) на 25—30% (300—350 ц/га). Відносно стійкий проти фузаріозного в'янення.

● ***Голопристанський*** — селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Ранньостиглий (63—68 днів), врожайність 250 ц/га, товарність плодів 93—98%. Маса плоду — 3—4 кг. Форма куляста, світло-зеленого кольору із сітчастими смужками. М'якуш ніжний, соковитий, солодкий, яскраво-червоний. Вміст сухих речовин 10—11%, цукру — 9—10%, вітаміну С — 5,5—6,0 мг%, смак — 4,5—4,8 бала.

● ***Борисфен*** — селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Ранньостиглий. Вегетаційний період 68 днів. Плоди тупоеліптичні та кулясті масою 4—8 кг, зеленого кольору, гладенькі без сітки. Візерунок — широкі темно-зелені смужки. Кора біла, середньої товщини, крихка. М'якуш кармінно-червоний, ніжний, соковитий, солодкий (7,9% цукру).

● ***Січеслав*** — селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Середньостиглий, вегетаційний період — 85—90 днів. Плоди тупоеліптичні. Поверхня гладенька, світло-зеленого кольору із смужками. Кора тонка. М'якуш рожевий, ніжний, соковитий, солодкий (цукру 7,5—8,3%). Сорт відносно стійкий до бактеріозу та фузаріозного в'янення, плоди не розтріскуються, придатні для транспортування.

● ***Клінський*** — селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Середньостиглий (75 днів), плоди кулясті, зелені, іноді з ледь помітними широкими смугами. М'якуш яскраво-рожевий, зернистий, ніжний, дуже соковитий, маса плоду 5,5 кг. Вміст сухих речовин — 10,8—11,5%, цукру — 9,0%, вітаміну С — 17 мг%, смак — 4,5 бала. Сорт транспортабельний і лежкий.

● ***Сніжок*** — селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Середньопізній, вегетаційний період 93—100 днів. Плоди овальні з гладенькою поверхнею, іноді слабосегментовані. Фон білий із мало помітними смугами. М'якуш яскраво-рожевий, зернистий, ніжний, соковитий, солодкий (вміст цукру 8,7%). Стійкий до фузаріозного в'янення і сонячних опіків плодів.

● ***Рясний*** — селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Середньостиглий, вегетаційний період 78—80 днів. Плоди злегка приплюснуті, білі. М'якуш червоний, зернистий, дуже ніжний, соковитий і солодкий. Смак — 4,6 бала. Вміст сухих речовин — 10—12%, цукру — 8,2%, вітаміну С — 8 мг%, маса плоду — 4,1 кг. Урожайність — 250—350 ц/га, товарність — 99—100%. Сорт відзначається дружним достиганням, пластичністю, транспортабельністю, лежкістю.

Дині

Здебільшого їх використовують у свіжому вигляді, а також сушать, виготовляють цукати, мед тощо. М'якуш містить більше сухих речовин, ніж кавун, інколи від 6 до 19%, вищий також вміст сахарози. Аскорбінової кислоти 2,6—3,6 мг%. З-поміж кращих сортів відзначимо такі:

● ***Алушта*** — селекції Кримської дослідної станції ІОБ УААН. Ранньостиглий, стійкий до повітряної і грунтової посухи, транспортабельний, вегетаційний період 77 днів. Плід овальний, масою 1,8—2 кг, поверхня слабогорбкувата, жовта, малюнок — темно-рожеві плями. М'якуш білий, інколи із зеленим відтінком, товстий, маслянистий, ніжний, солодкий, соковитий із зеленим орнаментом. Урожайність — 130—260 ц/га. Смак — 4,4 бала, вміст цукрів — 6,2%, сухих речовин — 10%, вітаміну С — 22—26,2 мг%.

Лежкість низька, сорт відносно

стійкий проти антракнозу, середньо – проти борошнистої і сірої гнилі.

• ***Інея*** – селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Середньопізній, транспортабельний, лежкий. Вегетаційний період 82 дні. Плід овальний або кулястий, масою 1–1,1 кг, поверхня гладенька, жовта або оранжева, сітчаста, без візерунка. Кора тонка, м'якуш білий із зеленим відтінком, ніжний, дуже солодкий, соковитий. Вміст сухих речовин – 12, цукру – 8,4%, аскорбінової кислоти – 22,3 мг%. Смак – 5 балів. Найкращий сорт України для місцевого споживання і вивезення.

• ***Криничанка*** – селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Ранньостиглий, стійкий до нестачі тепла і сонячного освітлення. Вегетаційний період – 70 днів. Плід овальний, великий, масою 2–2,4 кг. Поверхня гладенька, інколи сегментована, жовто-оранжева з сіткою, без візерунка. Кора тонка, м'якуш середній, білий або блідо-кремовий із зеленкуватим відтінком, ніжний, зернистий, солодкий, смак – 3,5 бала, вміст цукру – 7,5–8,1%. Урожайність – 370 ц/га. Досить стійкий проти захворювань. Найрентабельніший для приміських і курортних зон. Плоди слід збирати в технічній стиглості.

• ***Самарська*** – селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Середньостиглий, лежкість і транспортабельність середні, стійкий проти повітряної і грунтової посухи. Достигає за 83–85 днів. Плід овальний і кулястий, масою 1,6–1,9 кг. Поверхня слабосегментована, блідо-жовта або жовто-зелена, сітка рідка. Кора тонка, еластична. М'якуш білий або блідо-зелений, товстий, маслянистий, ніжний, солодкий, соковитий, ароматний. Урожайність 130–260 ц/га. Смак – 3,6–4,2 бала. Вміст цукрів – 8,4%, сухих речовин – 10,4–11,5%, вітаміну С – 11, 6–15,2 мг%. Відносно стійкий проти антракнозу.

• ***Берегиня*** – селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Середньостиглий, транспортабельний, придатний для зберігання 15–30 днів. Достигає за 74–92 дні. Плід коротковальний або кулястий, жовто-оранжевий, гладенький, з середньою сіткою або її елементами, масою 1,2–3 кг (окремі 4–5 кг). М'якуш від середнього до товстого, білий, ніжний, соковитий, солодкий. Смак – 4,4–4,9 бала. Вміст сухих речовин – 11,04%, цукру – 8,11%, вітаміну С–18,44 мг%. Урожайність 180 ц/га.

• ***Титовка*** – селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Скоростиглий, достигає за 55–70 днів. Плід округлий або коротковальний, жовто-оранжевий, гладенький з сегментами грубої сітки, масою 1,5–2 кг. М'якуш товстий, білий, ніжний, солодкий, запашний, слабоволокнистий. Вміст сухих речовин – 10,4%, цукру 6,8%, смак – 4,2–4,8 бала. Врожайність – 90–100 ц/га. Слабо уражується бактеріозом та попелицею. Транспортабельний, слаболежкий.

• ***Серпянка*** – селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Ранньостиглий, вегетаційний період 65–70 днів. Плоди кулясті, поверхня гладенька, деякі із неповною сіткою, жовто-оранжевого кольору. М'якуш середньої товщини (2,6–3,6 см), білий, щільний, злегка хрумкий, солодкий. Вміст сухих речовин 14,2–16,2%, смак – 4 бали. Транспортабельність і лежкість добрі. Сорт стійкий до борошнистої роси. Урожайність – 150–190 ц/га.

Гарбуз

В овочівництві культивують три види гарбузів: великоплідні, твердокорі і мускатні. Перші два теплолюбні, їх вирощують як розсадним, так і безрозсадним способами. Мускатні жаростійкі, мають триваліший вегетаційний період. Їхня цінність у тому, що насіння займає верхню частину плоду, а решта заповнена ніжним оранжевим м'якушем. Вміст сухих речовин у великоплідних і твердокорих гарбузів до 40%.

Серед інших овочевих культур гарбуз займає перше місце за вмістом каротину – до 26 мг%. Він найбільш доступний для харчування протягом цілого року, містить необхідні для людини вітаміни.

• ***Арабатський*** – селекції Кримської дослідної станції ІОБ УААН. Середньостиглий, мускатний, лежкий (3–4 місяці), транспортабельний, вибагливий до тепла і вологи.

Вегетаційний період – 118–127 днів. Плід видовженоциліндричний з потовщенням до вершини, масою 4,9–9 кг, довжиною 56, діаметром 13–14 см. Поверхня злегка зморшкувата, лимонного забарвлення різної інтенсивності. М'якуш товстий, яскраво-оранжевий, дуже щільний, ламкий, малосоковитий, солодкий. Насіннєве гніздо невелике, 4–5 плацент у вершинній частині, решта плоду – м'якуш. Урожайність – до 480 ц/га. Вміст сухих речовин – 8,4–10,8%, цукрів – 5,2–6%, аскорбінової кислоти – 7,9 мг%, каротину – 9–10,6 мг%. Сорт відносно стійкий до борошнистої роси.

• ***Гілея*** – селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Середньостиглий, лежкий, транспортабельний. Вегетаційний період – 120 днів. Плід коротко-циліндричний, червоно-коричневий з рожевим відтінком. Кора шкіряста, тонка. М'якуш яскраво-оранжевий, майже червоний, товщиною 5–10 см, хрумкий, солодкий. Насіннєва камера середнього розміру або велика, плаценти нещільні. Насіння дрібне, темно-кремового кольору. Урожайність – 300–350 ц/га. Смакові якості – 4,5–4,8 бала. Вміст сухих речовин – 10%, цукру – 8%, каротину – 15–20 мг%. Сорт відносно стійкий до борошнистої роси.

• ***Новинка*** – селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Середньостиглий, вегетаційний період – 120–125 днів. Транспортабельний, лежкий. Використовується для приготування дієтичного гарбузового соку без додаткових затрат праці на очищення шкірки. Плід циліндричний з потовщенням до вершини. Урожайність – 250–300 ц/га. Маса плоду – 3–4 кг, вміст сухих речовин – 10–12%, смакові якості – 4,5 бала. М'якуш яскраво-оранжевий, соковитий, солодкий.

• ***Херсонський*** – селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Середньостиглий, вегетаційний період – 125 днів. Плоди приплюснуті, сегментовані, сірого або темно-сірого кольору із світло-сірими смугами, масою 3–6 кг. М'якуш жовтий з оранжевим відтінком, хрумкий, солодкий, з динним присмаком. Насіння кремового кольору. Товарна врожайність 320–400 ц/га. Вміст сухих речовин – 11,3–14,3%, цукру – 7,9–9,6%, каротину – 10,4 мг%. Ці гарбузи дуже корисно їсти сирими протягом року.

• ***Ждана*** – селекції Дніпропетровської станції ІОБ УААН. Середньостиглий, лежкий, вегетаційний період 114–120 днів. Плід плескатий, масою 6–8 кг. М'якуш тов-

стий, червоно-оранжевий, дуже солодкий. Вміст сухих речовин – 13,2%, цукру – 8,3, фруктози – 1,3, глюкози – 2,3%, вітаміну С – 18,2 мг%, пектину – 1,9%, каротину – 15–20 мг%.

• ***Лель*** – селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Середньостиглий, кущовий, вегетаційний період 90–100 днів. За врожайністю перевищує стандарт (Український багатоплідний) на 10–15%. Вихід насіння 6–8 ц/га, що на 2 ц більше від стандарту.

• ***Славута*** – селекції Дніпропетровської дослідної станції ІОБ УААН. Середньостиглий, лежкий, столовий. Найсмачніша каша саме із гарбузів цього сорту.

Вегетаційний період 124 дні. Плід округлоплескатий, масою 5–6 кг. Поверхня сегментована. Фон сірий, сітка відсутня. М'якуш червонувато-жовтий, товстий, щільний, солодкий, малосоковитий, смакові якості – 4,5 бала. Вміст сухих речовин – 17,3%, цукру 6,6–9,5%, каротину – 12%, вітаміну С – 19,6 мг%. Врожайність 300–600 ц/га. Відносно стійкий проти борошнистої роси.

• ***Мозоліївський 15*** – селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН. Середньостиглий, столовий, лежкий. Достигає за 120 днів. Плоди овальні, масою 4–8 кг. Поверхня слаборебриста, оранжева, у стиглих плодів жовта. М'якуш апельсиновий, середньої (5 см) товщини, щільний, солодкий, слаборебристий. Смакові якості високі, вміст сухих речовин – 8–12%, загального цукру – 7–8%, каротину 2,7–3,4 мг%. Урожайність – 200–400 ц/га. Відносно стійкий проти хвороб.

Кабачки

Цю рослину вирощують розсадним і безрозсадним способом. У першому випадку отримують продукцію на 10–15 днів раніше. Розсаду 20–30-денного віку висаджують, коли мине загроза заморозків (10–20 травня), а грунт прогріється до 14–16°С. Насіння висівають 5–15 травня за температури грунту 12–14°С по 3–4 шт. в гніздо на глибину 4–6 см. Догляд полягає у систематичному розпушуванні міжрядь, виполюванні бур'янів у гніздах та боротьбі з хворобами і шкідниками.

Плоди збирають вибірково, коли вони досягають технічної стиглості, приблизно двічі на тиждень. У цей період вони мають ніжну і трішки клейку шкірку і недорозвинене насіння.

• ***Аеронавт*** – селекції Донецької дослідної станції ІОБ УААН і Московської СГА ім.К.О.Тімірязєва. Ранньостиглий, з високою насиченістю жіночими квітками. Період до плодоношення – 46 днів. Кущ компактний. Плід циліндричний, темно-зелений із світло-зеленими цятками масою 1,3 кг. Кора тонка, м'якуш білувато-жовтий, щільний, ніжний, малосолодкий. Смак – 4,5 бала. Урожайність – 775 ц/га. Стійкий проти борошнистої роси.

• ***Цукеша*** – селекції Інституту овочівництва і баштанництва УААН і овочевої дослідної станції ім.В.І.Едельштейна. Ранньостиглий, компактний, кущовий, без бічних пагонів. Період до технічної стиглості – 45–51 день. Плід циліндричний, довжиною до 40 см, діаметром до 12 см, масою 860 г. Смак – 4,9 бала. Поверхня від темно-зеленої крапчастої до світло-зеленої. М'якуш білий, хрумкий, ніжний. Урожайність – 470 ц/га. Вміст сухих речовин – 4,9, цукру– 2,5%. Середньостійкий до сірої гнилі. Відносно стійкий до інших хвороб.

• ***Скворушка*** – селекції Донецької дослідної станції ІОБ УААН і Московської СГА ім.К.О.Тімірязєва. Ранньостиглий, консервний, кущовий, з інтенсивним ростом плодів і дружним достиганням. Період до початку плодоношення – 35–47 днів. Висока насиченість жіночими квітками. Плід зелений, укорочено-циліндричний, довжиною 23 см, діаметром 10,5 см, масою 300–500 г. Урожайність – 665 ц/га. М'якуш салатовий, соковитий, смак – 4,5 бала, вміст сухих речовин – 4,2%, загального цукру – 2,6%. Відносно стійкий проти хвороб.

• ***Золотинка*** – селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Ранньостиглий, консервний, з дружним достиганням плодів. Кущовий, на листках жовті плями (ознака сорту). Від сходів до початку плодоношення – 48 днів. Плоди циліндричні, золотистого кольору, масою до 1 кг. М'якуш світло-оранжевий, щільний. Смакові якості – 4,6 бала, вміст сухих речовин –5,7%. Стійкий до борошнистої роси.

Патисони

В Україні вирощують переважно два сорти. Плоди тарілкоподібної форми, блідо-зеленуватого й оранжевого кольору. Агротехніка така ж, як і кабачків.

Насіння висівають за температури грунту 12–14°С. Раніше сіяти недоцільно, оскільки сходи можуть загинути від заморозків. Висівають по 3–4 насінини у гніздо на глибину 4–6 см. Туди ж кладуть до 5 кг перегною та 50 г суперфосфату, добре перемішують з грунтом. Догляд за рослинами звичайний – розпушування міжрядь, прополювання в гніздах. Усі неплодоносні пагони доцільно зривати.

Збирають плоди з плодоніжками в повній стиглості до настання заморозків. Для зберігання відбирають стиглі плоди з плодоніжками і тримають у сухому приміщенні за температури 8–10°С та відносної вологості повітря 80–85%.

• ***Білі 13*** – селекції ВНДІСНОК. Рослина кущова, добре облистнена. Плоди в технічній стиглості тарілкоподібної форми з рідкозубчастими краями. Поверхня гладенька, сегментована, блідо-зеленкуватого кольору. М'якуш щільний, зеленкувато-білий. Врожайність 200–250 ц/га. Вміст сухих речовин – 5–6%. Рослини стійкі до хвороб.

• ***Оранжевий*** – селекції Херсонської селекційної дослідної станції баштанництва. Рослина кущова, добре облистнена. Плоди в технічній стиглості блідувато-золотисті, тарілкоподібної форми. М'якуш білий, щільний. Вміст сухих речовин – 6–8%. Врожайність 250–300 ц/га. Плоди збирають, коли вони мають діаметр 5–7 см. Під час кулінарної обробки патисони не втрачають привабливого кольору.

М.І.Білашенко,
провідний спеціаліст Державної комісії України з випробування та охорони сортів рослин, вчений агроном

Яка картопля краща?

***Я** кось на лекції з городництва один із слухачів запитав у лектора, чому українські вчені проти поширення зарубіжних сортів картоплі, адже на його городі голландські сорти дають вищі врожаї. Тож спробуємо розібратися у цій проблемі.*

З середини 90-х років стрімко зростає в Реєстрі сортів рослин України частка голландських сортів, які нині становлять вже майже половину від українських. Може, це й непогано, хоча, скажімо, у США вирощують переважно власні сорти, незважаючи на те, що середня врожайність картоплі тут нижча, ніж у Голландії. Невже американці не вміють рахувати гроші і не усвідомлюють власної вигоди? Навряд чи. Тож давайте ближче познайомимося з явищем, що має назву

Голландська картопля.

Приблизно такі самі врожаї картоплі, як у Голландії (450 ц/га), одержують у Швейцарії, Бельгії, окремих районах Данії, Швеції, Німеччини, Англії. Але в Голландії картопля — провідна культура, яка займає чверть орних земель. Чому ж так багато, значно більше від власних потреб, вирощують бульб у цій маленькій країні? Помірні літні температури, довгий світловий день із ще досить яскравим сонцем, підвищена вологість повітря, достатня вологість грунту польдерних ділянок, рівномірні опади під час бульбоутворення — все це створює чудові умови для вирощування високих урожаїв цієї культури. А „супертехнологія" тут ні до чого. Хоча було б несправедливо не відзначити високу організованість у проведенні всіх агротехнічних заходів, зручну техніку, ідеальні сховища—холодильники, широкий вибір добрив та засобів захисту рослин. Того ж колорадського жука внаслідок постійної, добре спланованої боротьби в рамках країни тамтешні фермери вивели майже повністю. Раціональні голландці давно підрахували, що торгівля насінням — справа перспективна і прибуткова. Тим паче, що всі ті умови, які сприяють зростанню урожайності бульб, одночасно забезпечують високу якість садивного матеріалу. Отже, придбавши фірмове насіння, можна отримати високий урожай картоплі. При цьому спостерігається явище, що має назву

Новий український сорт Божедар

◇ Екологічний сплеск урожайності

Вченими підмічено, що зміна географічних умов вирощування картоплі призводить до помітного (на 20—30%) збільшення її врожайності, але тільки у перший-другий рік, надалі вона знижується до рівня, властивого цьому сорту. Особливо значним буває цей сплеск, коли сорт не тільки завозиться якомога далі від місця його виведення, але й потрапляє у кращі грунтово-кліматичні умови. Наприклад, максимальна врожайність сорту Бородянська рожева на місцевих ділянках не перевищує 600 ц/га, а на Півдні Сибіру у перший рік випробувань він дав 1060 ц/га. Але хіба це реальна врожайність сорту? Навіщо ж тоді робити поспішні висновки про переваги зарубіжних сортів? Тим більше, що для картоплі актуальною є проблема стабілізації врожайності, тобто проблема.

◇ Виродження картоплі

Річ у тім, що чим південніше від Голландії, розташованої на широті Мінська, вирощують голландські сорти, тим гірші для них умови (за винятком гірських масивів), тим швидше вони вироджуються, отже, необхідно їх оновлювати, знову і знову купуючи садивний матеріал. Між абсолютно здоровим насінням і повністю виродженим існує широкий перехідний діапазон. В якому місці цього діапазону розташовані бульби, що порівнюються за продуктивністю? Не знаючи відповіді на це питання, не можна вести мову про об'єктивну оцінку того чи іншого сорту. Не певен, що згаданий вище городник використовував високоякісний вітчизняний садивний матеріал. З власної практики зазначу, що багато українських сортів не гірші, а деякі навіть кращі за голландські.

Щоб зрозуміти, чому наші науковці не вважають сортами виведені ними окремі гібриди, продуктивність яких на 40—60% вища від кращих національних стандартів картоплі, давайте розглянемо

◇ Проблеми селекції картоплі

На що звертає увагу покупець, збираючись придбати картоплю? Щоб товар був гарний, мав досконалу форму, певний розмір бульб, глибину вічок, колір. Не враховувати це селекціонери країн з ринковою економікою не можуть, адже їхня селекція орієнтована не стільки на власні потреби, скільки на продаж. А є ще й якісні ознаки — смак, вміст крохмалю, протеїну, вітамінів, нетемніючий м'якуш, рівень накопичення нітратів тощо. Тож лише господарських селекційних ознак, кількісних і якісних, набирається більше 10. Додамо сюди ще ознаки стійкості до хвороб, яких також має бути не менше 15. Таким чином, у селекційному процесі слід контролювати 25—35 показників і врожайність — лише один з них. А це надзвичайно складно. Без певних компромісів не обійтися. При цьому селекціонер не може не враховувати національний менталітет. Навіщо мешканцю високорозвинутої країни, який має можливість щодня їсти м'ясо, рибу, птицю тощо, ще й висококалорійна картопля? Тому більшість голландських сортів мають середню й низьку крохмалистість, на рівні 10—14%. Хоча є й винятки, наприклад сорти Прод'юсент, Леді Розетта, Дезіре. На смак голландська картопля непогана, але й не відмінна.

Доводилося чути, що голландські сорти не стійкі до карантинних хвороб. Це не так. Фермери Голландії не можуть дозволити собі ризик залишитися на кілька років без картоплі. Крім неракостійкого Ван Гога та лічених старих сортів, більшість голландського сортименту стійка не тільки до раку, а й до картопляної нематоди. І це дуже актуально, насамперед для зони Полісся, де через недбалість зростає кількість ділянок, уражених нематодою. Водночас частка українських сортів, імунних до цієї хвороби, поки що залишається обме-

Яке насіння, такий і врожай

Підтвердженням справедливості слів, винесених у заголовок, є фотографія динь, вирощених на власній присадибній ділянці. Звичайно, складовими успіху є і правильна агротехніка, й копітка праця, але на першому місці – насіння. У публікації „І для баштанних потрібна розсада", вміщеній у журналі „Дім, сад, город" № 2 за 1998 р., я розповідав про досвід вирощування динь і кавунів, починаючи з розсади і до стадії зняття плівки з ділянки. Тепер продовжу розповідь, щоб технологічний процес був завершеним. До речі, такі дині були на нашому столі в першій декаді липня (порівняйте, коли перші дині з'являться на ринку). Важили вони в середньому по 3,5–4 кг, а окремі красуні – 5 кг і навіть більше. Смакові якості теж чудові. Тож коли в одному з спільних підприємств, що торгує переважно розрекламованим імпортним насінням, мені на слово не повірили, що в зоні Лісостепу з нашого любительського насіння можливі такі дині, довелося продемонструвати плоди своєї праці. Враження було разючим, а дегустаційна оцінка – найвища.

Ну, а тепер додаткові поради для тих, хто захоче сам спробувати виростити дині і кавуни за методикою, яка описана у згаданій вище публікації. Диня – одна з небагатьох культур, що полюбляє свіжі органічні добрива (гній), внесені безпосередньо під оранку. Врахуйте також, що висока вологість повітря, часті поливи за сприятливої температури дають значний приріст врожаю, але зменшують цукристість плодів, збільшується ймовірність грибкових захворювань, гнилі, зменшуються лежкість і транспортабельність.

Якщо ви виростили непогані дині та кавуни і захочете зібрати з них насіння, насамперед з'ясуйте, чи не з гібридного насіння вони вирощені. Бо насіння цих плодів не успадковує характерних для сорту ознак, вони розщеплюються на вихідні форми. Тобто таке насіння втрачає і в урожайності, і в якості плодів. Облюбований вами для насіннєвого фонду плід залиште для повного достигання на огудині. Потім насіння з нього разом з „жабуринням" покладіть в емальований або скляний посуд і поставте в затемнене місце до початку бродіння. Тоді перекладіть його в друшляк, відкрийте кран і під проточною водою воно легко відокремиться від м'якуша та різних домішок.

Далі треба залити насіння водою. Частина його спливе, а решта осяде на дно. Те, що на дні, і є висококондиційним сортовим матеріалом. Просушіть його (спочатку часто перетрушуючи для рівномірного підсихання і щоб не злиплося) в захищеному від сонячних променів, добре провітрюваному місці. Тепер вам залишається лише візуально переглянути просушене насіння, щоб не було деформованого, підгнилого, і справу, вважайте, завершено.

Ще одне застереження: не тримайте насіння в поліетиленових пакетиках, це може призвести до його загибелі, бо не буде доступу повітря. Зберігати посівний матеріал баштанних можна не один рік. Наприклад, насіння динь не втрачає схожості 7–8 років.

Коли ж у вас немає можливості чи бажання самому заготовляти насіння і ви захочете придбати його на ринку чи в магазині, то поцікавтеся не лише у продавця, а й у практиків-любителів, фермерів, агрономів інформацією про особливості агротехніки вирощування, про результати сортовипробування в Україні імпортних сортів, про те, в якій зоні вони районовані. Адже в нашій державі не одна грунтово-кліматична зона і те, що дає хороший результат в одному місці, може погано почуватися в іншому. Перевірте, чи не закінчується термін зберігання насіння.

Поради нескладні, з власного досвіду, але, можливо, вони допоможуть початківцям уникнути помилок і невдач, мати від роботи на землі і моральне, й матеріальне задоволення.

В.Г.Шейко,

Черкаська обл., Чигиринський р-н, с.Топилівка

женою. Досить прискіпливо підходять голландські селекціонери до проблеми збереження врожаю, їхні бульби в цілому стійкі до бактеріальних гнилей та грибкових хвороб, зокрема фітофтори, тоді як стійкість картопляного бадилля до фітофтори у полі, за незначним винятком (наприклад, Дезіре), помітно нижча, ніж в українських сортів. Кардинально вирішити проблему стійкості листків картоплі до цього грибка ще нікому не вдалося. А раз так, навіщо вибраковувати врожайні, але нестійкі форми, коли є можливість захистити картоплю хімічними засобами за допомогою досконалої техніки? Такий підхід добре спрацьовує в Голландії, де спеціальні служби стежать за станом рослин й інформують фермерів про строки обробок фунгіцидами, кількість яких коливається від 4–5 до 8–10. Коли ж під час епіфітотії з обробками запізнюються, може статися так, як в одному з підмосковних радгоспів. На одному з голландських сортів фітофторна пляма в 3 м² за ніч розрослася до 5 га, а ще через добу – до 20 га.

Сорт Слов'янка (Оранта)

Під час виведення сортів у Голландії поширена практика об'єднання наукових розробок на передселекційному етапі з широким залученням безпосередньо до селекції кваліфікованих фермерів. За такого підходу виведені в комфортних умовах сорти мають високу стійкість, але вона орієнтована лише на якусь одну расу патогена. І коли така картопля потрапляє в жорсткі, некомфортні для неї умови, збудники хвороб швидко „проривають оборону" рослини в слабких місцях. Крім того, в умовах України рослини голландських сортів не раціонально багато випаровують вологи. Лише окремі з них, наприклад Дезіре, Мона Ліза, відносно непогано витримують посуху й інші негаразди.

Восени 1995 р. мені довелося побувати на Поліській дослідній станції. У картоплесховищі звернув увагу на те, які дрібні бульби німецького сорту Ліпсі. А це ж один з найпродуктивніших сортів картоплі колишньої НДР, що перевершує відому Адретту. У чому ж річ? Та в неможливості забезпечити Ліпсі належний догляд за умов літньої посухи на супіщаних грунтах. Тим часом виведені на станції сорти Пост 86, Добро-

Зберігання овочів

Основні умови успішного зберігання овочів — висока якість вирощеної продукції та підтримання належної температури і вологості у сховищі. Велику роль відіграють також правильне збирання та погода в цей час.

Моркву та інші коренеплоди, наприклад, треба підкопувати обережно, аби не пошкодити. Не слід просушувати їх на сонці, бо від цього вони втрачають вологу і гірше зберігаються. Пошкоджені коренеплоди сушать або консервують.

Приміщення для тривалого зберігання овочів і картоплі заздалегідь вичищають, просушують, білять свіжогашеним вапном (2,5 кг на 10 л води, додаючи 30 г залізного або мідного купоросу). Деякі господарі замість побілки обприскують сховища настоєм хлорного вапна (400 г на 10 л води). Дерев'яна тара має бути абсолютно чистою, без запаху.

У жовтні треба стежити за температурою у підвалі або іншому сховищі. Якщо зовнішня температура висока, вдень закривають двері, кватирки, фрамуги, вентиляційні люки тощо. Провітрюють сховища вночі, якщо температура повітря підніметься вище +5°С. Коли ж цього не робити, погіршується лежкість продукції.

Зберігаючи овочі у погребах або в підвалах, встановлюють там витяжні труби або використовують для вентиляції вікна та люки. Іноді в підвалі проходять труби парового або водяного опалення. В такому разі їх ізолюють азбестом або дерев'яним коробом, заповненим шлаком. Якщо температура в погребі вище +2—3°С, вибирають не дуже морозний день і відкривають на ніч душники, кватирки. Коли ж вона знижується до мінусової позначки, овочі вкривають соломою або мішками. Зволожити надто сухе повітря в приміщенні можна, підвісивши мокру ганчірку. А для зниження надмірної вологості ставлять ящик з негашеним вапном.

Столові коренеплоди зберігають у підвалах, погребах або мало опалюваних приміщеннях за температури 0...+2°С й відносної вологості повітря 90—95%: столові буряки, пастернак, брукву, редьку і ріпу — насипом у засіках, а моркву і петрушку складають у штабель (пірамідки) рядами так, щоб вони одна одної не торкалися, і перешаровують чистим середньозволоженим піском (стиснутий у руці, він не розсипається). Висота штабеля не повинна перевищувати 0,6—0,8 м, ширина біля основи — 1 м, довжина — довільна. Нижній шар

чин того ж року дали пристойний урожай товарних бульб. І в цьому немає нічого дивного. Сорти української селекції створюються не в комфортних умовах: їсть їх колорадський жук, припікає немилосердне сонце, тисне високий інфекційний фон. Прискіпливі випробування на всіх етапах селекційного процесу дають змогу створювати сорти з широкою стійкістю до багатьох хвороб.

Враховуючи особливості українського менталітету, наші вчені намагаються створити сорти картоплі смачними й калорійними. Погодьтеся, росіянам немає сенсу рекламувати українські сорти. Тож коли на весь Російський реєстр у 1993 р. був лише один сорт картоплі української селекції Либідь з польовою стійкістю до фітофтори, який вдвічі перевищував російські стандарти щодо виходу крохмалю, це про щось свідчить. Автори українських сортів Світанок київський, Луговська ще пам'ятають, як у колишньому Радянському Союзі картоплярі з Росії виходили на рівень ЦК, щоб отримати ці сорти, які майже не треба було обробляти від фітофтори, заощаджуючи робочий час, пальне, дефіцитні фунгіциди. Та й самі бульби приваблювали добрим смаком, високим рівнем крохмалю. Зважаючи на існування вогнищ агресивних форм картопляного раку в Західній Україні, вітчизняні селекціонери змушені створювати сорти, здатні їм протистояти: Воловецька, Пост 86, Водограй, Кобза, Горлиця. А новий дуже ранньостиглий сорт поліської станції Божедар стійкий аж до чотирьох агресивних біотипів раку.

Стверджувати, що всі українські сорти висококрохмалисті та дуже смачні, було б неправдою, йдеться про загальні тенденції. Взяти хоча б нематодостійкий сорт Водограй, він не дуже смачний, але високоурожайний (зафіксований максимум - 640-660 ц/га). Сорт Обрій, навпаки, менш урожайний, але серед нематодостійких сортів вигідно виділяється відмінними смаковими якостями і знайде прихильників серед шанувальників білом'якушних бульб. Районований з 1996 р. сорт Інституту картоплярства УААН Горлиця за смаком, крохмалистістю, врожайністю перевищив стандарт - Луговську.

Приділяють увагу високим смаковим якостям селекціонери Чернігівської дослідної станції (сорти Молодіжна, Придеснянська). Враховуючи, що на відміну від Голландії колорадський жук у південній частині України дає не одну, а три генерації, українські науковці намагаються створити хоча б відносно стійкі до цього шкідника сорти. Певну „жукостійкість" мають Зов, Світанок київський, Зарево. Останній до того ж нагромаджує мінімальну кількість нітратів і вдвічі калорійніший за російську Невську. Серед нових сортів деяку стійкість до жука має Божедар і особливо Купава та Ракурс Інституту картоплярства.

Головний недолік українського картоплярства - розрив між науковими розробками та їхньою реалізацією. Звідки візьмуться високоякісні, здорові бульби, якщо навіть селекціонерам (не кажучи про насінницькі господарства) не завжди вистачає потрібного асортименту добрив. Катастрофічно бракує надійної техніки, обмаль пального, сховища й умови зберігання бульб далеко не ідеальні. Але це не наукова, а соціально-економічна проблема, яку необхідно якнайшвидше вирішувати.

О.З.Янчевський,
кандидат хімічних наук,
м.Київ

піску насипають товщиною 2—3 см, між рядами — 1—1,5 см. Якщо моркви і петрушки небагато, їх можна скласти у ящики або кошики місткістю 20—30 кг, так само пересипаючи піском. Пісок щороку заготовляють свіжий, повторно використовувати його не слід. Замість нього іноді беруть тирсу або дрібну стружку вологістю 15—20%, але її шар для пересипання збільшують до 2—2,5 см.

Моркву можна зберігати і в глиняній оболонці. Для цього глину розмішують у воді до середньої густоти, кладуть у неї на 2—4 хв моркву, потім виймають, а коли підсохне глиняна оболонка, складають у ящики або кошики місткістю 20—30 кг. Морква непогано зберігається й у невеликих (3—5 кг) поліетиленових пакетах, які розкладають на стелажах.

Цибулю й часник для продовольчих потреб зберігають за температури —1...—3°С і відносної вологості повітря 70—80%. Невелику кількість цибулин можна тримати у саморобному „холодильнику", влаштованому під вікном. Якщо цибулі більше, застосовують так зване снігування, встановлюючи два-три ящики один на другий на утрамбовану снігову площадку. Між ящиками залишають простір 15—20 см і щільно забивають його снігом. Загальний шар снігового укриття згори і з боків доводять до метра, а в лютому насипають ізолюючий шар (до 0,5 м) тирси або торфу.

Можна зберігати продовольчу цибулю й часник у сухому і теплому приміщенні у вінках, в решітчастих ящиках або кошиках за температури +18...+25°С. За таких умов вони псуються менше, ніж за холодного зберігання, хоча дещо всихають. Холодним способом (температура —1...3°С, відносна вологість 60—80%) часто зберігають цибулю-сіянку і виборок, призначені для весняного садіння на ріпку або зелене перо. Якщо немає можливості підтримувати такі умови, насіннєву цибулю зберігають за температури +18...+25°С, але не допускаючи її зменшення нижче +16°С. Рослини із сіянки, яка зберігається за температури від +1 до +18°С (постійно або періодично), утворюють стрілку.

Капусту білоголову для тривалого зберігання збирають до початку заморозків, хоча окремі її середньопізні та пізньостиглі сорти (Амагер 611, Білосніжка, Харківська зимова, Ліка) без пошкодження переносять морози до —5...—6°С. При цьому відбирають найщільніші головки, залишаючи на них два-три прилягаючих зелених листки і корінь завдовжки 3—4 см. Для дво-тримісячного зберігання придатні середньопізні сорти — Подарунок, Єленовська, Столична, а для тривалішого — згадані вище. Головки мають бути не тільки щільні, а й не пошкоджені шкідниками та хворобами. Взимку капусту зберігають у буртах, траншеях, підвалах, у погребах у поліетиленових мішках і навіть на городі під снігом.

Картоплю перед закладанням на зимове зберігання доцільно потримати в темному, сухому, провітрюваному сараї. Це дає змогу додатково виявити і видалити хворі бульби. Крім того, в сухому повітрі гинуть збудники багатьох хвороб. Оптимальна температура для зберігання картоплі +2...+5°С, відносна вологість повітря 85—90%.

За температурою у сховищі стежать за допомогою ртутних або спиртових термометрів у дерев'яних футлярах, розміщених у масі бульб. Якщо температура опускається нижче нуля, у бульбах нагромаджується цукор, м'якуш темнішає, погіршуються смакові якості. Цього допускати не можна. Підтримуючи у сховищі оптимальну температуру, збережете більшість сортів картоплі без проростання аж до квітня.

До настання заморозків картоплю можна тримати на балконі або в підпіллі у спеціально виготовленому розбірному ящику. Доцільно його побілити свіжогашеним вапном і просушити.

Глибокий парник, з якого щороку вибирають грунт і біопаливо, добре сховище для столових коренеплодів і капусти. Закладені тут на зберігання овочі пересипають піском або землею, а капусту укладають з коренями, які також присипають землею. Восени парники тримають відкритими якомога довше, а рами прикривають лише перед сильними заморозками. Пізніше парник утеплюють свіжою соломою або листям.

Овочі в квартирі

Якщо протягом нетривалого часу правильно зберігати овочі у міській квартирі, їхня харчова цінність практично не втрачається. Більшість з них містить від 60 до 90% води. Втрата 5—7% води призводить до в'янення. Крім того, мікроби, що є в грунті й повітрі, потрапляючи на овочі, швидко розмножуються. Тому перед закладанням у холодильник або на балкон їх ретельно оглядають, вибраковують пошкоджені, деякі після відповідної обробки споживають, а решту закладають на зберігання.

Моркву, аби не висихала, тримають в квартирі у ящику з вологим піском. Коли коренеплодів небагато, їх упаковують у папір або поліетиленовий пакет і зберігають (залежно від пори року) в холодильнику, на балконі або за вікном. Добре зберігається морква, промита в крейдяному розчині і старанно просушена на папері.

Коли хочуть зберегти помідори свіжими протягом двох-двох з половиною місяців, відбирають зелені, добре сформовані, не уражені хворобами плоди, укладають плодоніжками догори у невеликі ящики (на 5—6 кг) з решітчастими кришками. Між плодами й на дно ящика насипають дрібну деревну стружку листяних порід або сухий торф шаром не більше 1,5 см. Температуру повітря підтримують у межах +10...+12°С. Непогано достигають і зберігаються помідори сортів Де Барао, Карлик 1185 тощо.

Огірки можна зберегти свіжими, якщо тримати їх на три чверті зануреними у воду, плодоніжкою донизу. Воду міняють щодоби. Таким способом можна зберігати в кімнаті зелень петрушки та кропу.

Свіжі огірки, солодкий перець, баклажани не переохолоджують, інакше плоди швидко починають псуватися. Огірки та зелений перець тримають біля балкона за температури +8...+10°С. Баклажани кладуть в холодильник у відділення для овочів. Перед закладанням на зберігання всі овочі, за винятком коренеплодів, не миють, а злегка обтрушують від землі або обтирають сухою ганчіркою. Головки часнику кладуть у відкриту скляну банку або в інший посуд, пересипавши сіллю. Довго зберігається часник і в герметично закритій скляній банці, коли його зубки дрібно порізати і розтерти з сіллю (у пропорції 1:1).

Овочі на балконі

Для зберігання овочів на балконі дерев'яний ящик зсередини викладають полістироловою плиткою, яку закріплюють синтетичною смолою або дротяними затискачами. Плитки мають бути дуже щільно притиснуті одна до одної. У ящик кладуть коренеплоди насипом або в поліетиленових мішечках (незакритих). Аби овочі не перемерзали, полістиролом — теплоізоляційним матеріалом — обкладають увесь ящик, в тому числі дно і верхній люк.

Отже, способів тривалого зберігання овочів чимало. Кожний господар може обрати для себе найбільш прийнятний.

О.С.Болотських

Сорт Оксана

Малина — цінна вітамінна, лікарська, харчова і медоносна рослина. В Україні вона займає близько 3 тис. гектарів, що становить до 13% площі усіх вирощуваних ягідних культур.

Такого поширення малина набула завдяки простоті розмноження, скороплідності, високій якості ніжних і соковитих ягід, які цінуються за приємний аромат, своєрідний кисло-солодкий смак і цілющі якості.

Малина у вашому саду

Біохімічний склад ягід залежить від сорту, місця вирощування, погодних умов і агротехніки. У середньому ягоди містять 5—11% цукрів, 2,5—6,6% органічних кислот (у тому числі яблучну, лимонну, щавлеву, саліцилову і мурашину), до 0,9% пектину, 4—6% клітковини. Вони також багаті на вітаміни: С — 30—75 мг%, B_1 — 0,01—0,09, B_2 — 0,05—0,09, фолієва кислота — 0,20—0,25, Р-активні речовини — до 300 мг%. Заліза у 100 г ягід 2—3,6 мг — набагато більше, ніж у плодах інших культур, за винятком вишні та агрусу.

У народній медицині малину використовують від застуди як потогінний і жарознижувальний засіб, при болях у шлунку, гіпо- і авітамінозі, для поліпшення апетиту. Вважається, що вона підвищує тонус, зменшує лихоманку і тамує головний біль. Її застосовують також як протиблювотний і кровоспинний засіб під час шлункових і кишкових кровотеч. Відвар із плодів малини використовують для полоскання при ангінах й інших запальних захворюваннях горла.

В їжу ягоди вживають у свіжому, замороженому, сушеному і переробленому вигляді. З них готують варення, джеми, мармелади, соки, вина та інші продукти.

Морфологічні та біологічні властивості

Малина належить до родини розоцвітих (Rosaceae B.Juss), роду рубус (Rubus idaeus L.), який об'єднує 12 підродів. Підрід малини налічує близько 120 видів. Родоначальними формами основних культурних сортів, поширених у нас, є малина європейська червона і американська щетиниста.

Сорт Зєва

Рослина малини — кущ з багаторічною підземною та дворічною надземною частинами. Підземна складається з кореневища (підземне стебло) і бічних придаткових коренів, основна маса яких розміщена на глибині 15—25 см. На відміну від рослин малини, вирощених з насіння, у розмножених вегетативним способом головного кореня немає.

В середині літа на кореневищі та придаткових коренях утворюються бруньки, з яких до осені у грунті виростають етіольовані пагони завдовжки 4—10 см. Навесні вони відновлюють ріст, виходять на поверхню грунту і дають однорічні пагони з листками.

Залежно від сорту, віку рослин і умов вирощування восени ці пагони сягають висоти 1—2,5 м і утворюють власну кореневу систему, тобто стають самостійними рослинами, які можна відокремлювати від маточного куща і використовувати як садивний матеріал.

Пагони біля основи дворічної плодоносної гілки, котра розвивається з бруньок кореневища, називають пагонами заміщення, а ті, що виростають з бруньок на придаткових коренях, — кореневими паростками.

Однорічні пагони у більшості сортів не плодоносять. Однак у ремонтантних сортів на верхівках однорічних пагонів утворюються квітки, а потім і ягоди, що достигають восени. Після плодоношення ці верхівки відмирають. Наступного року на пагонах, що перезимували, із пазушних бруньок виростають плодоносні гілочки з листками й суцвіттями. Дворічні пагони після плодоношення відмирають, і їх видаляють. Найліпше це зробити відразу після збирання ягід, щоб забезпечити кращий ріст і розвиток однорічних пагонів. Але можна їх видаляти восени і навіть навесні. Замість них цього року у кожної рослини виростають кілька пагонів заміщення й кореневих паростків. Так забезпечується довговічність плантації.

Кількість кореневих паростків залежить від сорту, а також віку насаджень і грунту. Більше їх утворюється на молодих плантаціях, розміщених на легких удобрених грунтах.

Агротехніка вирощування

Вибір місця, підготовка грунту, удобрення. Для малинника найкращі легкі та середні суглинки, а також супіски з достатньою товщиною гумусного горизонту. Непридатні дуже опідзолені, заболочені та засолені грунти. Підгрунтові води повинні залягати не ближче 1 м від поверхні. Підгрунтя має бути досить водопроникним і пухким, що забезпечує добрий розвиток кореневої системи.

Бажано, щоб ділянка була рівна або з незначним похилом (3—5°). На Поліссі та в Лісостепу маточник краще розміщувати на південних і південно-західних схилах, оскільки там раніше тане сніг і швидше прогрівається грунт. У степових посушливих районах перевагу слід віддавати західним, північно-західним і північним схилам, де рослини менше терплять від суховіїв.

Якщо садити будуть весною, ділянку удобрюють з осені перед переорюванням грунту, за осіннього садіння — за 1,5—2 місяці до нього. На Поліссі, у Прикарпатті, північному і західному Лісостепу вносять на 1 $м^2$ по 6—8 кг органічних добрив і залежно від родючості грунту по 30—60 г суперфосфату та 15—30 г калійної солі, у південному Лісостепу і Степу — таку ж кількість мінеральних добрив і 4—6 кг органіки.

Азотні добрива рекомендується вносити весною як підживлення (можна й щорічно) — по 12—18 г аміачної селітри на 1 $м^2$.

Садіння. Найкраще садити восени, не пізніш як за 20 днів до настання морозів, або рано навесні. Віддавати перевагу слід осінньому садінню (вересень — перша декада жовтня), позаяк навесні бруньки у

Початок. Закінчення на с.25

Юридичні консультації

Свині на дачній ділянці

Ми, члени садово-городнього товариства, маємо ділянки лише по п'ять соток. Один з наших дачників до свого житлового будиночка прибудував ще й сарай і в ньому, крім десятка курей, почав тримати свиней.

Зрозуміло, що там, де свині, там і пацюки. А ще й сморід від свинячого стійла. Але й це ще не все. Ми маємо на своїх ділянках колонки для питної води. А тут поруч свинячий хлів, відходи стікають у землю майже поруч з нашими колонками. Відтак забруднюється вода.

Чи має він право тримати на дачних ділянках свиней?

І.Саболенко,
Київська обл.

Багато садівників хочуть на своїх дачних ділянках утримувати домашню живність. Для цього, крім дачного будинку, потрібен сарай. Хотілося б знати, чи можна на дачній ділянці звести таку споруду.

Т.Петренко,
Сумська обл.

Основним завданням садівничого товариства є організація колективного саду і використання його для вирощування фруктів, ягід, овочів та іншої сільськогосподарської продукції, а також створення умов для культурного відпочинку громадян та їхніх сімей, зміцнення здоров'я, залучення до корисної праці підлітків.

Основним нормативним актом, яким регулюється діяльність садівничого товариства, є його Статут. У Статуті визначається порядок організації товариства, його завдання, права і обов'язки членів товариства, органи управління тощо.

Напрямок діяльності товариства випливає з його мети, визначеної Статутом. Тому основним у його діяльності є ведення садівництва, ягідництва, городництва. Крім того, садівники можуть утримувати на виділених ділянках курей, кролів, нутрій у клітках, бджіл з дотриманням санітарних та ветеринарних правил і без шкоди для нормального відпочинку на сусідніх садових ділянках. Кількість і види тварин визначає правління, його рішення затверджують збори членів товариства. На садових ділянках не можуть утримуватись свині та велика рогата худоба. Це суперечить меті створення товариства.

На садовій ділянці може бути побудований садовий будинок літнього типу і необхідні для утримання тварин будівлі і вольєри. Спорудження будівель повинне здійснюватись з дотриманням норм типових проектів, санітарних та ветеринарних правил. У разі порушення цих правил члени товариства попереджаються правлінням, а також можуть бути виключені з товариства. До них можуть застосовуватись також заходи адміністративної відповідальності.

Так, згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення (ст.97) за будівництво літніх садових будинків без належно погодженого проекту або з відхиленням від норм, передбачених законодавством, чинним на початок будівництва, накладається штраф від одного до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. За порушення санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм накладається адміністративний штраф на громадян від одного до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст.42 Кодексу України про адміністративні правопорушення). Для застосування адміністративної відповідальності необхідно звертатись до адміністративних комісій виконавчих комітетів місцевих Рад за місцем розташування садових товариств.

Право на батьківське майно

Жила з мамою у державній квартирі. Вийшла заміж і виписалася. Проживала окремо майже десять років. З мамою жив мій брат. Мама померла. З квартири після її смерті я не взяла нічого з меблів чи іншого майна.

Чи маю я право на власність батьків?

Н.П.В.
Хмельницька обл., Деражнянський р-н

Спадковим може бути майно, яке перебувало у власності померлого на час смерті. Державна квартира не є власністю квартиронаймача і не може передаватись у спадщину. Після смерті квартиронаймача вона передається в користування іншому громадянину на підставі норм житлового законодавства.

Щодо домашнього майна (меблі, кухонний інвентар тощо), яке було у власності померлих батьків, то воно є предметом спадкування. Прийняти спадщину необхідно протягом шести місяців з дня смерті спадкодавця. Ваш брат проживав разом з батьками і прийняв спадщину у встановлений строк.

Для одержання частки спадкового майна батьків Ви повинні були заявити про це протягом шести місяців після їхньої смерті.

Спільне проживання і прописка за місцем проживання спадкодавців (батьків) значення при визначенні права на спадщину не має.

Спадкоємець відповідає за борги

Померла сестра моєї дружини. Як учасник війни вона платила п'ятдесят відсотків за комунальні послуги. Хто має платити за комунальні послуги протягом 6 місяців?

З якого часу спадщина вважається власністю спадкоємця?

І.Ніколенко,
Кіровоградська обл.,
м.М.Виска, Севастопольська, 32, кв.17

Для набуття спадщини необхідно, щоб спадкоємець її прийняв. Визнається, що спадкоємець прийняв спадщину, якщо він подав заяву до нотаріальної контори за місцем відкриття спадщини про її прийняття або фактично вступив в управління або володіння спадковим майном (ст.349 Цивільного кодексу України).

Прийнята спадщина визнається такою, що належить спадкоємцю, з часу відкриття спадщини (ст.548 Цивільного кодексу України).

Отже, спадкоємець вважається таким, що володіє спадковим майном з часу відкриття спадщини і з цього часу він несе всі витрати, пов'язані із її збереженням, охороною тощо.

Спадкоємець, що прийняв спадщину, відповідає також за борги спадкодавця у межах дійсної вартості спадкового майна, що перейшло до нього (ст.556 Цивільного кодексу України).

Рубрику веде І.Миронець,
юрист

ВІДЦЕНТРОВА БЕТОНОМІШАЛКА

Пропоную конструкцію ручної бетономішалки, якою користуюся сьомий рік.

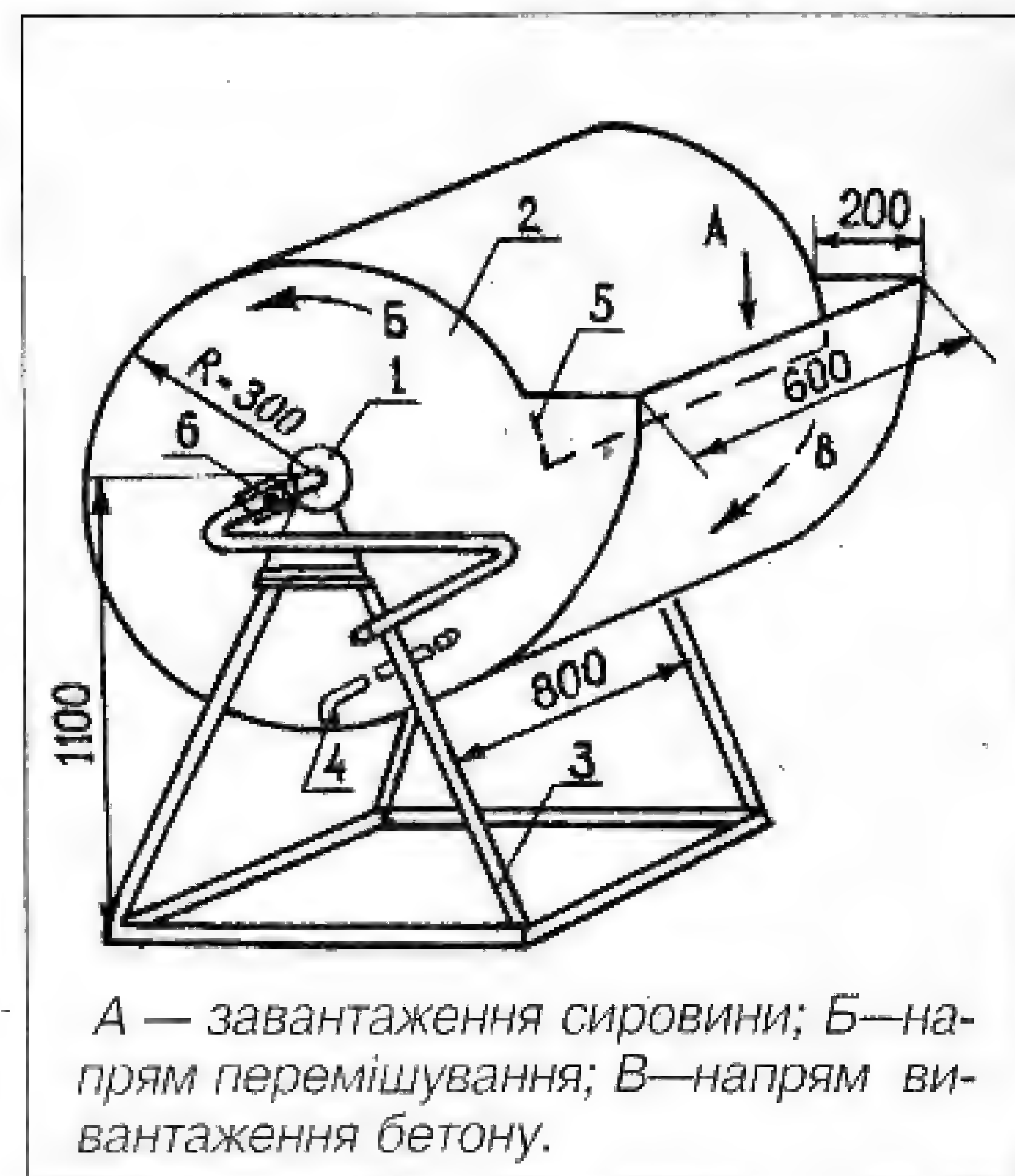
Її переваги: легкість обертання, відсутність дверцят і лючків для завантаження сировини і вивантаження бетону, можливість постійного спостереження за якістю змішування, миттєве вивантаження бетону в підставлену ємкість або безпосередньо в траншею фундаменту.

Недоліки: складність приготування цементного розчину, під час перемішування доводиться обстукувати корпус молотком, щоб запобігти прилипанню суміші до стінок. Однак суха цементно-піщана суміш утворюється чудово. Залишається тільки в ночви додати воду і вручну замісити розчин.

Боковини (2) бетономішалки вирізані за допомогою газозварювання з металу товщиною 5 мм. До них приварена циліндрична частина (товщина металу 3 мм) так, щоб вона ділянкою (5) заходила всередину на 100—150 мм.

Вал проходить через весь корпус бетономішалки й обертається у двох шарикопідшипниках (1). Ручка, яку можна обертати двома руками, виготовлена з труби діаметром 3/4 дюйма і кріпиться до вала за допомогою гвинтової муфти (6). Обов'язкова умова — ручка має бути паралельна площині завантажувального отвору "А", як показано на малюнку.

Для приготування бетонної суміші беруть піввідра цементу на відповідну кількість піску, щебеню і води. Вихід готового бетону — 4 цебра. За день можна зробити до 30 замісів, тобто 1,2 куб. м бетону. Після закінчення роботи бетономішалку потрібно ретельно обстукати молотком і вимити водою.

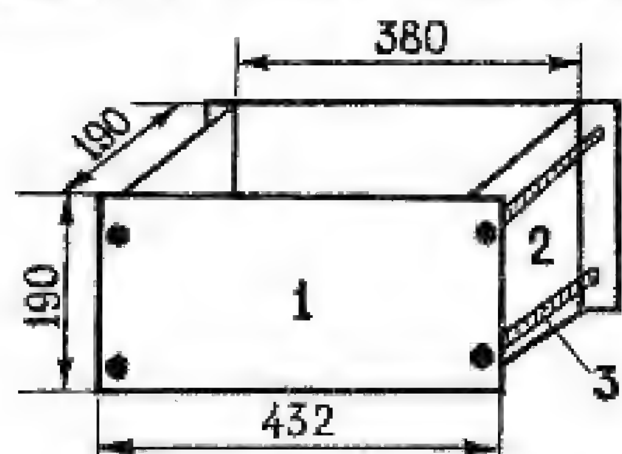
А — завантаження сировини; Б—напрям перемішування; В—напрям вивантаження бетону.

Ю.Толян,
м. Одеса

КАМІНЬ СВОЇМИ РУКАМИ

Не засмучуйтеся, якщо вам не вистачило каменю або цегли, зате є в надлишку будівельне сміття, пісок, щебінь або керамзит. Камінь можна виготовити самому, досить зробити необхідну кількість форм.

Гильотинними ножицями нарізають листи з металу товщиною 5 мм. Для одного стандартного каменю розміром 19x19x38 см потрібні такі матеріали: бічні листи (1) 190x432 мм — 2 шт., торцеві листи (2) 190x190 мм — 2 шт., шпильки М10 (3) довжиною 230 мм — 4 шт., гайки М10 — 4 шт. Просвердливши отвори діаметром 11 мм і зібравши, як показано на малюнку, одержите чудову опалубку. А якщо шпильки подовжити в 2— 4 рази (на ширину каменю), можна набирати цілі секції з форм, економлячи на бічних листах.

За бажання камені роблять порожнистими. Для цього пляшки заповнюють піском і заливають водою, щоб вони не виштовхувалися бетоном. Вставивши їх у форму, залийте бетоном. Коли вода вбереться, встроміть упритул до пляшки сталевий стержень, щоб до дна надійшло повітря, і, обертаючи, обережно її вийміть.

Якщо заливання бетону робити влітку, увечері форми можна розібрати і заповнити знову. Вранці сміливо продовжуйте виготовлення каменів.

Андрій БЕРЕЗОВСЬКИЙ,
м. Одеса

ЗАМАЗКА ДЛЯ ВІКОН

Замазку для вікон готують так: 3,5 частини меленої крейди і 1 частину оліфи ретельно перемішують руками, добре розминаючи грудочки крейди.

ШПАКЛІВКА ПО ДЕРЕВУ

Для такої шпаклівки необхідно мати: 1,3 частини кісткового клею, 0,5 — оліфи, 0,6 — господарського мила і 60—70 частин меленої крейди. Спочатку варять кістковий клей, змочений водою, потім додають мило й оліфу, ретельно перемішують, а трохи пізніше засипають крейду.

ПОВІЛЬНИЙ АЛЕБАСТР

Відомо, що алебастр, розведений водою, швидко застигає. Сповільнити цей процес можна, додавши в розумних кількостях дрібний пісок або крейду. А якщо алебастр замість води замісити на водно-дисперсійній фарбі, утвориться міцна шпаклівка, яка до того ж повільно застигає. Такою шпаклівкою добре затирати (щіточкою) тріщини, якщо додати трохи більше фарби.

На допомогу будівельнику

Рогаті "короїди" не підведуть

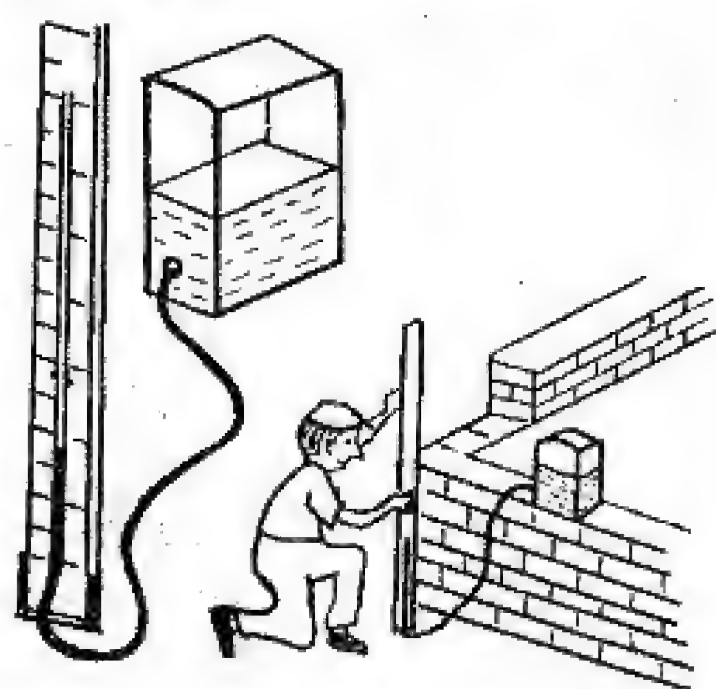
Кожний, хто займався будівництвом, знає, що таке зняти кору з декількох кубометрів колод, лат або обаполів. Якщо матеріал із живої деревини, а в господарстві є кози, то проблем немає — вони обгризають кору швидко і досить чисто. З особливим задоволенням кози роблять це взимку і навесні, коли не вистачає вітамінів.

Методика з... розкопок

Древні єгиптяни дотепер вражають своїми знаннями з математики і будівництва. Їхній досвід буде корисним для розмітки кутів фундаменту або стін. Для цього потрібен єгипетський трикутник із співвідношенням сторін 3:4:5. Якщо зробити його із міцного капронового шпагату, з'єднавши відрізки за допомогою металевих шайб, то матимете надійний і точний інструмент для розмітки прямих кутів.

Відкладення розмірів від підлоги

У будівництві велике значення мають так звані оцінки (вертикальні розміри, відлік яких роблять від рівня підлоги першого поверху). Виготовивши інструмент, що працює за принципом сполучених посудин, і встановивши каністру так, щоб рівень води в ній відповідав нульовій оцінці, ви зможете без сторонньої допомоги легко відкласти усі вертикальні розміри .

ВІЗЬМІТЬ НА ЗАМІТКУ

• Найпростіший рівень можна зробити нашвидкуруч з досить довгого і рівного відрізка металопрокатного кутника. Заліпіть обидва кінці відрізка грудками глини або пластиліну і в коритце, що утворилося, налийте воду.

• Силікатний клей не затвердіє, якщо в пляшечки додати 2—3 краплі шампуня і ретельно перемішати.

• Щоб звичайну прозору шибку перетворити на матову, необхідно двічі нанести на скло тонким шаром рідку суміш зубного порошку із силікатним клеєм.

• Видалити зламаний ключ із замка зручно пилкою від лобзика. Пилку вставляють у замок зубцями догори, прокручують на 90° так, щоб вона зачепила ключ, і разом із ним витягають .

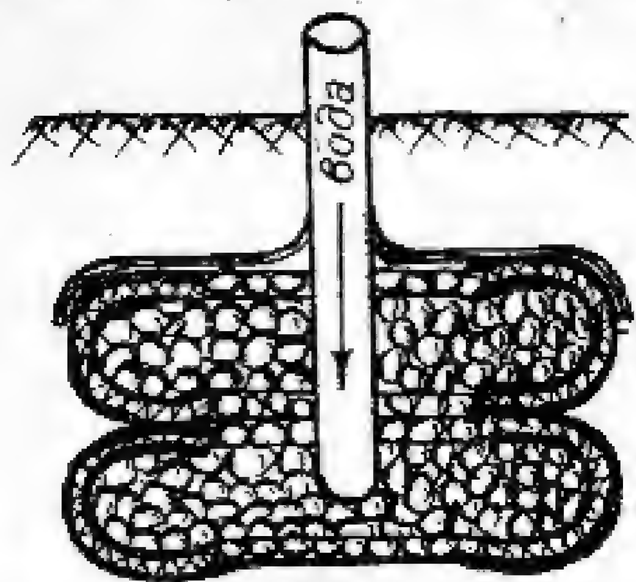
• Вирізати шматок шиферу необхідного розміру можна і ножівкою по дереву. Але найпростіше по лінії передбачуваного розрізу пробити цвяхом дірки з інтервалом 2—3 см, після чого обламати шифер на опорі (як скло). Для полегшення роботи шифер необхідно добре змочити водою.

• Антисептик для обробки деревини готують так: у 10 л води розчинити 0,5 кг залізного купоросу і 1,5 кг кухонної солі. Нанести антисептик зручно садовим розпилювачем або звичайним віником.

*Рубрику веде інженер **Юрій Руденко***

ДРЕНАЖ... З ПОКРИШОК

Поливати дорослі дерева необхідно в кільцеві канавки, розмір яких дорівнює діаметру крони. Щоб не зволожувати

верхній шар грунту, можна використовувати старі покришки від легкових автомобілів. Дві покришки закопують на глибину 0,6 м, заповнюють гравієм, у який попередньо вставляють трубу. Усе накривають кількома шарами поліетиленової плівки і засипають землею. Дренажні ями розташовують навколо стовбура дерева або в міжряддях.

За такого поливу вода надходить безпосередньо до коренів, не потрібно копати канавки.

КОЛИ НЕМАЄ ЕЛЕКТРИКИ

Якщо у вас заливний колодязь, не потрібно з цебрами ходити по городу і поливати. Встановіть у нижній циліндричній частині 200-літрової бочки вентиль із штуцером, натягніть на нього шланг і прокладіть по доріжках до місця поливу.

Бочку поставте на трьох цеглинах біля колодязя і періодично доливайте в неї воду. Засікаючи час, ви можете вентилем відрегулювати необхідну витрату води.

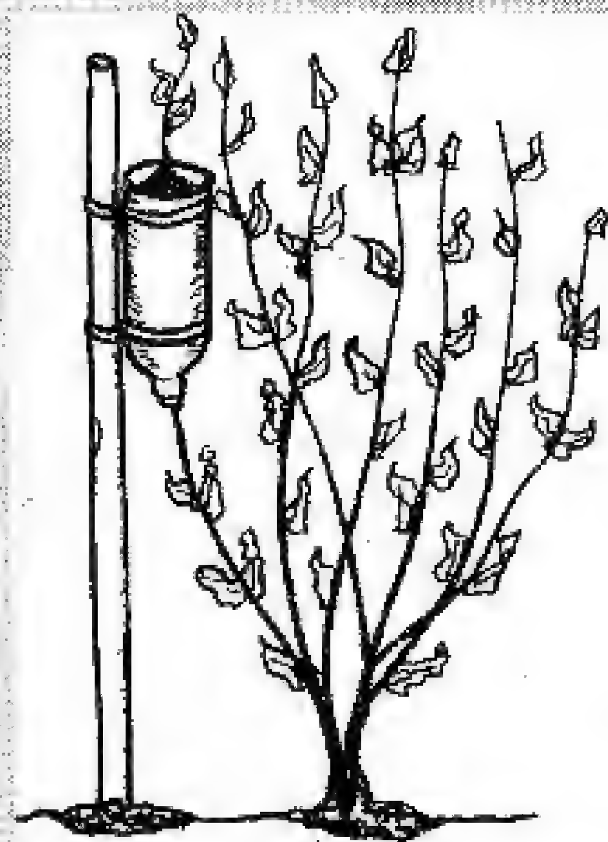
ШЛАНГ У РОЛІ ВЕНТИЛЯ

Оригінальний спосіб заповнення заливного колодязя запропонував одесит С. І. Стаценко. Трубу діаметром 3/4 дюйма вертикально заводять у колодязь. На неї натягують досить еластичний і міцний шланг, до другого кінця якого прив'язують (в авосьці) дитячий гумовий м'яч. Якщо ви не можете в день подачі води приїхати на ділянку, заздалегідь відкрийте вентиль. В міру заповнення колодязя м'яч спливає і перегинає шланг, тим самим перекриваючи воду. Довжину шланга підбирають експериментально. Тільки не забувайте все-таки закривати вентиль і стежити за цілістю шланга.

ДРУГЕ ЖИТТЯ ПЛЯШКИ "РЕТ"

Великі пластикові пляшки "РЕТ" з-під безалкогольних напоїв не дають спокою домашнім майстрам. Для чого тільки не використовують їх у домашньому господарстві! Пропонуємо вашій увазі лише деякі варіанти " другого життя" пластикових пляшок.

Деякі дачники використовують такі пляшки для розмноження смородини, агрусу й інших рослин відсадками. Пляшку розрізують упоперек і надівають горловиною на гілку, яку хочуть відсадити. Усередину насипають землю. Ємкість із землею обов'язково підв'язують до кілочка. Восени її роз-

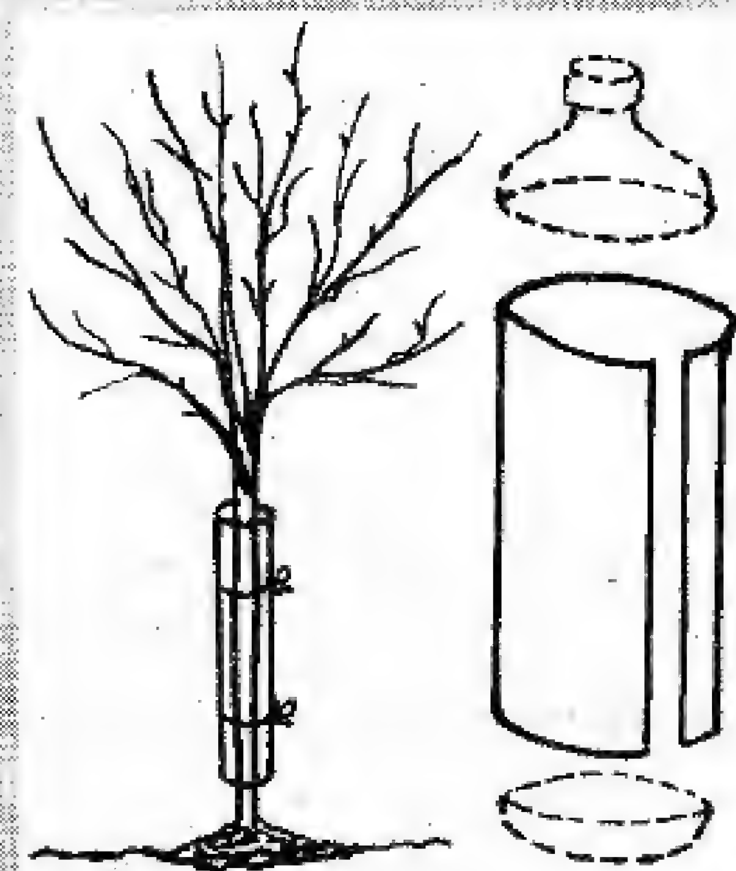
різують по вертикалі, пагінець, який укоренився, відрізують і висаджують у грунт.

***

Відріжте нижню частину пляшки і поставте в неї квітковий горщик. Дно горщика не буде мокнути, і в будь-який час можна побачити достатність поливу за кількістю води, що зібралася.

***

Захистити стовбури молодих дерев взимку від гризунів можна циліндричною частиною пляшки, попередньо відрізавши дно і горловинку та зробивши поздовжній розріз.

***

Кмітливі городники знайшли простий спосіб забезпечення водою вологолюбної капусти. Для цього пластикову пляшку наповнюють водою, закупорюють корком і горловинкою видавлюють "гніздо" біля кожного куща капусти. Щоб пляшка легше виймалась, її необхідно попередньо прокрутити навколо осі.

Коли "гнізда" готові, в них вставляють перевернуті пляшки з водою (без пробок). Такий "полив" забезпечує вологою корені, верхній шар залишається сухим і пухким. А води вистачає в середньому на 5—7 днів (залежно від щільності і складу грунту).

***

Мешканка селища Сарата Одеської області К.П.Малоіван пластикові пляшки з успіхом використовує для боротьби з метеликами і навіть "волохатою Оленкою".

З пляшок роблять цеберка, які по 2—3 вішають на гілки дерев. Для заманювання шкідників у цеберка заливають принаду із скислого компоту, квасу або сироватки. Залишається періодично викидати з цеберка комах і доливати ріідину.

***

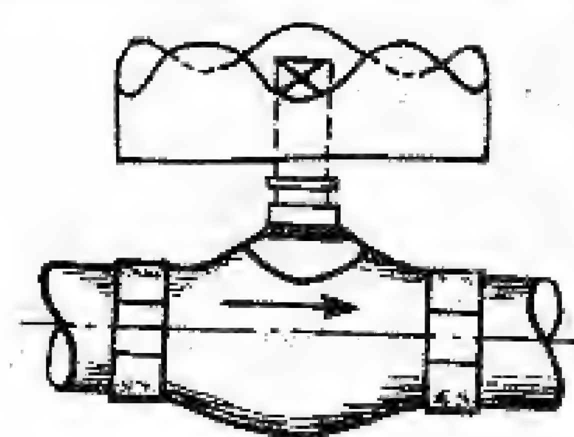
Щоб дощова вода не усмоктувалася в стовпи паркану через верхній зріз, прискорюючи їхнє гниття, натягніть на кінці стовпів полімерні пляшки, зрізавши верхню половину. Такий "ковпак" придасться не тільки для дерев'яних стовпів, але й для металевих труб. А якщо денця пляшок будуть одного діаметра із стовпчиками, то це робить паркан досить привабливим.

***

Зручну установку для фільтрації води можна виготовити з 2-літрової пляшки, у якої відрізують дно, а в пробці просвердлюють декілька отворів. Потім у горловинку укладають шар вати і перевернуту пляшку вставляють у трилітрову банку, де буде накопичуватися очищена вода. Якщо поверх вати насипати активоване вугілля, утвориться своєрідний фільтр типу "Джерельце".

***

Якщо загубився маховичок від водопровідного крана або вентиля, його з успіхом

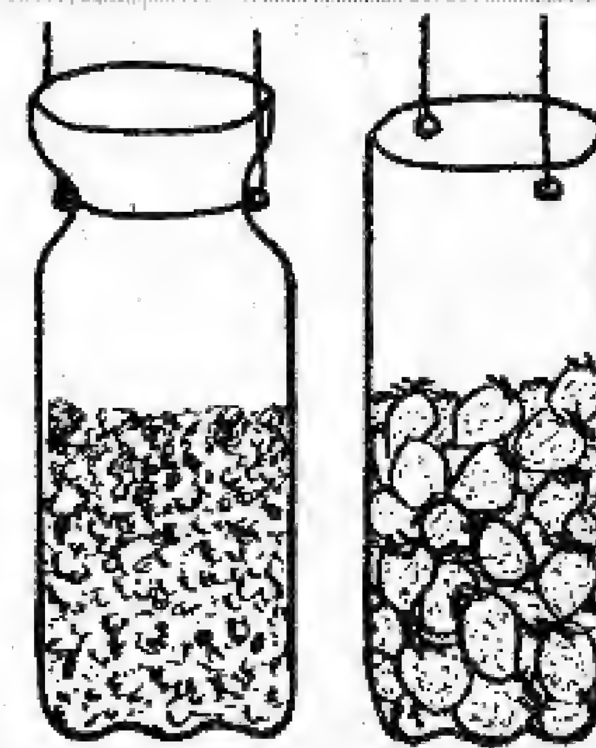
замінить відрізане дно від пляшки. Гарячим шилом необхідно випалити відповідний квадрат під шток крана.

***

Створити вологий мікроклімат кімнатній рослині можна за допомогою перевернутої банки або пляшки з відрізаною горловинкою.

***

Перший урожай суниці або малини, як правило, вміщується в склянці або чашці. Але коли його потрібно відвезти додому, з пляшок із відрізаною горловиною можна зробити зручний козубень.

За матеріалами газети "Дачник"

Біодинамічний к

Листопад

Пн 1	
Вт 2	Дв 6.07
Ср 3	
Чт 4	Тр 13.57
Пт 5	
Сб 6	Ск 23.46
Нд 7	
Пн 8	5.53
Вт 9	Стр 11.15
Ср 10	
Чт 11	Кз 24.00
Пт 12	
Сб 13	
Нд 14	Вд 12.45
Пн 15	
Вт 16	11.03 Рб 23.21
Ср 17	
Чт 18	
Пт 19	Ов 5.57
Сб 20	
Нд 21	Тл 8.26
Пн 22	
Вт 23	Бл 8.14 9.05
Ср 24	
Чт 25	Рк 7.29
Пт 26	
Сб 27	Лв 8.18
Нд 28	
Пн 29	Дв 12.11
Вт 30	1.20

Діва
2 (6.07) — 4 (13.57)

Висівають під зиму на підготовлені грядки насіння квітів: ромашки, наперстянки, космеї, червоної рудбекії, віоли, анемони, маргариток, аконіту, аквілегії. Посіви присипають торфом або перегноєм-сипцем.

Від просушених бульбоцибулин гладіолусів відривають материнську цибулину і ще тиждень досушують.

Терези
4 (13.57) — 6 (23.46)

Заготовляють землю, торф, пісок, перегній, готують земляну суміш для ранньовесняних пересаджувань кімнатних квітів і вирощування розсади овочів і квіткових рослин.

Скорпіон
6 (23.46) — 9 (11.15)
Новий Місяць — 8 (5.53)

Виливають воду з ємкостей (у саду). Очистивши, заносять у сарай садовий інвентар. Готують у саду місця для підгодівлі синичок, снігурів, інших птахів.

Стрілець
9 (11.15) — 11 (24.00)

Обмолочують і очищають насіння, готують його до зберігання. Складають список деревець, кущів і насіння, які необхідно буде придбати навесні.

Козеріг
11 (24.00) — 14 (12.45)

Під зиму (можна й по снігу) висівають у борозенки, якщо їх підготували на грядках у незамерзлому грунті, насіння ревеню, щавлю, цибулі-чорнушки на перо, цибулі-батуна, шніту, салату, кропу, кмину, редьки й редиски, моркви, буряків, петрушки, селери. Після цього канавки присипають перегноєм-сипцем або сухим торфом, а зверху тонким шаром землі, щоб вітер їх не поздував.

Водолій
14 (12.45) — 16 (23.21)
Перша чверть Місяця — 16 (11.03)

Останні дні для укриття троянд, винограду, хризантем, анемон, клематисів. Обережно згинають айву японську, присипають листям насадження лілій, гіацинтів, півників, гравілату, піретруму червоного, далматського.

Риби
16 (23.21) — 19 (5.57)

Продовжують укривати рослини, ремонтують теплиці, парники, ставлять сітки на душники, забивають цеглою та іншими твердими матеріалами дірки, через які в дачні будиночки, сараї та господарські будівлі залазять миші. Готують для них пастки, отруйні принади.

Овен
19 (5.57) — 21 (8.26)

Заготовляють добрива, попіл. Перевіряють, як зберігаються помідори, кабачки, гарбузи. Продовжують їх консервувати. Загнилі вибраковують.

Телець
21 (8.26) — 23 (8.14)

Нарізують пагони яблунь, груш, вишні, сливи, обліпихи для весняних щеплень. Їх закопують у сніг або зберігають у холодильнику.

Із муміфікованих плодів фізалісу добувають насіння, сушать і закладають на зберігання.

лендар

Близнюки
23 (8.14) — 25 (7.29)
Повний Місяць — 23 (9.05)

Відвідують виставки, лекції з садівництва й городництва. Докуповують інвентар та інструменти, які необхідні для садівництва й городництва. Підгодовують птахів.

Рак
25 (7.29) — 27 (8.18)

Перевіряють, як зберігаються у сховищах фрукти й овочі. Зайве насіння з власної грядки фасують у пакетики для обміну з іншими городниками. На кожному зазначають культуру, сорт, дату збирання насіння.

Лев
27 (8.18) — 29 (12.11)

Ремонтують садовий інвентар та інструменти. Перевіряють, як зберігаються засолені огірки, капуста, помідори.

Продовжують сушити яблука, груші, ягоди горобини, глоду. Готуючи страви з гарбуза, кабачків, цукіні, не забудьте зібрати з найкращих плодів насіння.

Діва
29 (12.11) — 1.12 (19.29)
Третя чверть Місяця — 30(1.20)

Штамбову троянду, якщо її раніше не підготували до зимівлі, можна вкрити від морозу соломою, осокою чи іншим матеріалом. Для цього крону зв'язують і вкривають солом'яними матами, обережно нагинають і присипають землею.

○ — *Новий Місяць*
● — *Повний Місяць*
☽ — *Перша чверть Місяця*
☾ — *Третя чверть Місяця*

Служба взаємодопомоги

Як боротися з хрущами?

Як боротися з хрущами? — запитує І.Себоденко („ДСГ" № 4, 1999 р.).Від цього шкідника я також мав шкоду, коли взявся за городництво. Звернувся до довідкової літератури. У промисловому землеробстві для знищення личинок використовують аміачну воду, а щоб вона не випаровувалася, накривають плівкою. Мені такий спосіб не підійшов. Рекомендація садити з цією метою люпин гіркий не підтвердилась, бо його коріння не токсичне (див."ДСГ" № 4, 1997 р.).

Отож, почав самотужки шукати спосіб боротьби з хрущами. Їхні личинки на зиму ховаються у грунті на глибину 80—100 см. А чому б не знищити їх до настання холодів, поки вони не заглибилися? Найефективнішим виявився механічний спосіб. У серпні зробив зріз грунту сапкою на глибину 5—10 см і зібрав перший „урожай" личинок хруща, дротяників. Потім ще вибирав їх, коли перекопував грунт. Навесні зробив контрольне перекопування. Після збирання врожаю будь-якої культури одразу ж перекопую ділянку, тому личинки тепер не водяться на моєму городі. Часто змінюю місце садіння суниць (через 2 роки) і обов'язково перекопую ділянку.

Г.Федоров

Кроти більше на город не повертаються

Я не маю можливості передплачувати ваш журнал, оскільки в мене дуже мала пенсія, але жодного номера не пропускаю і читаю від першої до останньої сторінки.

Живу в місті, але маю хату в селі, тому й цікавлюся „ДСГ". А пишу вам ось чому. У декількох номерах „ДСГ" друкувалися поради щодо того, як боротися з кротами. Справді, шкодять вони багато. Але деякі з цих порад просто дивують. Ось добродій з Полтавщини радить обкопати город ровом у півтора метра і його дно засипати битим склом. Наприклад, у мене город площею десять соток, тож який рів потрібно викопати і де стільки набрати битого скла, а потім чекати, поки прийде кріт і поріже собі лапи?

А є дуже простий спосіб боротьби з кротами, завдяки якому на моєму городі жодного немає, хоч раніше було їх багато.

Що ж то за спосіб? Рано-вранці виходжу на город з шматком ганчірки та сірниками і дивлюся, де кроти порили землю, а риють вони в основному вранці. Знаходжу нору, запалюю стрічку ганчірки й опускаю туди — нехай трохи погорить, а дим піде в нору. Згодом опускаю ганчірку ще глибше до нори, засипаю землею і утрамбовую.

Ось і все. Кріт гине. А той, що прорив собі хід далі від цієї нори, почувши дим, тікає з городу і вже більше ніколи не повертається.

Ще можна знищувати кротів карбідом, гасом, бензином, але це дорого.

Павло Володимирович Мінасьян,
280000, м.Хмельницький

Черемша у садку

Як вирощувати левурду? — з таким запитанням до мене часто звертаються читачі журналу „Дім, сад, город". Тому вирішив поділитися досвідом.

Левурда (ведмежа цибуля, черемша) в природі розмножується насінням. У липні воно достигає і стрілки з ним лягають на землю. Насіння висипається, його вкриває обпале листя з дерев. Навесні наступного року воно зійде, якщо буде забезпечене вологою. Іноді це трапляється аж через два-три роки. В рік, коли насіння сходить, листочки і цибулинки маленькі, а нормальних розмірів вони досягають тільки через рік.

Добре росте і розмножується левурда у затінку під деревами. Відкриті площі для неї непридатні.

Щоб виростити левурду в саду, треба скопати грядку і висіяти насіння в липні-серпні на глибину 1–2 см, після чого прикрити торішнім листям. Землю необхідно удобрити перегноєм (краще компостом з листя дерев). Стежити, щоб грядка була прикрита листям і не заростала бур'яном.

Зручніше й простіше виростити цю рослину цибулинками. Садити їх слід у серпні-листопаді, прикривши грядку листям. У травні наступного року левурда зацвіте і дасть насіння. Вона не потребує перекопування, пересаджування, розсіватиметься самостійно.

Якщо зірвати частину листя, не пошкоджуючи цибулинки, левурда розвивається нормально. Пересаджування цибулинок у серпні-жовтні не шкодить рослинам, але грядку необхідно обов'язково замульчувати.

І.Г.Триднівка,
травознай,
275124, Чернівецька обл., Кельменецький р-н, с.Іванівці

Кагатна гниль буряків

Я вирощую на городі кормові буряки, але зберегти їх не можу. Вже тижнів через два після закладання в погріб коренеплоди вкриваються коричневими плямами і загнивають. Пробували зберігати у кагаті, але буряки все одно погнили. Може, на городі є якась інфекція?

Буду вдячна читачам або спеціалістам, котрі порадять, як зберегти урожай.

О.П.Дем'яненко,
Полтавська обл.

Кагатна гниль уражує коренеплоди буряків під час зберігання. Спричиняється вона комплексом грибів і бактерій (понад 150 видів), які потрапляють у сховище із зараженими овочами. Залежно від збудника хвороби на поверхні ураженого коренеплоду утворюється наліт білого, рожевого, сірого, коричневого чи іншого кольору. Збудник розвивається на мертвій або ослабленій тканині, тому кагатна гниль вважається наслідком неправильного вирощування, механічних пошкоджень, переохолодження або самозігрівання у сховищах.

Щоб запобігти кагатній гнилі, необхідно вносити мінеральні добрива, особливо фосфорно-калійні, дотримуватися оптимальних строків збирання, берегти коренеплоди від механічних пошкоджень під час збирання та перевезення.

А.Капітульська

Геморой–почечуй

Хоч я почав передплачувати журнал нещодавно, гадаю, що він заслуговує на те, щоб називатися народним. Багато корисних порад, що друкуються у „ДСГ", стають мені в пригоді.

А пишу вам ось з якого приводу. Напала на мене болячка — геморой. Будь ласка, надрукуйте в „Службі взаємодопомоги" народні методи лікування цієї хвороби.

В.Лавренчук,
Черкаська обл.

Перш за все гігієна анального отвору. Контрастні ванни — тепла й холодна вода, ванни з коров'яком. Дисципліна акту дефекації. Не допускати утворення дефекаційної грудочки, особливо сухої, а випорожнюватися двічі, а то й тричі на день.

Профілактика закрепів. Чаї з деревію, глухої кропиви.

Профілактика глистяної інвазії.

Свічки. Із зубчика часнику, з картоплини, з льоду, медичні.

Ретельний масаж ануса.

Масаж з втиранням в'єтнамського бальзаму „Зірочка", який містить натуральні олії.

Мікроклізми з відвару чистотілу.

Лікування має бути систематичним.

А.Чабанчук,
фельдшер вет.медицини,
Волинська обл., с.Новий Мосир

Допоможіть вилікуватися

На обох руках всихають м'язи, залишає сила, крутить у руках, порушена, відчуваю, нервова система.

Шановні читачі, будь ласка, допоможіть моєму горю, дайте пораду, як вилікувати мої хвороби.

Володимир Ярославович Палійчук,
264108, Волинська обл., Луцький р-н, с.Садів

Добра людино, відгукнися!

Вклонюся добрій людині, котра напише до редакції, як лікувати невралгію трійчастого нерва обличчя.

Хто терпів або хоч бачив цих мучеників, тому не варто розповідати, що таке невралгія.

Тож відгукнися, милосердна людино! Моя адреса в редакції.

Ваш читач
учасник війни, почесний ветеран праці, інвалід ІІ групи

Вже не можу терпіти

Звертаюсь до читачів із своєю бідою, бо не можу вже терпіти. Можливо, у людей були такі випадки і хтось знає, як врятуватися від цієї хвороби.

А річ у тім, що моя 22-річна донька потерпає від спастичного коліту. Заміжня. Усе почалося, як поїхала в інше місто вчитися. Тепер живе вдома, бо якщо раніше природне опорожнення кишечника було хоч раз на тиждень, то тепер кишечник не опорожнюється зовсім без послаблюючих засобів чи клізми. Дуже схудла, не їсть, при зрості 165 см важить 40 кг. Лежала в лікарні, очищала організм за Г.Малаховим, пила олію, робила фізичні вправи, масаж живота, клізми із випареної сечі — все перепробувала, але без позитивних результатів, ще й висипали прищі по всьому тілу.

Звертаюся до добрих людей — допоможіть порадою. Буду всім дуже вдячна. Адреса нехай буде в редакції. Донька проти цього листа, соромиться.

З повагою до Вас ***Л.С.***

Пропоную...

...гладіолуси (100), хризантеми (50), лілії, іриси; помідори (150) Рудаса, Тарасенка, кімнатні, Ефемер, Ренет; огірки (15) селекції Коняєвих –2, Цезар, Якімото; перець (15) Колокол, Бел Гой, Моноліт; кофейне дерево, галбрі, багаторічний огірок та ін. Айстри великоквіткові (20). Різноманітні квіти. Кавуни (21), дині (17). Вкладайте конверт.

Ліна Федорівна Горб,
315870, Полтавська обл., м.Гадяч, РУС, а/с 29

...чистосортні саджанці плодових, ягідних, декоративних культур.
М.В.Матвієнко, *тел.(044) 260-82-44*

...широкий вибір насіння помідорів та інших культур. Вкладайте підписаний конверт.

Віктор Васильович Гудзенко,
273200, Одеська обл., м.Балта, вул.Московська, 40

...маточники корейських дрібноквіткових хризантем, що зимують у відкритому грунті. 60 найкращих сортів для озеленення, альпійських гірок та на зріз. Каталог безкоштовно у конверті замовника.

Лідія Володимирівна Петрусенко,
364340, Волинська обл., смт Голоби, вул.Шевченка, 77

...садивний матеріал 150 сучасних гофрованих і супергофрованих сортів гладіолусів (на зріз, екзотичні, новинки). Каталог безкоштовно у конверті замовника.

Лідія Володимирівна Петрусенко,
264434, Волинська обл., смт Голоби, вул.Шевченка, 77,
тел.(03352) 92-077

...клематиси, іриси, лілейники, троянди, гладіолуси, багаторічники, декоративні чагарники. Конверт – каталог.

310005, м.Харків, пров.Іскринський, 10

...цибулини тюльпанів для вигонки.

Юрій Мазур,
252114, м.Київ, вул.Автозаводська, 29, кв.90, тел. (044) 430-81-13

...щорічно саджанці, чубуки комплексностійких сортів винограду, понад 50 сортів.

Олександр Миколайович Алексєєнко,
322628, Дніпропетровська обл., м.Дніпродзержинськ-28, пр-т Металургів, 76-а, кв.28, тел.(05692) 9-50-40

...саджанці та живці винограду.

В.І.Пришляк,
258710, Черкаська обл., смт Маньківка, вул.Скоробрехи, 5

...саджанці: смородини (90 сортів), суниці (40), малини (90), агрусу (15), ожини, жимолості. Картопля.

І.І.Янко,
315610, Полтавська обл., Миргородський р-н, с.Попівка

...насіння дайкону, салатної цибулі Ялтинська, високорослих баклажанів, великоплідного перцю, помідорів ранніх Ефемер, надранніх Тайяна...; середніх Аризона, Рудаса, Марманде...; пізніх лежких Шедевр, Картуш...

Наталія Андріївна Буря,
334900, Крим, м.Красноперекопськ, а/с 144

...насіння помідорів (200): ультраранніх Ефемер, Іоген, Промікс, Фітоус, Ренет; ультраранніх, холодостійких, для вирощування в особливо несприятливих умовах Крайньої Півночі: Ямал, Дачник, Суб-Арктик, Зеро, сортів-гігантів: Королева Марго, Монте-Карло, Делішес, Малиновий гігант; для тривалого зберігання: Зимове чудо, Новорічні, Шедевр-1,2, Лонг Кіпер, Санта Клаус; сорти Тарасенка, Рудаса; перцю (30): Ранге, Золотий фазан, Антей, Меркурій, Ельдорадо; сортів-гігантів Бел-Гой, Блек-бой, Юпітер, Карлос; баклажанів (8): Синій кит, Чорний красень, Білий лебідь, Фіолетовий довгий, Китайський червоний; огірків (8): Паризькі корнішони, Геберштрауберг, холодостійких – Солдатські, Вчительські, Крепиш; квасолі (30): Вігна (Китай, Кілометр, Факір), Мамут (широкострючкова), Пантера, Лаура, Сакса, Грибна, Золото гір, Уайт Дрім, Білі кобили; гороху (5): Танучий цукор, Солодка Енн, Аляска; динь Хані-Д'ю, Тамлей; кавунів Щуга Бебі, Крімсон Сіт, гібрида дині і огірка; гарбузів: Фіголистковий, Червоний велетень, Великий місяць, Новинка; айстр (30): Мао цінь, Мінь лінь, Роза турм, Кігіткова сорель, Одарка, Любава, Асоль, Королева ночі, Сива дама; цілющих рослин: шпинату Утеуша, Санатора, лофанту, амаранту, ехінацеї, розторопші, лаконосу, шавлії, кавбуза, лагенарії, фізалісів – пурпурового, солегінного, суничного, жминди, чумизи, сої, сочевиці; редиски 20-денної, Богиня, Краса, Червоний велетень; дайкону – Датський принц, Міновасе, Хаката; соняшнику – Гулівер, Теккі; салату – Ромен, Уйсун; чуфи, суниці безвусої Ананасна, Зірковий блиск; саджанці суниць великоплідних: Кама, Дукат, Женева, Богота, Гігантелла М. Вкладайте заадресований конверт.

Дмитро Данилович Кость,
282013, м.Тернопіль, вул.Д.Галицького, 14, кв.13

...насіння помідорів (150): сорти Тарасенка, Рудаса, Ефемер, Боян, Ренет, Цифомандра, Яблунька Росії, Лікувальний, Рококо, Перцеподібні; огірків, перцю, гарбузів великоплідних, кавбуза, квасолі спаржевої, сої, квітів, пряних. Ціни помірні.

Романія Бойчук,
285070, Івано-Франківська обл., Тлумацький р-н, с.Локітка

...насіння тладіанти – червоного багаторічного огірка.

Н.С.Горбатюк,
264200, Волинська обл., Ківерцівський р-н, с.Дерно

...маточники великоквіткових хризантем більше 70 сортів, насіння сортових айстр, ехінацеї. Приймаю замовлення на укорінені живці хризантем на весну 2000 року. Ціни доступні (дуже низькі). Пенсіонерам знижка 30%. Конверт – каталог.

Іван Іванович Васюта,
315210, Полтавська обл., Новосанжарський р-н,с .Зачепилівка

...**безкоштовно** насіння пастернаку, за помірну плату – інших традиційних і рідкісних культур. Засоби захисту рослин. Конверт – каталог.
332700, Запорізька обл., м.Оріхів-2, а/с № 1 – Тандем, тел.(06141) 3-20-10

...садивний матеріал троянд. Кращі вигінкові сорти: Гронд Гала, Преферанс, Класик, Паваротті, Ред-Берлін, Венделла та інші.

Станіслав Лисаков,
334424, Крим, Бахчисарайський р-н, с.Углове, вул.Свідерського, 44, тел. (06554) 9-70-49

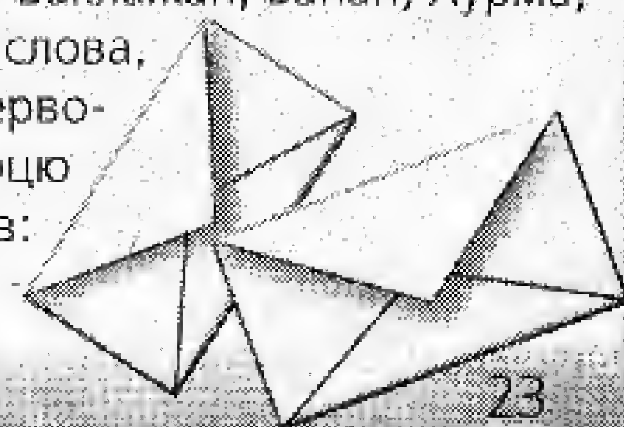
...найкращі гладіолуси на зріз. Новинки закордонні та вітчизняні. Лілії.

Ольга Василівна Власюк,
323000, Дніпропетровська обл., Павлоград, а/с 79

...тюльпани Люстіге Вітве ІІ розбір – 1 грн. Саджанці троянд – 4 грн., додаткова інформація – підписаний конверт.

Володимир Петрович Цукур,
Київ-169, Жуляни, а/с 36

...насіння помідорів (250 сортів): Ренет, Ефемер, Флора, Орбіт; таких, що довго зберігаються; Лікувальний, Баклажан, Банан, Хурма, Боян, 8 видів Де Барао, усі сорти Рудаса, Маслова, Тарасенка, Борзенкова, Груше малинова, червона, чорна, рожева...; кімнатних (4); перцю Бел-Гой, Тритон, Андорра (15); огірків:

Пропоную...

Апоміксис Коняєвих, Дзицу, Фреберштрауберг, Каскад, Міг, Алтайський ранній, Муромський...(10); великоплідних гарбузів (масою до 50 кг), кавбуза, диньбуза, пряних та зеленних, лікарських, квітів та багато інших культур. Бульби картоплі: Сотка, Світанок київський, Адретта, Ласунок, Повінь, Кардинал, Стабраз, Бородянська рожева, Невська, Чарівниця, Чугунка, Арахісова (кормова), Кеннібал, Санте, Луговська, Зов, Колка, Арго, Романо...(30). Якщо вкладете конверт, гарантую швидку відповідь, якісне виконання замовлення.

Галина Горін,
285070, Івано-Франківська обл., Тлумацький р-н, с.Локітка

...200 овочевих, пряносмакових, лікарських рослин, квітів, у тому числі батат, стахіс, чуфа, жминда, галбрі, момордика, бамія, лагенарія посудна, сочевиця, пастернак, ехінацея, розторопша, лунарія.

В.А.Делех,
265921, Рівненська обл., Кузнецовськ, Перемоги, 33-а, кв.143

...суха трава, насіння лікарських трав: валеріани, безсмертника, живокосту, ехінацеї, плауна булавоподібного, шавлії та ін. Трави та рецепти лікування алкоголізму.

Іван Остапович Пилипенко,
315873, Полтавська обл., Гадяцький р-н, с.Мартинівка

...щорічно кроновані однорічні саджанці закордонної селекції: яблуні, груші, сливи, аличі на вегетативних підщепах і вставках.

Олександр Васильович Маценко,
258410, Черкаська обл., м.Сміла, пров.Крилова, 18, тел.(04733) 4-55-90

...саджанці троянд голландських та вітчизняних сортів: Блек Меджік (Чорна магія), Конрад Хенкель, Бургунд, Норіта, Кардинал та інші – від 4–6 грн./шт. Саджанці яблунь (клонові), у т.ч. Айдаред, Монтуан, Вагнер, Голден Делішес, Джонатан – 5 грн.; груш: Бере Боск, Ноябрська, Кюре, Парижанка, Вільямс, Долокомі – 6 грн.

Михайло Васильович Козьма,
275312, Чернівецька обл. Кіцманський р-н, с.Брусниця, вул. Брусницька, 61, (03736) 54-388

...підщепи шипшини, яблунь. Теплиці промислові оцинковані розбірні.

Михайло Васильович Козьма,
275312, Чернівецька обл., Кіцманський р-н,с .Брусниця, тел.(03736) 54-388

...рецепти народних лікувальних засобів, способи очищення організму, довговічність природних зубів, насіння лікарських рослин, квітів-багаторічників, хворобостійких помідорів, екзотичних городніх рослин. Помірні ціни, висока якість. Ваш конверт.

253166, Київ-166, а/с 231

...нова колекція зимостійких квітів: тюльпани, гіацинти, лілеї, троянди, ліатрис, килимок, для альпійських гірок. Каталог вишлю в заадресованому конверті замовника.

Олег Миколайович Орєхов,
255710, Київська обл., м.Ірпінь, вул.Дзержинського, 17, кв.23

...лілеї, ліатрис, іриси, гіацинти, тюльпани, троянди – унікальна колекція кращих сортів. Екзотична цибулинна рослина Тібетська ящірка для альпійських гірок. Щоб отримати каталоги, вкладайте підписаний конверт.

Зінаїда Кузьмівна Глуменко,
255560, Київська обл., Фастівський р-н, сел.Кожанка, вул. Щорса, 20

...цибулини і дітки сортових гладіолусів, недорого.
Алла Олександрівна Громека, *314015, Полтава, Бугрова, 14*

...насіння помідорів, що зберігаються всю зиму: Жираф, Рококо, Лонг Кіпер, Шедевр, Лунгутор; ультраранніх: Ефемер, Ізгой; штамботомату, огірків, перців, ехінацеї, радіоли рожевої. Вкладайте конверт.

Б.П.Шпаковський, *252061, Київ, пр.Відрадний, 6/1, кв.100*

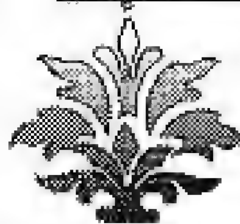
...саджанці плодових культур (яблуні, груші, черешні, вишні, сливи, абрикоса, персика) та підщепи для них. Садивний матеріал троянд різних сортів та підщепи для них (сіянці шипшини для зимового і літнього окулірування). На замовлення вирощуємо підщепи для троянд і плодових в необхідній кількості.

Олександр Іванович Лутій,
279724, Молдова (Придністров'я), Кам'янський р-н, с.Ратково, (04266) 67-2-85. Контактний тел. у м.Києві (044) 252-60-72 (з 10 до 22 год.)

Оптовий склад-магазин для городників пропонує:

- насіння овочів та квітів вітчизняної і зарубіжної селекції
- засоби захисту рослин
- засоби боротьби з шкідниками
- садово-городній інвентар
- різноманітну друковану продукцію: журнали „Дім, сад, город", „Будьмо здорові", „Виноград. Вино", „Чумацький шлях", „Туризм сільський зелений", „Квіти України", „Яблунька", „Наш дім", „Мисливець і рибалка", „Рибалка"; книги М.М.Амосова – „Здоровье", „Мое мировоззрение", „Эксперимент: провал чи успіх" (звіт за 3,5 року); брошури – „Травы в вашем доме", „Лікарські рослини", „Дичина під чарку", „Кухоль меду", „Сад і город – без шкідників і хвороб", „Сантехнические работы дома", „Поради майстра-виноградаря початківцям", „Вино з власного підвалу", „Ремонтуємо самі"; журнали-календарі: „Виноград. Вино", „Квіти України".

З питань співробітництва і купівлі звертайтесь за адресою:
252115, м.Київ, вул.Вернадського, 14-а
Телефон-факс 452-64-97
E - mail: vadim a farm expo.com

Приватне підприємство „Бонус" реалізує:

✓ гебріцид **«Раундап»** в оригінальній упаковці (125 мл
✓ **Тепличну плівку „Агрола" 2-, 3-, 4-, 5-сезонну із стабілізатором,** ширина — 6; 8; 12 м, довжина — 33 м
✓ **Агроплівку із стабілізатором від ІФ променів:**
✓ **П-17** — ширина 1,6; 2,1; 3,2; 4,2 м; довжина — 5; 10; 20; 30; 50; 100; 250; 500 м;
✓ **П-50** — ширина — 1,6; 3,2 м; довжина — 5; 10; 20; 30; 50; 100; 250; 500 м;
✓ **на замовлення: П-17** — ширина 6,35; 9,50; 12,65; 15,80 м; довжина — 100; 200 м.
✓ **Засоби захисту рослин**
✓ **Насіння овочевих культур** (Голландія, Польща)
✓ **Ручні сівалки.**
✓ **Обприскувачі** (від 0,5 до 16 л), шланги для поливу.

Приватне підприємство „Бонус" Україна,
Львів, пр.В.Чорновола (кол. 700-річчя Львова), 63 А.
Тел./факс (0322) 52-03-61, 59-97-14

Наші регіональні представники:

Київ: ТОВ „Вересень", (044) 430-60-10
Кривий Ріг: „Моноліт-Інвест", (0564) 44-54-79, 44-11-04
Дніпропетровськ: „Агрікон", (0562) 34-80-27
Запоріжжя: „Владіс", (0612) 34-57-11
Луганськ: „Екола", (0642) 54-65-08
Рівне: Нестерюк О.В., (03622) 26-14-45
Дніпропетровськ: (0562) 24-93-46
Чернігів: „Ірбіс", (04622) 7-22-76, 7-99-35
Хмельницький: „Галс", (03822) 9-13-97
Одеса: „Флора-Сервіс", (0482) 45-01-82
Миколаїв: „Логус", (0512) 32-42-50
Херсон: „Коуел-Юг", (0552) 24-08-81

Знайомство.

... 60/168/75. Шукаю мудру, привабливу жінку для створення сім'ї. Подробиці у листуванні. Відгукніться селянки, не пошкодуєте.

Володимир

Закінчення. Початок на с.16

саджанців малини рано починають свій ріст і саджанці можуть почати розвиватись ще в прикопі.

На присадибних ділянках площу живлення визначають залежно від способу формування насаджень. Якщо формуватимуть суцільні стрічки, висаджують рядами з міжряддями 1,5 м і відстанню між рослинами 0,5 м. Для незагущених стрічок міжряддя можна зменшити до 1—1,2 м.

Садять саджанці у ямки на таку ж глибину, на якій вони росли у маточнику, і відразу поливають. Посаджені рослини зрізують над поверхнею грунту. Після закінчення робіт, пов'язаних з садінням, грунт у міжряддях розпушують.

Догляд за молодими плантаціями. У перші два роки догляд за малинником має бути спрямований на створення суцільних плодоносних смуг. З цією метою відразу після садіння, а потім ще раз рано навесні після першого року вегетації всі стебла зрізують на рівні поверхні грунту.

Під час вегетації в другій половині літа на молодих плантаціях видаляють у рядках всі слабкі пагони, а в міжряддях всю поросль, а також уражені стебловими шкідниками і хворобами. У плодоносних насадженнях таке формування рядків виконують після збирання врожаю, видаляючи також стебла, що відплодоносили. У смузі рядка залишають сильні однорічні пагони на відстані 10—15 см один від одного. Все це роблять щороку.

Ранньої весни високі стебла (за відсутності шпалери) вкорочують до висоти 150—170 см, щоб вони не падали під масою листків та ягід у міжряддя. Якщо малину вирощують на шпалері, стебла, як правило, не вкорочують.

Малина позитивно реагує на мульчування грунту, особливо в перші 2—3 роки після садіння, коли відбувається розвиток кореневої системи.

Основна мета мульчування — збереження вологи в грунті, зменшення її вкпаровування. Крім того, шар мульчі помітно впливає на температурний режим грунту — у спеку він прогрівається менше, ніж на відкритих ділянках, амплітуда коливань температури теж менша. Поліпшується і повітряний режим грунту, він менше ущільнюється, краще зберігає свою структуру. У таких умовах коренева система рослин більш мичкувата, з великою кількістю розгалужень і всисних корінців.

Як мульчу можна використовувати торф, перегній, компост, подрібнену солому, перепрілу тирсу, свіжозібрану траву тощо.

Види шпалер на малині: 1 — вертикальна площинна; 2 — вертикальна вільна; 3 — вільна площинна; 4 — горизонтальна; 5 — двобічна похила.

Грунт у насадженнях малини доцільно мульчувати шаром 6—8 см весною після внесення мінеральних добрив і неглибокого розпушування грунту. Восени під час перекопування міжрядь мульчу загортають у грунт, що поліпшує його структуру, збагачує поживними елементами.

Високі стебла під масою врожаю і листя можуть падати у міжряддя. Природно, освітлення плодових гілок погіршується, що призводить до недобору врожаю. Щоб запобігти цьому, малину вирощують на шпалері. Існує декілька різновидностей шпалер (див.рис.), але всі вони складаються з підпор (стовпів) та 1—2 рядів дроту. Замість нього можна використовувати армований поліетиленовий і пропіленовий шпагат. На присадибних ділянках дріт чи шпагат можна замінити тонкими жердинами.

Залежно від конструкції шпалери дріт натягують в одній площині по центру рядка (площинна вертикальна шпалера) або двома паралельними рядами з відстанню між ними 35—40 см.

Розмноження малини

Малину розмножують кількома способами: укоріненням зелених живців, поділом куща, зеленими саджанцями влітку, кореневими паростками та кореневими живцями. На присадибних ділянках найпоширеніші два останніх способи.

Розмноження паростками. На краю грядки вибирають високоврожайні кущі. Восени центральну частину куща викопують, розрізавши корені біля його основи. Ямку, що утворилася при цьому, присипають землею, а вирізану частину кореня видаляють.

Коренева система малини поширюється переважно в радіусі 100—130 см. На такій відстані навколо куща з боку, не зайнятого рослинами, ропушують грунт, а потім мульчують шаром торфу 4—5 см. На початку вегетаційного періоду із бруньок на коренях починають рости паростки. До осені вони сягають стандартних розмірів. Тоді їх викопують садовими вилами, розрізують на окремі рослини й висаджують на постійне місце.

Розмноження кореневими живцями. Їх заготовляють восени під час ліквідації маточної плантації. Корені завтовшки 2—4 мм нарізують на живці завдовжки 8—12 см, зв'язують у пучки, укладають у ящики, пересипають вологою тирсою чи піском і зберігають до весни у льоху або сніговому бурті. Рано навесні їх висаджують на ділянці розмноження у борозенки на глибину 5—10 см суцільною лінією. Відстань між рядками — 45 см. За доброї агротехніки до осені можна одержати саджанці з 60—80% живців.

І.П.Надточій,
канд.с.-г. наук

Сорт **Новокитаївська**

Особливості розмноження бічноплідних волоських горіхів

Ця форма волоських горіхів має великі переваги порівняно із звичайними, в яких продуктивні тільки верхівкові бруньки і лише в них можуть закладатися жіночі квітки. У горіхів з бічним плодоношенням жіночі квітки закладаються як у верхівкових, так і в бічних бруньках, внаслідок чого їхня потенційна врожайність втричі вища. Крім того, вони мають й інші переваги, зокрема слабоjá слаборослість дерев, швидкоплідність, наявність великих суплідь з 10–15 плодами. За останню властивість цю форму називають ще гроновою. Щодо швидкоплідності, то в кращих випадках сіянці вже на друге літо дають плоди, що дуже цінно, оскільки щеплення горіхів вдається не просто.

Ще одна особливість бічноплідних горіхів – їхнє друге (літнє) цвітіння. Але в наших широтах частіше зав'язь обсипається або плоди не достигають.

Я застосовую насіннєве розмноження горіхів. Наш спосіб передпосівної підготовки насіннєвого матеріалу визнаний винаходом (авт. свідоцтво N 1821069). Він забезпечує збільшений вихід сіянців і їхній кращий розвиток. За цим способом пророщую насіння після закінчення періоду обов'язкового зимового спокою, починаючи вже з листопада. Протягом двох діб вимочую плоди за кімнатної температури, після чого до двох тижнів (до появи корінців) тримаю їх у посудині з тирсою чи піском з відносною вологістю 60%. При цьому горіхи укладаю боком на ребро, щоб через щілину між стулками легко вийшов корінець, а потім весною у грунті й стебло.

Пророщені горіхи (проростки) з корінцями-ключками довжиною 5–20 мм зберігаю у вологому субстраті (проварена тирса) за температури плюс 1–2°С у холодному льоху.

Ідея способу полягає в усуненні фази вимушеного зимового спокою насіння, яке за цей період знижує свою життєздатність. Пророщені горіхи витримують цю фазу без пошкодження.

У травні проростки висіваю на глибину 4–6 см, бажано на постійне місце. У лунку кладу до 5–8 проростків з відстанню між ними 15–20 см. Під кожний сиплю жменю піску, бо грунт на моїй ділянці глеюватий і під час дощів у травні-червні проростки можуть загнивати. Потім поступово вибраковую гірші і залишаю два найврожайніших і найякісніших з першочоловічою і першожіночою послідовністю цвітіння. Цим забезпечується добре запилення. Відбираю кращі сіянці у лунці за такими ознаками:

- природне пожовтіння листя восени, яке свідчить про достатню для рослин тривалість вегетаційного періоду;
- поява у пазухах листків здвоєних бруньок, а це означає можливість цвітіння наступного року;
- цвітіння жіночих квіток на 2–3-й рік, а потім і чоловічих;
- якість плодів: виповненість, смак, розмір, товщина шкаралупи. Враховую, що з роками розмір плодів збільшується;
- гроновість суплідь, яку можна передбачити за розміром суцвіть.

Коли відстань між сіянцями 15 см, їхні стовбурці починають стикатися лише у 15–20-річному віці завдяки слабкорослості бічноплідних форм. До цього часу одне з двох дерев у лунці я просто зрізую, якщо у радіусі до 20–30 м є рівноцінний для залишеного дерева запилювач. А якщо його немає, то до видалення зайвого деревця приживлюю з нього гілку до того, що залишається, для запилення, тобто прищеплюю аблактуванням.

Висівати в лунку велику кількість плодів потрібно тому, що сіянці можуть втрачати властивість бічноплідності внаслідок небажаного запилення материнського дерева звичайними горіхами. У мене до чверті сіянців втрачають деякі властивості бічноплідної форми. Пов'язано це, гадаю, з тим, що найближчий звичайний горіх, імовірний запилювач, знаходиться за 60 м від моєї садиби. До речі, стороннє запилення може бути деякою мірою і корисним, бо підвищує морозостійкість та стійкість до марсонії – головної хвороби всіх горіхів. Плоди від другого (літнього) цвітіння краще успадковують властивості бічноплідних горіхів, оскільки стороннього запилення влітку не буває.

Зберігання саджанців взимку

Плодові та ягідні культури краще садити восени, але не пізніш як за 30 днів до настання стійких заморозків. Однак теплолюбні породи (персик, абрикоса, черешня, вишня та ін.) бажано висаджувати рано навесні. Тож доводиться зберігати придбаний садивний матеріал протягом всього зимового періоду.

Найкраще сховище – підвальне приміщення з температурою повітря взимку від 0°С до мінус 1–2°С і вологістю повітря 75–80%. Тут саджанці добре зберігаються, що дає можливість якнайраніше приступити до весняного садіння.

Перед закладанням саджанців на зимове зберігання необхідно ретельно їх оглянути. Якщо виявлено механічні пошкодження коренів чи бічних пагонів, такі ділянки видаляють до здорової тканини, а на всіх кореневих закінченнях поновлюють зрізи. Наявне листя обшморгують, не травмуючи бруньок. У приготовлений слабкий розчин марганцівки (світло-малинового кольору) опускають кореневу систему на 5–10 хв. Затим у відведеному місці вертикально встановлюють саджанці по одному рядами і присипають корені вологим піском, торфом чи тирсою без ознак гнилизни і без кори. Можна тирсу пропарити в киплячій воді з наступним охолодженням. Ці заходи дають змогу уникнути загнивання кореневої системи саджанців. До кожного з них слід прикріпити водостійку етикетку, на якій зазначити породу, помологічний сорт, тип підщепи, вік саджанця. Щоб текст на етикетці краще зберігався, записи роблять графітовим олівцем.

Упродовж зимового зберігання за саджанцями уважно доглядають: коли підсихає пісок (торф, тирса), його зволожують, знижується вологість повітря – у підвалі ставлять ємкості з водою або розвішують шматки мокрої тканини. Показником достатньої вологості в приміщенні є конденсат на стелі сховища. Якщо пісок (торф, тирса) просів і оголилася коренева система, додають потрібну кількість свіжого з таким розрахунком, щоб рівень укривного матеріалу був вище кореневої шийки на 25–30 см. При підвищенні температури підвал слід провітрити, відчинивши двері, вентиляційні канали чи вікна.

Особливу увагу слід приділяти захисту саджанців від гризунів (мишей, щурів), застосовуючи отруйні принади, пастки, капкани, гілки хвойних порід, пускаючи у підвал котів тощо. Отруйні принади можна придбати у ветаптеках, санстанції, спеціалізованих магазинах, де продаються отрутохімікати тощо.

Добре зберігаються саджанці в поліетиленових пакетах, куди вливають 0,5 л води. У кожний такий пакет ставлять після попередньої підготовки (описана вище) 10 саджанців і щільно його зав'язують або запаюють. Пакети тримають у приміщенні з температурою мінус 1–3°С.

Якщо немає підвалу або іншого сховища, можна зберігати саджанці у прикопі безпосередньо на садовій ділянці. Для цього підбирають місце, де виключена можливість підтоплення під час зимових відлиг або весною, захищене від пануючих вітрів та прямих сонячних променів, якомога далі від будівель, сховищ з овочами, фруктами, харчовими припасами тощо, які приваблюють

Селекцію бічноплідних горіхів я починав з використання сіянців І.Є.Кочерженка, який працював у ЦБС (м.Київ). Виділив ці екземпляри з 1500 дерев-сіянців Кочерженка у саду радгоспу „Перемога", що на Донбасі. Багато з них сіяв, а дещо щепив. Переконався, що бічноплідний узбецький сорт Ідеал С.С.Калмикова непридатний для нашої набагато холоднішої і вологішої зони. У мене сіянці Ідеалу вимерзали, хворіли на марсонію, траплялося, що й недостигав урожай.

Зауважу, що селекція бічноплідних горіхів доступна пересічному садівникові, зокрема через швидкоплідність і слабкорослість цієї сортоформи. Просте масове вирощування сіянців (без складної копіткої гібридизації) дає можливість вже за 3—5 років відібрати цінні за сумою господарських якостей екземпляри.

Я, наприклад, знайшов сіянець, який назвав Бічногроновим. У нього не тільки верхівкові, а й бічні супліддя досить великі — до 8—10 плодів. А висіваючи невеликі плоди Бічногронового, отримав великоплідний сіянець, хоч великоплідного запилювача в материнського дерева немає! Отже, насіннєве розмноження не завжди погіршує якості розмножуваного сорту, як часто вважають. З бічноплідними горіхами трапляється і навпаки.

Нагадаю, що відомий сорт яблук Ренет Симиренка і горіх Ідеал — це просто випадкові сіянці, знайдені відповідно Л.П.Симиренком (у власному великому саду) і С.С.Калмиковим (у дикій природі). Творчі знахідки можуть бути і в будь-кого з нас!

Називають волоські горіхи хлібом майбутнього. Але на відміну від злаків, горіхові ядра містять, крім білків, ще й жири і лікувальні речовини. Тому за споживчими якостями горіх посідає місце десь між хлібом і м'ясом. У мене бічноплідні горіхи — головна культура на садибі і вулиці. На садибі це невеликі, навіть кущоподібні деревця, на вулиці — більші, з стовбурами, частина — щеплені на звичайних горіхах. Перехожим і дітям не заважають. Єдиний їхній конкурент — ліщина (фундук) — має набагато менший потенціал врожайності з одиниці площі.

Л.С.Шугін,
м.Харків

мишей. На цій ділянці, видаливши бур'яни, копають траншею глибиною 50—60 см і шириною 80 см; довжина залежить від кількості саджанців. Підготовка саджанців така ж, як і для зберігання в підвалі, але бажано ще обмокнути їх у глиняно-гнойовій бовтанці. Саджанці в траншеї встановлюють поштучно, з невеликим нахилом, однак не допускаючи, щоб один навалився на інший і загиналися корені. Пухким грунтом присипають корені вище кореневої шийки на 10—15 см, ущільнюють. Затим добре поливають і після повного вбирання води грунтом підсипають пухкої землі ще 10—12 см.

З настанням морозів шар грунту збільшують так, щоб над траншеєю утворився гребінь висотою 6—8 см, котрий забезпечуватиме стікання води. Навколо прикопу копають траншею глибиною 50 см і шириною 30 см з вертикальними стінками, яка перешкоджатиме проникненню мишей. Після снігопаду сніг мітлою вимітають з траншеї. Крім того, розкладають отруйні принади, закладені у виготовлені з толю або картону трубки, оберігаючи тим самим від отруєння птахів. Для захисту від зайців прикоп огороджують сіткою або іншим матеріалом.

З настанням відлиг саджанці бажано побілити вапном, до якого додають глину, аби воно краще прилипало та довше трималося. Це захистить їх від сонячних опіків і частково від морозобоїн.

Не можна допускати, щоб штамбики саджанців підпрівали ранньої весни під час розмерзання грунту. Для цього в міру розмерзання слід пошарово знімати землю, не травмуючи рослини.

О.В.Романов

Інжир годує і лікує

***У** стародавніх народів інжир (смоковниця, фігове дерево) завдяки своїм непересічним цілющим властивостям зажив слави домашнього лікаря. Відомий вчений Авіценна ще тисячу років тому жодній рослині не приділяв стільки уваги, як інжиру. У своїй класичній праці „Канон лікарської науки" він присвятив смоковниці цілий трактат, в якому описав лікувальну дію рослини майже на всі органи людини. Власні спостереження Авіценна поєднував з досвідом, який століттями накопичували його попередники.*

***П**одаємо стисло цей опис за системою Авіценни.*

Властивості

Вичавлений з листя сік інжиру очищає і значно розм'якшує, виганяє гнилісні соки з шкіри, спричиняє спітніння, знижує кількість жиру.

Молочний сік інжиру згущує розріджену кров та молоко і розріджує згустки соків. Вичавлений сік з гілок (перш ніж вони вкриються листям) близький за силою до його молочного соку.

Якщо у шлунку молоко не зсідається, дають пити воду, двічі настояну на попелі інжирового дерева. Гілочкам інжиру властиве таке розрідження, що навіть розварюється м'ясо, якщо їх варити з ним. Смоковниця має силу витягувати соки з глибини і розсмоктувати те, що витягнуто.

Косметика

Нестиглі плоди інжиру прикладають як лікувальну пов'язку на родимки, різні бородавки. Так само діє і листя. Молочний сік смоковниці допомагає при пухлинах, які важко розсмоктуються, „свинках" і гнійниках. Сік, вичавлений з листя, знімає сліди татуювань.

Пухлини

З інжиру прикладають лікувальні пов'язки на тверді пухлини, а відвар плодів корисний, коли пухлини в горлі і біля основи вух.

Листя інжиру допомагає від лишаїв. Його прикладають при кропивниці, виразках, наповнених густими рідинами. Плоди смоковниці добре розсмоктують пухлини, які погано виліковуються.

Рани і виразки

Вода, двічі настояна на попелі з дерева смоковниці, роз'їдає і очищає застарілі виразки, а в поєднанні з мідним купоросом застосовується при злоякісних виразках на ногах. Свіжий інжир у вигляді порошку виліковує виразки на голові. Молочний сік склеює рани.

Суглоби

До нестиглого інжиру і його листків додають листя снотворного маку. Цю суміш прикладають при захворюванні надкісниці. Водою, двічі настояною на попелі з деревини інжиру, поливають нерв, якщо він болить.

Органи голови

Свіжий і в'ялений інжир допомагає від епілепсії, а відвар його з піною гірчиці закапують, коли шумить у вухах. Молочний сік інжиру або його гілок перед розпусканням листя прикладають до розкришеного зуба.

Органи ока

Молочний сік інжиру з медом допомагає при вологій пелені в початковій стадії катаракти, при потовщенні вій і оболонок очей. Листками натирають при затвердінні вій і трахомі.

Органи грудей

Свіжий і сушений інжир корисний для грудей і легеневої трубки, а також коли дере в горлі. Інжирне вино посилює виділення молока, а також допомагає за хронічного кашлю, від болей у грудях, від пухлин легень і легеневої трубки.

Органи травлення

Інжир в печінці і селезінці. Сухі плоди збуджують спрагу і допомагають від водянки, особливо з гірким полином.

Пити вино з інжиру також корисно для шлунка, це відбиває апетит до їжі.

Інжир швидко проникає в судини завдяки очисним властивостям. Сухий інжир шкідливий для розпухлої печінки і селезінки, але тільки через свою високу цукристість. А якщо пухлина тверда, він нейтральний.

Споживання інжиру натщесерце з горіхом надзвичайно корисне, бо відкриває шляхи для поживних речовин. Плоди смоковниці у вигляді лікувальної пов'язки з її молочним соком корисні при затвердінні селезінки.

Органи виділення

Інжир свіжий і в'ялений корисний для нирок і сечового міхура. Він допомагає переносити затримання сечі.

Вичавлений сік з листя відкриває пори судин у задньому проході, а свіжий інжир злегка розслаблює. Така ж його дія при затвердінні матки, якщо його змішати з содою і фарбувальним софлором та приймати перед їдою. Молочний сік його з яєчним жовтком вводять у піхву, це очищає матку, гонить місячні і сечу. З інжиру також роблять лікувальні пов'язки з пажитником при захворюваннях матки. В суміші з рутою він входить до складу клізм, коли різі в кишках.

Інжир, особливо його молочний сік, якщо їх споживати, виганяє пісок з нирок. Якщо сироватку від кислого молока з молочним соком накапати в молоко і легенько помішувати гілкою смоковниці, то воно ефективно звільняє організм від хвороб і очищає нирки.

Інжир під час вегетації

Отрути

Молочний сік інжиру, якщо його втирати, допомагає від укусу скорпіона і каракурта. Нестиглий інжир або свіже листя його корисне при укусі скаженої собаки. Він також допомагає при укусі ласки, якщо прикладати лікувальну пов'язку з сочевицеподібною викою.

Вода, двічі настояна на попелі з інжиру, якщо пити або втирати, допомагає від укусу каракурта.

Плоди смоковниці у вигляді напою або мазі допомагають від укусів отруйних тварин.

Інжир на Буковині

У теплих краях росте багато екзотичних цілющих рослин, але яка нам користь з того, якщо їх не можна вирощувати у нас на присадибних ділянках.

Автор протягом багатьох років вивчав біологію інжиру, вимоги до екологічних факторів, перевіряв можливість вирощування його за наших кліматичних умов, удосконалював агротехніку. Сорт інжиру, про який йдеться, свого часу завіз до Чернівців садівник-любитель Олександр Іванович Любинський. Він утворює плоди без запилення (партенокарпія). Сорт виправдав себе за всіма показниками, тому його можна негайно впроваджувати в культуру, що збагатить місцеві природні ресурси новим цінним екзотичним видом, прикрасить наш побут, допоможе поліпшити здоров'я і принесе користь людям.

Краснодар на Кубані — північна межа промислової культури інжиру. Абсолютні мінімуми досягають тут —37°С, а в звичайні зими — 25°С. Безморозний період — 185 днів. Річна сума опадів 600—900 мм.

Тут інжир вирощують як укривну культуру, на зиму кущі вкривають землею, хоч це відносно морозостійка рослина. Деякі сорти витримують без пошкоджень короткочасні морози до —20°С. При поступовому промерзанні і відтаванні інжир може витримувати тривалий час морози до —15°С.

Пошкоджена крона швидко відновлюється, бо інжиру властива потужна паросткова продуктивність.

Завдяки такій біологічній особливості цю рослину можна вирощувати як паросткову укривну культуру далеко на північ від природного ареалу, зокрема на Буковині — у рівнинних районах для одержання плодів і листя, в Карпатах, де закінчується природний ареал бука, для заготівлі цілющого листя.

За наших кліматичних умов на строки достигання плодів істотно впливають погодні умови під час вегетаційного періоду. Але навіть у несприятливі роки плоди минулорічного утворення, а також весняного закладання (кінець травня) достигають на 100% (околиці Чернівців).

Плоди літнього формування (червень — перша половина липня) достигають на 15—20%, а ті, що зав'язалися у другій половині літа, зеленими зимують на гілках після листопаду. Вони достигають наступного року і вже в першій половині вегетаційного періоду мають солодкий смак, ніжну м'ясисту консистенцію.

Потрібно зауважити, що за кліматичних умов Краснодара в найкращі роки (спекотливе тривале літо) кількість достиглих плодів не перевищує 68—80% від тих, що зав'язалися, а при ранньоосінньому похолоданні (кінець вересня) їх ще менше.

Варто також враховувати специфічну біологічну особливість інжиру. Фіги утворюються як на старих гілках, так і на прирості поточного року і навіть на жирових пагонах безперервно з весни до пізньої осені, доки середньодобова температура повітря не нижча плюс 10°С.

На одному кущі на гілках зимують 250—300 недостиглих плодів. Якщо їх зберегти, не обламати, коли пригинають гілки під час підготовки до зими, вони забезпечать стабільний і щедрий урожай (понад 10 кг) у першій половині вегетації наступного року.

Якщо ж, готуючись до зими, необережно зв'язувати гілки в снопики, може обламатися до 90—95% зелених фіг. Проте рано навесні ще за 7—10 днів до початку утворення листя формуються нові фіги. Під час масового розпускання листя частина цих ранньовесняних плодів відмирає і обпадає. Але втрати швидко компенсуються утворенням зав'зі і нових фіг, яке триває до пізньої осені. Жирові пагони потрібно вирізувати, це прискорює достигання плодів.

За наших умов плодоносити інжир починає на третій рік після садіння. З кожним роком врожайність збільшується і в 5-річному віці сягає 8—10 кг плодів з куща, не рахуючи цілющого листя.

Під час підготовки інжиру до зими зв'язують гілки в снопики, пригинають до землі якомога нижче і закріплюють, але так, щоб вони не торкалися грунту. Такі роботи найкраще виконувати наприкінці вересня, коли плоди ще міцно тримаються на гілках і менший ризик, що вони обламаються.

На випадок періодичних ранньоосінніх заморозків бажано тимчасово прикривати рослини мішковиною, рядниною чи іншим подібним матеріалом. Для зимового укриття найкраще використовувати зв'язані у снопи стебла кукурудзи, сорго, гілки хвойних дерев, картоплиння тощо. Укриттям щільно з усіх боків обкладають кущ, а всі щілини забивають листям з дерев. Додаткову теплоізоляцію забезпечує сніг; якщо його насипати на вкритий кущ, то навіть за абсолютних мінімумів — мінус 30—35°С — температура під укриттям в зоні куща буде в межах мінус 8—10°С, а за звичайної погоди — 0—5°С.

Можна також на укриття насипати шар листя товщиною 20—25 см, що гарантує непроникнення морозів до гілок інжиру. Закривати поліетиленовою плівкою не слід, бо вона не має ніяких теплоізоляційних властивостей і затримує лише вітер та вологу.

Щоб полегшити зимовий захист, саджанці інжиру садять у грунт під кутом 40—45°.

Весною після танення снігу, щоб запобігти випріванню бруньок, укриття знімають лише частково і тільки після сталого переходу температури повітря через 0°С — повністю.

Потрібно також враховувати, що інжир має крихку деревину і пригинати центральні пагони можна лише до 8—10-річного віку. Після цього потрібно робити омолоджуюче обрізування, видаляючи тільки товсті центральні пагони, які погано гнуться. На цей час вже встигають вирости тонкі плодоносні пагони, які не ламаються і легко пригинаються до землі. Таке періодичне омолодження можна робити без шкоди для рослини через 10 років.

Збирають листя для лікарських потреб у два етапи. На першому (кінець липня) обривають не більше 30% листків, а на другому (кінець вересня — початок жовтня) майже все листя, яке використовується без черешків.

Під час обривання листя в місцях відриву виділяється багато молочка. Його потрібно збирати по краплях у невеликі пляшечки і консервувати 30-градусною горілкою (на столову ложку молочка 25—30 крапель горілки).

Про чудодійну дію молочка інжиру згадувалося вище у трактаті Авіценни.

Через відсутність сировини українська медицина не мала змоги розробити рецептуру лікування інжиром. В офіційних довідниках є лише скупі дані про те, що молочний сік інжиру в умовах експерименту затримує ріст саркоми, згубно діє на гельмінтів; листя використовують від кашлю, бронхіальної астми, ентеритів і ентероколітів, хвороб нирок. Пропонується настій листя: 2 столові ложки сировини на 400 мл окропу, настоюють одну годину, проціджують і п'ють по півсклянки 4 рази на день до їди.

З практики відомо, що листя для настою можна використовувати двічі і настоювати по 2 години.

О.В.Гиндич,
274008, м.Чернівці, вул.Чернишевського, 50-б

Моніліальний опік

Маю вишеньку сорту Келерикс. Дуже вона добре плодоносить і радує своїми плодами моїх онуків. Але останніми роками щось трапилось — навесні молоді верхівки чомусь в'януть і засихають, а ще дуже виступає клей. Може, хтось знає, як цьому запобігти.

Л.С.Максименко,
Київська обл., м.Славутич

Моніліоз, або сіра плодова гниль кісточкових набула масового поширення в Україні, особливо на півдні, де уражуються персик і абрикос, а в північному регіоні дуже потерпає вишня. Під час квітування дерев можна помітити блискавичне в'янення та засихання цвіту, листя, молодих плодових гілочок і однорічних пагонів. У фенофазу „скидання сорочечок" уражується зав'язь, яка підсихає і висить на гілочках до наступної весни. У літературі відзначені випадки усихання окремих гілок черешні (в разі вічкування її на антипці) після пересаджування саджанців на постійне місце. За інтенсивного розвитку хвороби може засихати вся деревина.

Для знищення первинної інфекції через 20 днів після виявлення захворювання уражені гілки вирізують, захоплюючи 5—10 см здорової деревини, і спалюють.

Раптове усихання листя та пагонів кісточкових порід нагадує ураження морозом або вогнем, через що хвороба має назву моніліальний опік.

Найкращі умови для розвитку моніліозу в період цвітіння створюються тоді, коли випадають дощі, бувають рясні роси і тумани. Інтенсивно розвивається інфекція у прохолодну вологу весняну погоду. Влітку сірою плодовою гниллю уражуються плоди тільки на плодоносних деревах вишні, сливи, абрикоса, персика та черешні.

„Воротами" для проникнення інфекції є ранки на поверхні ягід, зроблені вишневою мухою, плодожерками та казаркою. Остання, розриваючи шкірочку плодів, заносить спори сірої гнилі. Загниваюче середовище стає біологічним субстратом для розвитку личинок жука. Гнилі плоди обпадають або засихають і залишаються висіти на дереві до весни наступного року.

Восени для знищення інфекції слід розпушувати під деревами землю, загортаючи в грунт обпале листя та ягоди. Весною дерева вишні і черешні обробляють 3%-ною бордоською рідиною у фенофазу „зелений конус", а абрикос і персик по „малиновому бутону". Використовувати бордоську рідину на кісточкових породах у літній період не бажано, бо від цього жовтіє і обсипається листя, особливо на персику. Для захисту від шкідників, які спричиняють зараження плодів сірою гниллю, слід застосовувати препарати, дозволені для продажу населенню.

Втрат урожаю від сірої плодової гнилі можна уникнути, підбираючи саджанці стійких проти захворювання сортів. Не уражуються моніліозом сорти сливи — Угорка італійська, Угорка ажанська, Ренклод зелений; вишні — Шпанка рання, Анадольська; персика — Сочний, Совєтський, Чемпіон; абрикоса — Краснощокий, Салгірський, Арзамі, Нікітський. Дуже уражуються сорти вишні — Гріот остгеймський, Володимирська, Любська, Жуковська, Лотовка, Чорнокорка; сливи — Волошка, Кірке, Президент, Суперниця, Угорка ювілейна; абрикоса — Присадибний, Нарядний, Ювілейний, Херсонський.

І.В.Шевчук,
канд. с.-г. наук, Інститут садівництва

Підготовка саду до зимівлі

Після закінчення збирання врожаю в саду головне завдання садівника — допомогти деревам перезимувати без підмерзання кори і бруньок, пошкодження мишами й зайцями.

Для цього слід в осінній і зимовий час здійснювати заходи, спрямовані на підвищення зимостійкості насаджень, зниження чисельності зимуючих шкідників та знищення різної інфекції, зокрема збирати пошкоджені, обпалі і гнилі плоди, де можуть зберігатися збудники плодової гнилі й інших хвороб. Наприклад, збирання засохлих плодів і кісточок сливи забезпечить зменшення кількості сливової товстоніжки, пошкодження якою у наступні роки може призвести до повної загибелі врожаю. Залишки плодів і кісточок закопують у землю на глибину 40—50 см.

Грунт у пристовбурних кругах слід перекопати на глибину 10—12 см. Для кращої перезимівлі дерев, дружного пробудження їх та розвитку весною, збереження зав'язі від першого опадання, підвищення стійкості до шкідників і хвороб дуже корисно восени й під час відлиг взимку перед перекопуванням навколо штамба внести добрива з розрахунку 50—100 г фосфорних, 20—40 г калійних і 5—10 кг перегною на 1 м^2.

Восени й узимку під час відлиг можна збирати обпале листя, залишки бур'янів і компостувати їх. Це дає можливість ліквідувати повністю або значно зменшити запас інфекції парші, філостиктозу, інших хвороб яблуні й груші, знищити лялечки таких шкідників, як нижньо- і верхньобокова міль. З дерев знімають усі муміфіковані плоди, засохлі клубочки листків із зимуючими біланом жилкуватим і золотогузкою та спалюють.

Багато шкідників зимує під старою корою, у тріщинах штамба і скелетних гілок, тому необхідно обережно очищати їх скребками або тупим ножем, а зчищене зібрати і спалити, після чого штамби й розвилки скелетних гілок побілити водноемульсійною фарбою (ВС-511, ВД-К4-577, ЕВА-27А) або вапном (2 кг на 10 л води). Така побілка захищає дерева від сонячних опіків.

Коли білять штамби і скелетні гілки черешень, абрикосів, вишень, персиків і слив, бажано до вапна додавати мідний купорос (3%), що захистить дерева від ураження клястероспоріозом, цистоспорозом, іншими хворобами.

Якщо яблуня, груша уражені чорним раком, цитоспорозом, вертицильозом, кісточкові (персик, черешня, вишня) — моніліозом, окремі гілки або все дерево (коли дуже уражений штамб) слід видалити із садової ділянки. Не можна залишати на зиму на штамбі або гілках рани розміром понад 4—5 см. Їх слід зачистити ножем і замастити садовим варом або олійною фарбою на рослинній оліфі, або сумішшю глини із свіжим коров'яком у співвідношенні 1:1.

Великої шкоди штамбам молодих дерев можуть завдати миші, які обгризають кору на рівні поверхні грунту. Для боротьби з ними використовують різні отруйні принади. Однак, зважаючи на те, що вони небезпечні для птахів і свійської птиці, краще навколо штамба посипати тирсою, просякнутою креоліном (150 г на 10 л води), попередньо прибравши бур'яни й обпале листя. Після випадання снігу його утоптують (ущільнюють) навколо штамбів.

Небезпечні й зайці, які за сніжної зими можуть повністю обгризти кору скелетних гілок і молодих гілочок. Для

Як запобігти вимерзанню дерев

У паспорті кожного сорту плодового дерева, як правило, зазначається його морозостійкість, тобто здатність витримувати низькі температури. Є ще один показник — зимостійкість. У різних порід і сортів дерев та ягідників ці показники неоднакові. І хоч господарі здебільшого добирають для своїх присадибних чи дачних ділянок переважно зимостійкі та морозостійкі сорти, все ж лихо трапляється, як кажуть, неждано-негадано.

Скажімо, у досить сніжну зиму 1976/77 років у нас на Поділлі вимерзли тисячі дерев, особливо волоські горіхи, груші, яблуні, абрикоси, сливи, вишні, штамбові ягідники тощо.

Сталося це через різкий перепад температури повітря: наприкінці лютого (а це буває майже щороку) вона сягала плюс 10—12°, а на початку березня знизилась до мінус 15—18°С. Потепління тривало більше десяти днів, здавалося, наставала рання весна. Але сподівання не збулись. Зате шкоди потепління завдало дуже багато. Воно спровокувало сокорух, а потім холод заморозив його у стовбурах та гілках дерев. Вимерзли плодові і ростові бруньки, які вже набрякли, відтак плодові дерева не вродили або загинули зовсім. Таке ж лихо спіткало і ягідні кущі.

На сади, коли вони напровесні почали розвиватись, боляче було дивитись. Волоські горіхи, а вони у Придністров'ї є майже в кожного господаря, мов після пожежі — голі, сухі скелети без жодного листочка. Те саме сталося з вишнями та черешнями, особливо на осонні. На яблунях і грушах померзли плодові бруньки, на них не було жодного суцвіття. На сливах мороз пошкодив переважно верхівкові гілки.

Фруктів на Поділлі того року не було. Збереглися і вродили лише ті дерева, які були у затінку: за будівлями, під густими кронами інших дерев, на крутих північних схилах або завбачливо підготовлені до примхливої зими, хоч таких виявилося не так багато.

Різкі перепади температури на Поділлі та, гадаю, і в інших регіонах трапляються майже щороку. І щоразу завдають чималої шкоди, коли більшої, коли меншої. Чи не можна якось зарадити біді?

Якщо, скажімо, молоді дерева чи кущі вдається якось захистити від прямих сонячних променів і тим затримати сокорух, то великі старі плодові дерева не затіниш. Тут запобігти лиху можна лише частково, якщо заздалегідь подбати про це.

На мій погляд, єдиним заходом тут може бути обмороження стовбурів дерев, а потім затінення намороженого льоду і в такий спосіб затримання початку сокоруху. Дерево при цьому збережеться не повністю. Сокорух відновлюється, як правило, в першу чергу на периферійних, добре освітлених і прогрітих гілках за рахунок залишків вологи з осені. Що ж, пропадуть периферійні обростаючі гілки, але хоч вдасться зберегти скелетні. Бо весною 1977 р. поморозились здебільшого й вони.

Тож про збереження дерев та кущів слід подбати ще в холодні осінньо-зимові місяці: нагорнути до стовбурів якомога більше снігу, ущільнити його, кілька разів полити водою і наморозити навколо стовбура 1—1,5-метрову крижану „шубу", а потім закутати її бадиллям кукурудзи, соняшника тощо, тобто добре затінити від сонячних променів. Можна також застосувати укриття з ру-

захисту від них дерева до 5–6-річного віку обв'язують стеблами соняшника, очерету, полину, обмотують стрічками (8 см) крафт-паперу або накладають жолобки з металевої сітки, перфорованої полімерної плівки, руберойду.

Нестача вологи в грунті негативно впливає на перезимівлю кореневої системи, морозостійкість штамбів, скелетних гілок, збереження генеративних бруньок, стійкість їх до захворювань. Цьому можуть зарадити поливи: по 50–70 л води на 1 м² приштамбового круга. Адже відомо, що й у період спокою дерева випаровують вологу, а коренева система за достатнього водозабезпечення продовжує рости.

В осінньо-зимовий період і весною під час обрізування видаляють уражені борошнистою росою однорічні гілки. Вони відрізняються від здорових білим або сірим нальотом на корі, викривленістю, верхівкова брунька або загинула, або її луски не закрились. Пагони з такими ознаками пошкоджень слід вирізувати на кільце або вкорочувати на третину довжини.

Добрий догляд за деревами в осінній та зимовий час гарантує безпечну зимівлю, активний початок вегетації, рясне цвітіння й сподівання на щедрий урожай.

Б.К.Донгаш

беройду та кольорової плівки. Ці заходи хоч частково збережуть плодові дерева від пошкодження.

Щодо кущів, то їх також варто прикрити на період зимового потепління підручними матеріалами чи непрозорою плівкою. А ще краще взимку заздалегідь засипати кущі снігом, полити водою, щоб утворилася груба льодова кірка, а зверху засипати торфом, тирсою, солом'яною січкою з таким розрахунком, аби укриття затримало прямі сонячні промені не менш як на тиждень.

Як першим, так і другим способом можна скористатися для зміщення періоду розвитку та квітування таких ранніх провісників весни, як кизил (дерен), черемха, ірга, та інших дерев і кущів, котрі цвітуть, коли листяні бруньки ще тільки набрякають. Це водночас збереже згадані дерева та кущі і від зимових потеплінь та пошкоджень.

Краще звичайно, коли потеплінь наприкінці зими немає або вони короткочасні — один-два дні. А якщо триваліші? Тому про збереження плодових дерев та ягідників слід подбати завчасно.

Г.А.Скоряк

Укривання винограду на зиму

На Прикарпатті виноградарство мало поширене. Тому дуже важко одержати десь практичну консультацію, доводиться звертатися із своєю проблемою до редакції журналу.

Маю кілька кущів винограду, укриваю на зиму, навесні відкриваю — пагони живі, але протягом тижня-двох вони відмирають, а з кореня відростають нові. Не знаю, чи я їх передчасно відкриваю, чи, навпаки, занадто довго тримаю під укриттям?

І.М.Пилипчук,
Івано-Франківська обл.

Найімовірніша причина загибелі виноградної лози в цьому випадку — випрівання. Але розглянемо все по порядку.

Успішна перезимівля винограду в нашій місцевості на Київщині, як і в Прикарпатті, залежить не тільки від правильного укриття, а й від того, як кущ підготувався до зими протягом вегетації. Насамперед йдеться про кількість сонячної енергії, яку отримує виноград за вегетаційний період. Від цього залежить синтез поживних речовин, передусім цукрів, що відкладаються в деревині і відіграють важливу роль у захисті рослин від несприятливих умов зимівлі.

Так, у нас сорт винограду Плевен стійкий, який висів не вкритий на підпорі, успішно перезимував у 1997 р. і дав непоганий урожай насамперед тому, що попереднє літо було сонячне і спекотне з сумою активних температур понад 3000°С (тоді як за середніми багаторічними даними вона становить у нашій зоні 2650°С). А от літо 1997 року видалося дощовим, сума активних температур не досягла й 2500°С. Тож наступної зими цей сорт, знову не вкритий, вимерз. Тому забезпечення якнайкращого освітлення кущів без будь-якого затінення — найважливіша умова успішної перезимівлі.

Друга умова — захист винограду від мільдью. Тільки здорове листя якнайкраще синтезує поживні речовини, що накопичуються потім у деревині і сприяють перезимівлі.

По-третє, вчасне і грамотне виконання зелених операцій: пасинкування, обламування, чеканки. Це сприяє раціональному використанню поживних речовин та якнайкращому визріванню виноградної лози.

Наступна умова — не поливати і не підживлювати кущі азотними добривами в другій половині літа, щоб не допустити затягування вегетації та поганого визрівання виноградної лози.

Ще важливо не перевантажувати кущ і вчасно його звільняти від урожаю.

Крім того, якщо осінь суха, слід у жовтні провести вологозарядковий полив.

За дотримання всіх цих вимог можна сподіватися, що вкритий на зиму виноград успішно перезимує.

Кілька слів про саме укриття. Наприкінці жовтня, після того, як заморозки „обіб'ють" листя і невизрілий приріст лози, виноград треба обрізати. Водночас заготовляють лозу для весняного розмноження, нарізуючи її довжиною близько 1 м (6 вічок), в'яжуть у пучки по сортах, складають до прикопу, завчасно захистивши від гризунів, поливають і вкривають піском чи тирсою.

Рукави обрізаних виноградних кущів знімають з підпори і кладуть у канавки, викопані вздовж ряду глибиною 10–20 см. Пришпилюють рукави рогачиками до поверхні грунту і обробляють лози 3%-ною бордоською рідиною з метою профілактики грибних захворювань. Наступна операція на початку листопада — накривання кущів руберойдом, шматками шиферу, бляхи, дошками у вигляді перевернутого жолобка з тим, щоб рукави зимували у повітряній порожнині, тоді вони не випріватимуть. Безпосереднє засипання виноградних кущів землею і призводить до випрівання. Це — головна помилка під час укриття винограду в центральних та північних областях України. А вже після того, як лози вкриті таким підручним матеріалом, поверх насипають шар землі товщиною 10–20 см. Розкривають виноград у середині березня.

На закінчення хочу наголосити, що в нашій зоні треба вкривати як європейські сорти (Перлина Саба, Славутич, Київський білий та інші), так і більшість комплексностійких — Восторг, Лора, Кеша, Муромець тощо. Напівукривними можуть бути деякі сорти селекції А.О.Кондрацького: серії К — 799, 784, 326/171, 878, а також Рожевий безнасінний, Чугай 221, Агат донський, Русвен. Неукривні лише сорти американського походження: Люсіль, Армалага, Буффало, Сенека, Онтаріо, Делавар, К-390 та інші.

П.О.Мазур,
зав. с.-г. відділом УДЕНЦ, м.Київ

Кожній корові по... паспорту

Другий рік у Київській області здійснюється реєстрація поголів'я великої рогатої худоби та видаються ветеринарно-санітарні паспорти власникові тварини на час, поки він є її господарем.

Крім паспортних даних господаря, у паспорті зазначають: кличку тварини, індивідуальний номер, стать, рік народження, масть і прикмети, а також ким видано паспорт. Але найважливішими, на наш погляд, є дані про діагностичні дослідження та запобіжні щеплення. До ветеринарно-санітарного паспорта заносяться результати досліджень тварини на бруцельоз, туберкульоз, вібріоз, трихомоноз, лейкоз, а також записи про щеплення проти сибірки, ящура, Екмару та інших інфекційних хвороб.

Купуючи на базарі молоко або молочні продукти, кожен з нас хоче бути впевненим, що вони належної якості і, найважливіше, від здорової тварини. Тепер, принаймні, мешканці Києва та Київської області матимуть змогу у цьому переконатись.

Обов'язковим правилом є те, що власник тварини зобов'язаний пред'являти заповнений та засвідчений печаткою ветеринарної установи санітарний паспорт під час:

- продажу молока та молочних продуктів, а також тварин;
- проведення чергових ветеринарних обробок худоби;
- перегону або перевезення тварин до інших населених пунктів.

Під час продажу тварин ветеринарно-санітарний паспорт передається новому власнику, який повинен негайно пред'явити його сільській (селищній) Раді та державній установі ветеринарної медицини за місцем проживання для взяття купленої тварини на облік, проведення клінічного огляду, досліджень та щеплень її, а також внесення до паспорта необхідних даних про нового власника тварини.

Працівники ветеринарної медицини відбирають ветеринарно-санітарний паспорт у власників тварин під час здачі на забій, загибелі або вимушеного дорізу, а також у разі одержання позитивних наслідків дослідження худоби на бруцельоз, туберкульоз, лейкоз. Власникам тварин забороняється вносити будь-які зміни до паспорта.

Покупці можуть попросити пред'явити разом з ветеринарно-санітарним паспортом власний паспорт господаря, щоб перевірити відповідність паспортних даних. Але, на наш погляд, до цього слід вдаватися лише в особливо конфліктних ситуаціях.

Що дає господарю таке нововведення? Також певну захищеність. Вирішивши продати худобу, він не повинен доводити покупцеві, що тварина здорова, оскільки усі дані щодо цього зібрані в одному документі, відпадає потреба брати щоразу довідку. Купуючи тварину в іншого господаря, ви будете напевно знати її вік, кількість телят, що вона народила, тобто все про неї.

Отже, на наш погляд, усі тільки виграють від цього заходу.

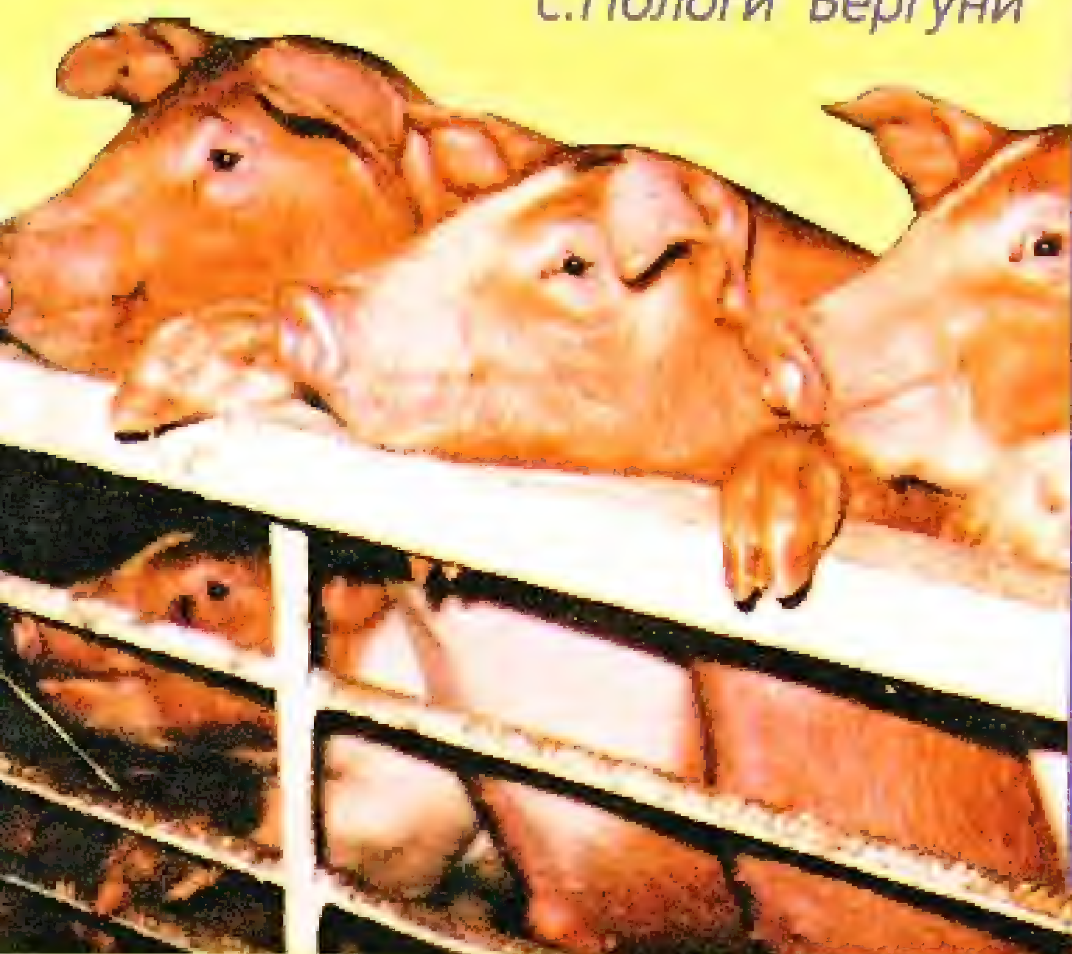
О.В.Зубова,
Київська обл., м.Ворзель

ВСТАНОВИТИ ЖИВУ МАСУ ДОПОМОЖЕ ТАБЛИЦЯ

Пропоную читачам „ДСГ" таблицю, за допомогою якої можна встановити масу свиней за їхніми розмірами. Нею здавна користувалися в Україні колії свиней. І вона їх ніколи не підводила.

Гадаю, таблиця стане у пригоді господарям, котрі продають поросят оптом, а також тим, хто їх купує. Вона потрібна у кожному господарстві, бо дуже важко визначити масу на „око".

В.В.Колоша,
256144, Київська обл.,
Переяслав-Хмельницький,
с.Пологи Вергуни

Довжина тулуба (см)	Обхват тулуба за лопатками (см)																						
	60	64	68	72	76	80	84	88	92	96	100	104	108	112	116	120	124	128	132	136	140	144	148
	Жива маса (кг)																						
38	11	13	15																				
42	13	14	16	18																			
46	14	16	18	20	22																		
50	15	17	19	22	24	27																	
54	16	18	21	23	26	29	32																
58	17	19	22	25	28	31	34	37															
62	18	21	24	27	30	33	37	40	43														
66	19	22	25	28	32	35	39	42	46	50													
70		24	28	30	34	37	41	45	49	53	58												
74			29	32	36	39	44	47	52	56	61	66											
78				34	37	41	46	50	55	59	65	70	76										
82					40	43	48	52	57	62	69	74	79	85									
86						46	51	55	60	65	71	77	83	89	96								
90							53	58	63	68	75	81	87	94	101	108							
94								60	66	71	78	85	91	98	105	113	120						
98									69	74	81	88	95	101	110	118	125	133					
102										78	85	92	99	106	114	123	131	139	147				
106											88	95	103	110	119	127	136	144	153	164			
110												99	107	114	123	132	141	149	158	170	180		
114													111	119	128	137	146	155	164	176	186	196	
118														123	132	142	151	160	170	182	193	203	215
122															137	146	156	165	176	188	199	210	222
126																151	161	171	181	194	205	217	229
130																	166	177	187	200	212	224	236
134																		182	193	206	218	230	241
138																			199	212	225	237	251
142																				219	231	244	256
146																					238	251	266
150																						258	273

Що спричиняє аборти у овець

У нашому стаді абортуються овечки. Як розпізнати тварину перед абортуванням, як цьому запобігти, що робити господареві у таких випадках? Які є ліки для хворих овець? Словом, чекаємо на консультацію спеціаліста.

Т.Климчук,
Івано-Франківська обл.

Ензоотичний аборт овець (вірусний аборт, хламідіозний аборт, плацентит овець) — інфекційне захворювання, яке характеризується запаленням плодових оболонок, абортами, народженням нежиттєздатного потомства.

Випадки абортів в отарі повинні вас насторожити: це може бути інфекційний аборт овець. Негайно викликайте ветлікаря.

Збудник хвороби — внутрішньоклітинний паразит, який належить до хламідій.

Джерелом інфекції є хворі вівці, які виділяють її з абортованими плодами та їхніми оболонками, витіканнями із статевих органів. До цієї хвороби сприйнятливі вівці всіх вікових груп. Можуть також заражатися кози та велика рогата худоба.

Інкубаційний період триває від декількох місяців до року і більше.

Якщо серед ваших овець ця хвороба з'явилася вперше, аборти можуть становити 25—30% вагітних маток (частіше у другій половині кітності).

Коли ж вона проявляється щорічно, це вже латентна прихована форма, за якої абортують переважно первістки (20—23%). Ягнята, які народилися від хворих овець, є бактеріоносіями.

Патологоанатомічні зміни. Абортовані плоди набряклі (у зоні пупка, спини, носа, потилиці), в грудній і черевній порожнині червонувата рідина. На серці і в легенях крововиливи. Селезінка збільшена, в легенях вогнища пневмонії.

Котиледони — частково або повністю некротизована тканина. Плацента вкрита слизом, запалені ділянки темно-червоного кольору, потовщені, вкриті сіро-жовтим нальотом.

Діагноз. Встановити діагноз можна тільки лабораторним методом. Для цього потрібно надіслати до лабораторії абортований плід та його оболонки, кров від абортованої тварини. Захворювання диференціюють від сальмонельозу, кампілобактеріозу, бруцельозу і лістеріозу.

Де придбати Сірого велетня?

Спеціально їздив до Києва, на Куренівський базар, щоб придбати кроля породи Сірий велетень, та, на жаль, бачив там тільки помісі, до того ж майже в кожного була негуста і скуйовджена вовна.

Нині багато господарів шукають кролів породних, щоб у них була гарна вовна, придатна на шапки і на жіночу шубу, але ніхто з нас не знає, де їх можна придбати, чи є в Україні ферми, де розводять кролів Сірий чи Білий велетень.

Сподіваюсь, що надрукуєте мого листа і читачі або спеціалісти підкажуть любителям-кролівникам, де можна придбати ці породи.

Тепер друге питання. У квітні минулого року моя квочка висиділа 13 курчат. Мені видалося, що це мало, і я в інкубаторі придбав ще 10 рудих курчат. Квочка ходила на волі і всіх виводила. З інкубаторних виросло 7 курочок. Усі коричневі й давно несуться, але на них напав пронос, який не припиняється. А ті, що від квочки, не хворіють.

У ветлікарні виписали препарат фуразолідон, але, на жаль, ці таблетки не розчиняються у воді, відтак і пуття від них немає. Годую курей високоякісним зерном, даю пшеницю, кукурудзу, просо, овес.

Хотів би прочитати поради наших досвідчених господарів з цього питання.

І третє, про що хотів порадитися. Уже кілька років триває епідемія на голубів. Птахів просто висушує, хоча вони й добре їдять і п'ють воду, а за 6—10 днів просто перетворюються на сухарів і гинуть, щоправда не всі, а десь відсотків 50. Що це за хвороба, чи можна її вилікувати в домашніх умовах?

Сподіваюся, що спеціалісти й читачі журналу мені допоможуть.

Петро Васильович Руденко,
251350, Чернігівська обл.,
м.Прилуки

Високоудійних кіз купити можна

Читачі „ДСГ" звертаються до редакції з проханням допомогти їм придбати зааненську породу кіз. З цього приводу я можу сказати ось що. У нашому селі вже створено чимале і гарне стадо кіз саме цієї породи. За свідченням сільської Ради, їх налічується до 200 голів.

І в мене є зааненські кози. Окіт відбувається у березні-квітні. Тримаю і цапа. На парування приводять до нього 50—70 голів. Справляється.

Гадаю, що в нашому селі можна придбати таких кіз. Я сама, наприклад, можу продати козу, яка дає молока до 4,5—6 л. Вона біла, без ріг, вже тричі приводила потомство. Про вартість домовимося під час продажу-купівлі.

Що можна ще сказати про цю породу? Безумовно, вона сьогодні в нас одна з кращих. Молоко дуже поживне, особливо корисне для дітей та людей старшого віку.

Лікування не розроблено. Пропонують застосовувати антибіотики тетрациклінового ряду (тетравет та ін.).

Профілактика і заходи боротьби. Не завозити овець з неблагополучних господарств та дворів. Але якщо вже овець купили, протягом 30 днів не об'єднуйте своїх з придбаними й уважно спостерігайте за ними. За будь-яких відхилень від норми викликайте ветлікаря. Якщо з'явилося захворювання, овець, що абортували, негайно ізолюйте, а ще краще забити їх на м'ясо. Здорових овець періодично обстежуйте за допомогою серологічного методу. В цьому вам допоможуть ветлікар і ветлабораторія. Щепіть поголів'я овець інактивованою вакциною згідно з інструкцією.

Рятуйте свиней від хвороби Тешена

Мене непокоїть, як захистити свиней від хвороби Тешена, котра так багато шкоди завдає господарям. Яка вакцина краща: Сумської чи Покровської (Росія) біофабрик або чеська?

Поміж спеціалістів побутує думка, що вакцина Сумської біофабрики неякісна, не дає належного ефекту, а дехто каже, що вона навіть завдає шкоди. А покровська чи чеська, хоча й дорожчі, але ефективніші – до 70%, а інколи й більше.

Будь ласка, надрукуйте відповідь спеціаліста на мої запитання.

Д.Петрощук,
Волинська обл.

Захистити свиней від хвороби Тешена можна тільки щепленням, бо ефективного лікування цієї вірусної недуги поки що немає.

Без дослідження вакцин на біологічну активність, імуногенність та нешкідливість однозначно відповісти на запитання Д.Петрощука важко. Це можуть зробити обласні або Центральна лабораторія ветмедицини, а також Львівський державний науково-дослідний контрольний інститут ветпрепаратів і кормових добавок.

Але це ще не все, бо на якість вакцини можуть впливати умови зберігання і строки використання. Зберігати її слід за температури плюс 2–8°С, а використовувати протягом 3 годин після відкриття флакона.

Купуючи вакцину, слід звернути увагу, щоб флакон не мав тріщин і не було розшарування на масло, емульсію та воду (допускається відшарування масла не більш як 10% за об'ємом).

Вакцина може не „запрацювати", якщо вірус потрапив до організму тварини ще до щеплення.

Нині вакцина проти хвороби Тешена (ензоотичного енцефаломієліту свиней) – інактивована культуральна емульгована – виготовляється у м.Києві науково-виробничим підприємством „Біо-Тест-лабораторія" (вул.Донецька, 30, тел. 243-72-52, 242-69-98). Її закуповують майже всі облзооветпостачі, державні та приватні аптеки. Вона добре зарекомендувала себе як найефективніша та дешевша порівняно з вакцинами Покровської та Сумської біофабрик і Чехії.

Н.Я.Боцуляк,
ветлікар

Раджу всім, хто має можливість та бажання тримати кіз, завести саме зааненську породу.

А тепер у мене прохання до редакції друкувати більше матеріалів про різні породи курей, качок, гусей. Такі матеріали в „ДСГ" бувають, але їх ще мало. Скажімо, на базар люди привозять на продаж усяку птицю, але яку саме породу курей чи гусей краще придбати, ніхто не знає, єдине, про що можна дізнатись – скільки курка чи гуска на рік може знести яєць.

А треба було б знати, скільки важать курки та гуски, а також півні і гусаки різних порід, як їх годувати у різні пори року тощо.

Адже для господаря, котрий хоче мати від гуски не лише пір'я, а й гарний приплід, потрібна грунтовна інформація, а її може нам дати тільки „ДСГ".

А ще в мене росте стевія. Як правильно її вирощувати, не знаю. Мабуть, її можна використовувати і для лікування? Будь ласка, надрукуйте розповідь про цю рослину.

Віра Вікторівна Теглієва,
315606, Полтавська обл.,
Миргородський р-н, с.Дібрівка

Чому скипається молоко

Я пенсіонерка, багато років утримую кіз, але такого, що сталося цього року з молоком моєї улюбленої кози, ще не було.

Під час кип'ятіння свіже козяче молоко зсідається, вірніше скипається.

Сама ж коза, бачу це з її вигляду, почувається добре: весела, жвава, з добрим апетитом – їсть і сіно, і кормові буряки, й овес і, звичайно, п'є воду.

Дуже буду вдячна Вам, коли знайду відповідь на сторінках „ДСГ" про загадкові „вибрики" моєї кози.

Галина Павлівна Кішинець,
Полтавська обл., Гадяцький р-н, с.Сари

Від редакції. Сподіваємося, шановні наші читачі, ви дасте відповідь Галині Павлівні, чому свіже молоко її кози під час кип'ятіння зсідається, і порадите, як цього уникнути.

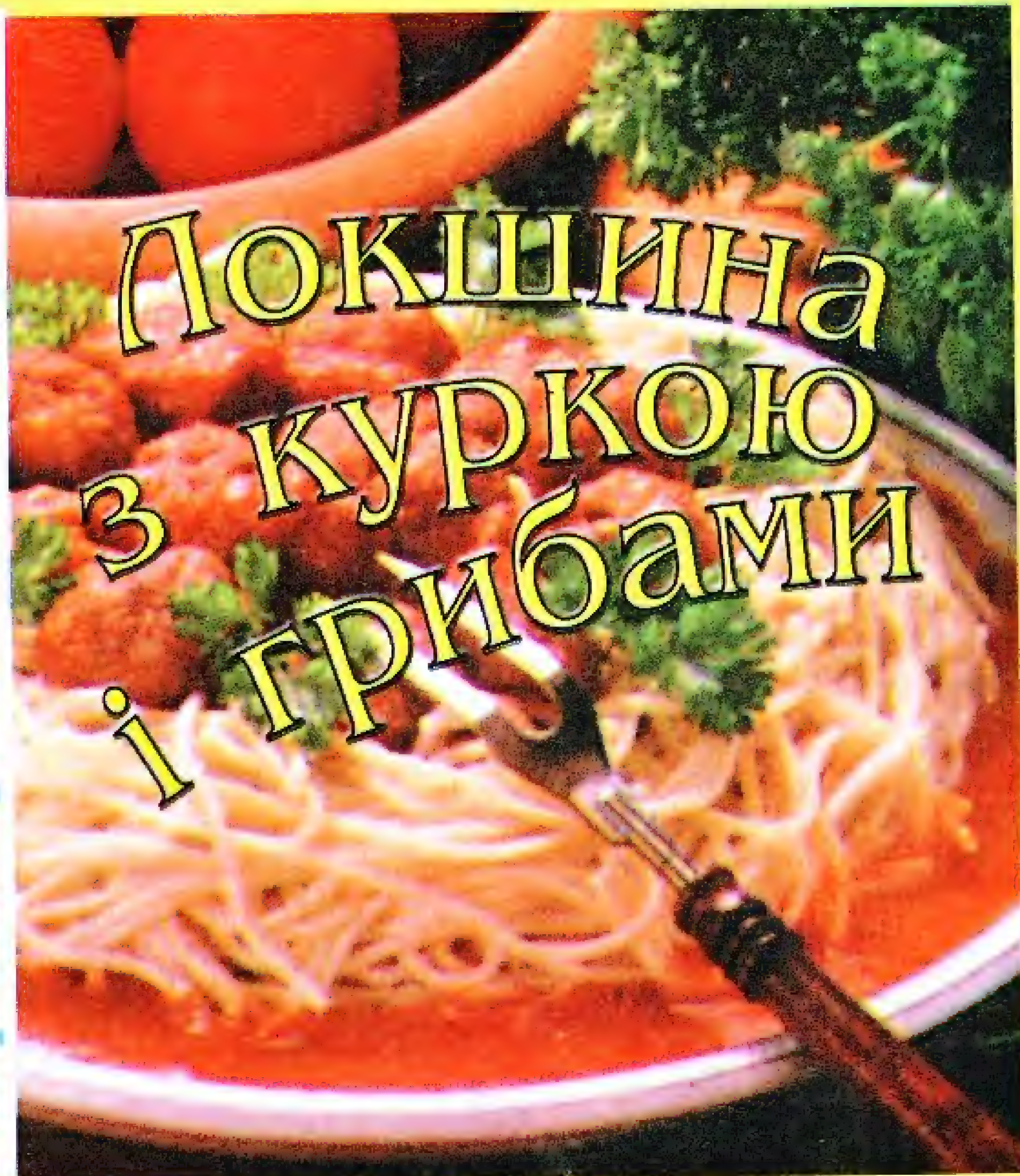
Подібних запитань від вас, дорогі наші передплатники, надходить до редакції дуже багато. За браком місця в журналі ми не маємо можливості негайно їх друкувати. Але усі листи, котрі актуальні і цікаві для інших читачів, ставимо, так би мовити, на „чергу", і коли тільки з'являється можливість, друкуємо.

Тож, будь ласка, не ображайтеся, коли ваш лист, у якому ви виклали для вас болючі питання, побачить світ на сторінках „ДСГ" трохи пізніше.

Повторюємо: усі проблеми й запитання, викладені у ваших листах, редакція старається оприлюднити, бо журнал „ДСГ" для вас і про вас.

Секрети кухні тітки Насті

Локшина з куркою і грибами

3 ст.ложки оливкової або соняшникової олії, 120 г грибів, 340 г курячого м'яса, півсклянки напівжирних вершків, 2 ст. ложки нарізаної свіжої петрушки, 1/2 ч.ложки гірчиці, 2 ч.ложки томатного соусу „Чумак“ (гострого), 340 г локшина, сіль і перець за смаком.

Розігрійте олію, наріжте гриби і курку. Смажте близько 6 хв на середньому вогні, поки на м'ясі не утвориться золотисто-коричнева шкірочка. Додайте вершки, петрушку, гірчицю та томатний соус „Чумак“ і добре перемішайте. Доведіть до кипіння і уваріть наполовину. Поки готується соус, відваріть локшину в трьох літрах киплячої підсоленої води.

Відкиньте локшину на друшляк і перекладіть до грибів і м'яса. Помішуючи, тушкуйте декілька хвилин на слабкому вогні. Посоліть, поперчіть і подавайте до столу.

Конкурс „Господиня“

Ще давньогрецький математик Піфагор стверджував, що капуста підтримує бадьорість і веселий настрій. Римляни приписували їй властивості лікувати безсоння, заспокоювати головний біль, виліковувати глухоту.

У часи Київської Русі капусту застосовували для лікування захворювань серця, виразки шлунка та інших недуг. Вважалося, що свіжа капуста та її сік корисні при геморої, захворюваннях дихальних шляхів, селезінки, печінки, опіках, екземі, діатезі, проти цинги, а квашена зміцнює зуби і ясна. Наші діди лікували капустою хвороби голови, а її соком — ангіну.

У російських народних лікарських книгах знаходимо безліч рецептів застосування капусти: „Сік квашеної капусти допомагає від падучої... Сирий сік зганяє бородавку. Розсіл кислої капусти перешкоджає поширенню антонового вогню (гангрени)“.

Капусту з давніх часів використовували в косметиці.

Капуста

Капуста консервована

- У 3-літрову банку накласти шатковану капусту не дуже щільно, залити маринадом, накрити капроновою кришкою і поставити в холодне місце на 2 тижні.

Маринад: *на 1 л води — 50 г цукру, 30 г солі, закип'ятити. Як вихолоне, влити 100 г оцту і залити капусту.*

- Нарізати капусту шматочками, трохи цибулі, гіркого перцю, щільно наповнити банку і залити окропом на 3—5 хв. Воду злити і знову закип'ятити. В банку висипати по 120 г солі та цукру, влити стільки ж оцту, залити окропом і закатати маталевими кришками.
- Нарізати капусту шматочками, моркву вздовж на 7—8 часточок, додати перець і лавровий лист за смаком.

Розсіл: *5 л води, 1 склянка цукру, 190 г солі, 0,5 л оцту. Закип'ятити, охолодити, залити. Як осяде, долити розсіл і тоді закатати.*

Салат „Провансаль“

Нашинкувати капусту й моркву, розтерти часник. Щільно укласти в 3-літрову банку і залити прокип'яченим розчином: на 1 л води — 2 склянки цукру (можна й більше), півсклянки олії, склянку 6%-ного або 3/4 склянки 9%-ного оцту. Спеції — лавровий лист, кориця, перець-горошок. Добу витримати за кімнатної температури, добу — на холоді. І можна подавати до столу.

Салат з перцем

На 3 кг капусти — 2 ч.ложки меленого перцю, 2 головки часнику, 3—4 морквини або 1 столовий буряк.

Порізану на шматки капусту скласти шарами в банку, пересипаючи червоним меленим перцем, часником та тертою морквиною або буряком, і залити киплячим розсолом. Розсіл: на 1,5 л води — 2 ст.ложки солі, стільки ж цукру, півсклянки олії, 100 г оцту, 3 лаврових листки і 6 горошин перцю. Зверху покласти гніт. 2 дні тримати в теплі, а потім на холоді.

Капустяна начинка для млинців

Відварену капусту відкинути на друшляк, щоб стікала. Додати підсмажену дрібно нарізану цибулю, розтоплене масло, яйце.

Пельмені з капустою

0,5 кг дрібної квашеної капусти відчавити, викласти на підігріту з олією сковороду і тушкувати під кришкою. На вершковому маслі підсмажити цибулю, додати до капусти і дотушкувати. Капуста повинна бути м'якою.

Салати з капусти

- *5 кг шаткованої капусти, 1 кг моркви, 1 кг цибулі, 1 кг солодкого перцю, 4 ст. ложки солі, 350 г цукру, 2 склянки оцту, 0,5 л олії.*

Усе легенько перемішати і скласти в банки, закрити капроновими кришками. Зберігати не дуже довго.

- *Півголовки капусти, 2—3 картоплини, 2 ложки тертого хрону, 100 г сала, чверть лимона, 2 ст.ложки олії, зелень, сіль.*

Тоненько нарізати капусту, натерти з сіллю, додати нарізані кубиками варену картоплю і сало, хрін, лимонний сік, сіль, олію і все перемішати. Це — салат по-молдавськи.

- *Головка капусти, 1 ст.ложка жиру, півсклянки горошку, 2 стручки червоного солодкого перцю, зубок часнику, сіль, шматок ковбаси.*

М.І.Костогризова, *Полтавська обл.*

Дрібно нарізати капусту, потушкувати в жирі, додати часник, зелений горошок, перець, дрібно нарізану ковбасу. Перемішати.

Страва на всі випадки

6—7 середніх помідорів, 2 цибулини, 2 середні морквини, 4 солодкі перчини, 200 г капусти, 100 г олії, 1—2 лаврових листки, сіль і цукор за смаком.

Помідори порізати на 6 частин, а цибулю напівкружальцями, перець — соломкою, моркву потерти на тертушці з великими отворами, капусту нашинкувати. Все добре перемішати, заправити олією і варити на маленькому вогні до готовності. У холодному вигляді — це закуска, в гарячому — гарнір. На зиму — гарячим у банки і закатати.

Капуста по-вандейськи

Головку капусти зварити в підсоленій воді, витягти і залишити стікати, потім перекрутити на м'ясорубці. Це пюре залити добре розігрітим вершковим маслом, додати столову ложку оцту. Сіль і перець — за смаком.

Корисне асорті

Помити декілька листків капусти, викласти їх на тарілку. Окремо дрібно порізати цибулину, яблуко і апельсин (якщо є), перемішати з 0,5 л квашеної капусти, додати 100 г кефіру, ложку олії, приправити гірчицею, сіллю і перцем. Викласти на листя і прикрасити зеленню.

Ще один вінегрет

Відварену картоплю та моркву, яблука, солоні огірки нарізати, скласти в миску, додати квашену капусту. Окремо заправку: гірчицю, сіль, перець, цукор розтерти з олією, додати трошки оцту, викласти в салатницю, прикрасити шматочками буряка, цибулі і залити майонезом.

Капуста по-грузинськи

На 5-літрову банку — *3—4 головки капусти, розрізані на 4 частини, стручок червоного перцю, 15 зубочків часнику , 4—5 морквин, 3 столових буряки.*

Моркву порізати вздовж, буряки впоперек тоненько. На дно банки покласти половинку гіркої перчини, а потім шарами моркву, буряк, часник, капусту. Зверху — другу половинку перчини і жменьку солі. Залити кип'яченою охолодженою водою, залишити на 3—4 дні в теплі, 4 дні на холоді. Капуста готова. Довго тримати не можна.

Капуста по-петровськи

2 кг нарізаної капусти, 2 морквини, натерті на тертушці, 2 великі порізані цибулини, 2 зубочки подрібненого часнику. Перемішати, покласти в посуд, влити склянку олії, 100 г оцту і гарячий розсіл (на 1 л води — 2,5 ст.ложки солі, 3/4 склянки цукру, закип'ятити). Покласти зверху гніт і поставити на холод. Через 3 дні капуста готова.

Рулетики з капустою

Відварити листя капусти (як для голубців). Фарш: корені петрушки, селери, пастернаку, морква, цибуляріпка, болгарський перець. Порізати соломкою, підсмажити на олії. Додати свіжі, нарізані соломкою яблука, трохи обсмажені, нарізані шматочками помідори і подрібнені горіхи. Начинити листя капусти, згорнути трубочками, покласти на змащену олією сковороду, зверху змастити сметаною (можна посипати тертим сиром). Запекти в духовці. Подаючи, посипати зеленню.

Добрий день! Я дуже люблю ваш журнал, з нетерпінням чекаю, коли знову він прийде. Мені 11 років. Навчаюся в 6-му класі, вчусь відмінно. Допомагаю батькам у домашній роботі.

Піцца

50 г дріжджів, 1 склянка сироватки, 1 яйце, 3 склянки борошна, 0,5 ч.ложки солі, трохи олії.

Замісити тісто і на півгодини залишити, щоб підійшло. Після цього тісто ділимо на три частини і розкладаємо на деко. Зверху кладемо м'ясний фарш.

Гарбузова запіканка

200 г локшини, 1 кг гарбуза, 4 яйця, 1/4 склянки цукрового піску, 2 ст.ложки вершкового масла, мелена кориця, сіль.

Локшину варимо в підсоленій воді і відкидаємо на друшляк. Гарбуз чистимо, ріжемо смужками, солимо, обсмажуємо у вершковому маслі і змішуємо з готовою локшиною. Додаємо корицю, цукор, збиті яйця. Все перемішуємо, ставимо в духовку і запікаємо до появи золотавої шкірочки.

Морозиво

Чотири жовтки потрібно розтерти з 250 г цукру і дрібкою ваніліну, додати 3 склянки сметани і поставити на повільний вогонь. Увесь час розмішувати, поки маса не загусне, але до кипіння не доводити. Зняти з вогню, процідити крізь марлю, охолодити, перелити і заморозити.

Вино з яблук

2 кг яблук, 500 г цукру, 1 ст.ложка кориці, 2 л води. Яблука нарізати шматочками, влити воду, додати корицю і варити, доки стане м'яким. Потім пропустити через сито і поставити на бродіння. Процідити і всипати цукор. Готове вино перецідити і розлити в пляшки. Тримати у холодному місці. Смачного Вам!

Оксана Кучеренко,
Черкаська обл.

не дасть вам постаріти

Конкурс „Господиня“

Коротко про себе. Мені 66 років, уже пенсіонерка, а раніше працювала в школі вчителькою, віддала народній освіті 34 роки, ветеран праці.

Ще хотіла сказати вам велике слово вдячності за те, що ви в цьому році організували у нашому місті виставку-продаж насіння, добрив, засобів захисту рослин та ін. Це дуже добрий початок, бо люди могли придбати те, чого не знайшли в Донецьку.

А зараз хочу запропонувати кілька рецептів на різний смак.

Поживна суміш

250 г вершкового масла, 250 г смальцю, 250 г меду, 5 жовтків, 1 склянка вершків, 1 склянка потовчених волоських горіхів, 1 ст. ложка какао.

Усі компоненти добре розмішати і розтопити на вогні, не доводячи до кипіння.

Ніяка „Нутела“ не зрівняється з цією сумішшю. Вона дуже корисна людям, виснаженим такими хворобами, як запалення легенів, грип та ін.

Салат з огірків

Консервовані (чи з діжки) огірки дрібненько нарізати, так само насікти невелику цибулину, а почищені свіжі яблука натерти на тертушці з великими отворами. Все перемішати та заправити майонезом. Огірки та яблука беруть в однаковій кількості.

Салат з буряків та моркви

Почищений, відварений столовий буряк натерти на тертушці з великими отворами, а сиру морквину - на дрібній. Посікти невеличку цибулинку, натерти за смаком 2—3 зубчики часнику, посолити. Якщо є, можна додати трохи потовчених горіхів. Все заправити майонезом і ретельно розмішати.

Якщо не вистачило майонезу, а до крамниці йти вже пізно, додайте томатний сік. Вийде ще смачніше.

Майже так само роблю салат з редьки і моркви, дайкону і моркви (останній дуже ніжний). Звичайно, редька і дайкон сирі, а горіхи не потрібні.

Салат з буряків та редьки

Почистити однакового розміру буряк і редьку, натерти на тертушці, посікти дрібненько цибулинку, посолити за смаком, заправити олією чи майонезом, добре перемішати.

Перець для фарширування на зиму

Вимитий сирий перець без хвостиків, не наколюючи, складіть вертикально, але акуратно, щоб не пом'яти, у стерильні банки. Всипте чарку солі, влийте стільки ж оцту, повільно залийте окропом. Дайте трохи постояти, доки не вийдуть усі повітряні бульки, а потім закатайте.

Лимонний рулет

1 банка згущеного молока, 2 яйця, 1 склянка борошна, 0,5 ч.ложки соди.

Все змішати в однорідну масу. Деко змастити вершковим маслом, притрусити борошном і вилити тісто. Випікати у духовці при слабкому вогні, щоб не перепеклося, бо тоді не згорнути, буде ламатися. Лимон обдати окропом, натерти, перемішати з склянкою цукру, рівненько ложкою розкласти на гарячий корж (не виймаючи з дека) і тут же згорнути його рулетом.

Смачного вам усім!

Л.В.Чибісова,
м.Донецьк

У номері:

„Дім, сад, город"
виробничо-практичний журнал №10, жовтень, 1999 р.

Головний редактор **М.І.Халимоненко**

Редакційна група:
Головний художник **Т.П.Колодницька**,
Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко
(заступники головного редактора),
А.М.Капітульська, Т.О.Селіванова, Н.Н.Фурсенко.
Дизайн, верстка, кольороподіл **В.О.Пономаренко.**

Комерційний директор **Г.А.Донець**, тел. **216-21-34**
Реклама, оголошення **В.О.Давидко**, тел. **216-00-41**
Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник**, тел. **216-15-58**

Видання зареєстровано, серія КВ, №809 від 07.07.94.
Підписано до друку 27.09.99. Формат 60х84/8.
Загальний тираж 131220 прим. (у тому числі: російською мовою, в комплектах з іншими журналами — 17 840 прим.) Зам. 0118910.
Адреса: 252054, Київ-54, вул. Павлівська, 11-г,
тел. (044) 216-05-40, факс: (044) 216-25-11, 216-21-34

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:
«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.

Комп'ютерний набір, верстку і кольороподіл зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Віддруковано на комбінаті друку видавництва «Преса України», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.